

Guru-Given-Bliss Series—Metrical Exposition

THE
ALPHABET-ALMIGHTY
OR
GURU-GIVEN-GURMUKHI.

ਪਰਮ-ਅਖਰੀ ਕਿ ਪੈਂਤੀ ਅਖਰੀ !

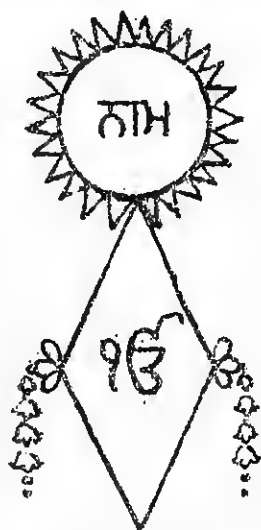

A Peep into Spiritual Depths.
of
each letter of the Gurmukhi Alphabet

By
Sher Singh M. Sc.
KASHMIR.

1 July 1942.

ੴ ਸਤਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਪੈਂਤੀ-ਅੱਖਰੀ ਪਰਮ-ਅੱਖਰੀ!

ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਮਾਂਖਿਓ-ਖੱਖਾਂ 'ਨਾਮ'!!

ਵਾਰ ਵਾਰ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ-ਗੁਰਮੁਖੀ!!!

THE ALPHABET-DIVINE
GURMUKHI

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ—

ਸ: ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਮ. ਐਸ ਸੀ.,
ਮੀਰਪੁਰ (ਕਸ਼ਮੀਰ)

ਪ੍ਰਿੰਟਰ

ਸ: ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ

“ਰਾਜਾਨੀ ਪ੍ਰੈਸ” ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਤਤਕਰਾ

ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀਓ (Hail ! My Master !)	੩੦
ੳ-ੳਅੰਕਾਰ (The Sprit Fount)	੩੨
ਅ-ਆਤਮਰਾਮ (The Immanent One)	੩੪
ੲ-ੲੀਸ਼ਰ (The Supreme Person)	੩੬
ਸ-ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ (Beauty-Personified)	੩੯
ਹ-ਹਰੀ ਰੂਪ (The Great Cleaner)	੪੧
ਕ-ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ (The Creator)	੪੩
ਖ-ਖਰਾ ਖਰਾ (The Holy of Holies)	੪੬
ਗ-ਗੁਰਦੇਵ (The Great Master)	੪੮
ਘ-ਘਟਾਂ ਕਾ ਮਾਲਕ (The Master Within)	੫੦
ਙ-ਙਿਆਨਏਸ਼ਰ (Gnosis-Personified)	੫੩
ਚ-ਚਿਤ ਚੋਰ (The Heart Weaner)	੫੫
ਛ-ਛੈਲ ਛਬੀਲਾ (Beauty Refulgent)	੫੭
ਜ-ਜਗਜੀਵਨ (The Life of Life)	੫੯
ਝ-ਝੁਨਤਕਾਰ (The Primal Vibration)	੬੨
ਞ-ਞਾਣੀ ਞਾਣ (The All-Knower)	੬੪
ਟ-ਟੂਟੀ ਗਾਂਢਨਹਾਰ (The All Healer)	੬੭
ਠ-ਠਾਕਰ (The Over Lord)	੬੯
ਡ-ਡਰ ਰਹਿਤ (The Fearless One)	੭੧
ਢ-ਢੋਲਨ (The All Beloved)	੭੪
ਣ-ਣਾਣਾ-ਗਾਣਾ (The Evil Vanquisher)	੭੬
ਤ-ਤਰਨ ਤਾਰਨ (The Raft of Salvation)	੭੮
ਥ-ਥਿਰ ਸਥਿਰ (The Pole-Star)	੮੧

ਦ-ਦੁਖ ਭੰਜਨ (The Bliss Restorer)	੮੩
ਧ-ਧਰਨੀਧਰ (The Magnet Supreme)	੮੫
ਨ-ਨਿਰੰਕਾਰ (The Formless One)	੮੭
ਪ-ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ (The All-Purifier)	੯੦
ਫ-ਫਲਦਾਤਾ (The Karma Cycle)	੯੨
ਬ-ਬੀਨ ਬਿਜੁਆ (The Logos Musician)	੯੪
ਭ-ਭਗਤ ਵਛਲ (The Devotee's Beloved)	੯੭
ਮ-ਮੁਕਤਿ ਪ੍ਰਦਾਤਾ (The Great Saviour)	੯੯
ਯ-ਯਾਰ ਮੀਤ (The All-Friend)	੧੦੧
ਰ-ਰਾਮ ਰਮਈਯਾ (The All-Pervader)	੧੦੪
ਲ-ਲਾਲਨ (My Beloved!)	੧੦੬
ਵ-ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ (The Miraculous One)	੧੦੯
ੜ-ੜਾੜੂ-(The Death Personified)	੧੧੧
1. ਏਕੰਕਾਰ (All-in-One)	੧੧੪
2. ਏਕੰਕਾਰ ਜੀ ਕੇ ਸਰਬਨਾਮ (His Infinite Names)	੧੧੫
3. ਏਕੰਕਾਰ ਜੀ ਦਾ ਵਡ-ਨਾਮ (The NAME!)	੧੧੭
4. ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਜੀ ਘਰ ਆਏ ! (Thou Art Come ! O Dear !)	੧੧੯

PROLOGUE

THE ALPHABET ALMIGHTY! **GURMUKHI!**

ALL IN A NUT SHELL !! ਗੁਰਮੁਖੀ !!!

Alphabets as Rafts-golden to Infinity !

O Alphabet-almighty, the mightiest Word of God,
Like the Manna thou dost come to souls parched !

A lilt, a rhythm, an urge that is divine,
Pervades thy each letter, their every golden line !

O Gurmukhi, thou art sweetest abstract of sounds all
That roar and pour out the ambrosial Water, fall !

O sacred-Script, O God orientred GURMUKHI,
Through Thee, we see the Hidden Holy-Deity !

Each letter of thine is a golden Vision, a Peep,
Piercing the forms, taking us into the Infinite Deep !

This is the test, yea acid test, sure and sublime:-
"Does this or that script pierce Veil of Time ?"

Each letter, each word, is an hieroglyph of old,
Hiding Reality, which it must also unfold !

The thinner this veil, the higher the glow,
Which irradiates light from the depths below-

The darker the veil, the further is the word,
From the Primeval LOGOS or Symphony-unheard !

O Radiant ONKAR with thy ever-open golden Lid,
Thou dost indicate Life-Eternal, that is over so hid !

From Thee, flow the graded sounds: five and thirty
Which descend in Sound-Terraces, & tones so plenty !

Simplest, sweetest' subtlest of all alphabets Thou,
With measured cups, thou dost feed us O Heavenly Cow!

As we descend from A to Z, from top to bottom,
We feel as if we glide into hell and are in a chasm !

Thus overwhelmed, we return to thee' O ONKAR,
The Creator of sounds, and of all worlds, near and far.

We come back to heights, with liquid vowel sounds,
There to rest and to enjoy Eternal Merry-go-rounds !

Thus step by step, do we rise to thee, in joy,
Until one fine day we do transcend Time's Toy !

Then, all is well, when we see the AKAL face to face !
O Heavenly Gurmukhi thou dost win in this Race !

Thy thirty five letters, dipped in Molten Gold,
Come Minerva-like, from blessed Nanak of old !

Like a clusters of fire flies; the Pleiades of Heaven,
They come to us as Golden Baskets, in number Seven

O Alphabet-almighty, thou art veriiy the Master-key,
Unlocking unto us SACHKHAND and Eternal Glee-

All hail, all hail unto Thee, to Heavenly Gurmukhi!
The holiest, highest' sweetest Script of Infinity !!

੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਸਰਬ ਪੈਂਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਮੂੰਦ:—‘ਨਾਮ’ !!

ਓ ਵਾਕ, ਓ ਪਰਮ-ਵਾਕ, ਓ ਸ਼ਬਦ-ਬ੍ਰਹਮ ! ਤੇਰਾ ਕੀ ਰੂਪ ਏ, ਤੇਰਾ ਕੀ ਵੇਸ ਯਾ ਭੇਸ ਏ? ਤੂੰ ਅਖਰਾਂ ਦੀ ਪਕੜ-ਧਕੜ ਤੋਂ ਬਾਹਿਰ, ਤੂੰ ਅਗਮ ਤੂੰ ਅਗੋਚਰ, ਤੂੰ ਪਰੇ, ਤੂੰ ਪਰੇਡਾ, ਤੂੰ ਨਿਰਮਲ-ਬੁਨਕਾਰ (Primal Vibration) ਏ ! ਤੇਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਏਹ ਤੇਰੀ ਅਣਕਟੀ ਤੇ ਅਣਵੰਡੀ ‘ਬਾਣੀ’ ਏ ਓਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਅਖਰਾਂ ਦੀ ਵੰਡੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਜਦ ਇਹ ਬਾਣੀ ਕਟੀ ਵਢੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ‘ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰ’ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੀਕਰ ਲਠੇ ਦੇ ਬਾਨ ਨੂੰ ਕਟਿਆਂ ਕਈ ਕਪੜੇ ਦੇ ਟੋਟੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੋਨੇ ਦੇ ਭੂਸ਼ਨ ਬੇਅੰਤ ਹਨ ਪਰ ਜਦ ਗਾਲ ਕੇ ਸੋਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਭ ਸੋਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ—ਤੀਕਣ ਹੀ ਹਰ ਇਕ ਅਖਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਡਲੀ ਯਾਂ ਕਟੀ ਕਲੀ ਹੈ, ਤੇ ਹਰ ਇਕ ਵਿਚੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸੁਨੈਹਰੀ ‘ਸੋਦਰ’ (Window Divine) ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ‘ਨਿਜ-ਘਰ’ ਤੇ ਅਪੜਦੇ ਹਾਂ, ਤਦ ‘ਬ੍ਰਹਮ’ ਦੇ ਸਾਂਗੋ-ਪਾਂਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ‘ਨਾਮ’ ਨੂੰ ‘ਬਾਣੀ-ਬ੍ਰਹਮ’ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਅਣਗਾਈ ਅਨਵਜਾਈ ਪਰ ਆਪਵਜੀ ‘ਪੁਨਿ’ ਨੂੰ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਆਂਹਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਡਾ ਹਥ ਫੜਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸਚ-ਖਡ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਓਥੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਵਡ-

ਬਾਪੂ ਦੇ ਪਰਮ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਹੋਰ ਅਖਰ ਜਿਥੇ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਧ ਸਾਫ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਹਨ—ਅਧਾ ਛੁਪਾਂਦੇ ਤੇ ਅਧਾ ਵਿਖਾਂਦੇ ਹਨ (Half-Conceal, and half-reveal) ਉਥੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਇਹ 'ਪਰਮ-ਅੱਖਰ' ਸਾਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਅੰਨ ਸਾਹਮਣੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੀਕਣ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮਨੋ-ਕਲਪਤ ਬੁਹੇ 'ਸਿਮ ਸਿਮ' ਆਖਣ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ—ਤੀਕਣ ਹੀ ਇਸ 'ਬਾਣੀ-ਬ੍ਰਹਮ' ਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ 'ਸੋਦਰ' ਤੋਂ ਆਖਣੇ ਆਪ ਪੜਦਾ ਉਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਤੀਕਣ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਅਦਭੁਤ-ਬ੍ਰਹਮ 'ਸਬਦ ਬ੍ਰਹਮ' ਹੈ ! ਇਸ 'ਸਬਦ ਬ੍ਰਹਮ' ਦਾ ਬ੍ਰਹਮ 'ਸਿਮਰਨ' ਹੈ । ਸਿਮਰਣ ਸਾਡੀ ਖਿਡੀ-ਛਿਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਨਿਜ-ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਚਾ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੰਦਰ 'ਨਾਮ' ਹੈ !

ਹੋਰ ਇਕ ਅੱਖਰ ਸਾਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਗੁਝੜਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਹਿਸਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਗੁਝੇ 'ਲਾਲਨ' ਦੀ ਪੂਰਨ ਆਰਸੀ ਦਸਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਬੋਲੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਤਰਤੀਬਵਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਲਿਪੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪੂਰਣ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਵਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰ ਹਨ; ਜੋ ਉਸ ਗੁਝੜੇ ਲਾਲਨ ਬਾਬਤ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਸਦੀਆਂ, ਜਾ ਘਟ ਦਸਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਪਰੰਛੇ ਹਨ । ਇਕ ਲਿਪੀ ਦਾ ਦੂਸਰੀ ਲਿਪੀ ਨਾਲ

ਵੀ ਕੋਈ ਤਅੱਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਲਿਪੀਆਂ ਇਕੋ ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪੀ ਬ੍ਰਿਖ ਡਾਲੀ ਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪੱਤਰ ਹਨ, ੧ ਹੋਣੋਂ ਸਭ ਇਕੋ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਬੂਟੇ ਦੇ ਪੱਤੇ ਹਨ ੨ ।

‘ਨਾਮ’ ਜਾਂ ‘ਬਾਣੀ-ਬ੍ਰਹਮ’ ਇਸ ਉਪੋਕਤ ਬ੍ਰਹਮ-ਬੂਟੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ, ਤੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਬੋਲੀਆਂ ਤੇ ਲਿਪੀਆਂ ਇਸ ਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਫਲ ਫੁਲ ਹਨ । ਜੇ ਵੀ ਬਚਨ ਸਾਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਆਦ ਜੜ੍ਹ ਦਾ ਕੋਈ ਬਲਕਾ ਦਿਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ‘ਵੇਦ-ਵਾਕ’ ‘ਬ੍ਰਹਮ-ਵਾਕ’ ਜਾਂ ‘ਸਤਿਗੁਰ-ਵਾਕ’ ਆਂਹਦੇ ਹਾਂ । ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਸ੍ਰੀ-ਗੁਰੂ-ਗ੍ਰੰਥ’ ਜੀ ਹੈਨ, ਜੋ ਨਿਰੋਲ ਅਮਿਉ ਸਾਗਰ ਹੈਨ; ਉਸ ਸਾਗਰ ਰਤਨਾਗਰ ਦਾ ਤੱਤ ‘ਪੈਂਤੀ-ਅੱਖਰੀ’ ਹੈ ਜੋ ‘ਉ’ (ਉੜਾ) ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ (ੜੜੇ) ‘ੜ’ ਤੇ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰੀ ਦਾ ਤੱਤ ਫਿਰ ਬਾਣੀ

1-Cf, Prof. Gilbert Murray. Five stages of Greek Religion page 166. Thinker's Library No. 52.

2-If all human language is, as most of these Thinkers believed, a divine institution, a cup filled to the brim with divine meaning, so that by reflecting deeply upon a word a pious philosopher can reach the secret it holds, then the Gods who made all these languages equally could use them all, and wind them intricately in and out, for the building up of their divine regime is one. A bye product of the same activity is the mystic treatment of languages.

ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਂ 'ਨਾਮ' ਸਤਿ-ਨਾਮ ਹੈ, ਜੋ ਬੰਬਰੀ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ, ਅਣ-
ਅਖਰੀ-ਬਾਣੀ ਹੈ, ਜਿਹਾ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਸਿਆ ਹੈ:-

ALL BIBLES

ਵੈਦ

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ

ਸਭ ਪੈਂਤੀਆਂ

ਸੰਸਾਰ-ਦੀਆਂ

ALL
ALPHABET

ਸਭ ਲਿਪੀਆਂ

&

ਤੇ ਬੋਲੀਆਂ

LANGUAGES

MINDLEVEL

ਚਿਤ-ਥੜਾ

ਅਣ -

ਅਖਰੀ ਬਾਣੀ

" ਨਾਮ "

ਅਖੰਡ 'ਧੁਨੀ' ਜਾਂ 'ਬਾਣੀ' ਬ੍ਰਹਮ = "ਨਾਮ" ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮ

NAM OR THE DIVINE WORD (DHUNI)

(੧੩)

ਪੁਰਾਤਨ ਤਰੀਕੇ ਅਨੁਸਾਰ 'ਬਾਣੀ' ਦੀ ਵੰਡ ਕੁਝ ਇਉਂ ਹੈ:—

(੧) ਪਰਾ—ਉਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਨਾਭੀ ਦੇ ਹੇਠੋਂ ਉਠੇ,

(੨) ਪਸੰਤੀ—ਜੋ ਨਾਭੀ ਤੋਂ ਉਠੇ,

(੩) ਮਧਮਾ—ਜੋ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਉਠੇ,

(੪) ਬੈਖਰੀ—ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਜੋ ਉਠੇ,

ਇਸ ਵੰਡ ਅਨੁਸਾਰ 'ਪਰਾ' ਉਹ ਅਗੋਚਰ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਰਨਣ ਅਸੀਂ ਉਪਰ 'ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮ' 'ਸ਼ਬਦ ਬ੍ਰਹਮ' ਜਾਂ 'ਮਹਾਂ ਵਾਕ' ਦੁਆਰਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਇਸ ਵੰਡ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠਾਂ ਕਿਧਰੇ ਸਾਡੇ ਪੈਰਾਂ ਵਲ ਹੈ ਤੇ ਮੂੰਹ ਬੋਲੀ ਜਾਂ 'ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ' ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਉਪਰ ਸਿਰ ਵਲ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਭੁਲ ਜਾਪਦੀ ਹੈ: ਕਿਉਂ? 'ਪਰਾ ਬਾਣੀ' ਅਤੀ ਨਿਰਮਲ ਤੇ ਅਤੀ ਸੂਖਮ ਬੀਣੀ ਬਾਣੀ (Subtlest Sound) ਹੈ, ਫਿਰ ਇਸ ਦਾ ਮੁਢ ਸਾਡੇ ਨਿਰਮਲ ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਸਰੀਰ ਅਸਥਾਨ ਸਿਰ ਵਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਪੈਰਾਂ ਵਲ। ਸਾਡੇ ਖਿਆਲ ਵੀ ਉਪਰੋਂ ਦਿਮਾਗ ਕੋਲੋਂ ਹੇਠਾਂ ਵਲ ਉਤਰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਹੇਠੋਂ ਢਿਡ ਵਲੋਂ ਉਪਰ ਵਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਵੰਡ ਜੇ ਅਸੀਂ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰੀ (ੳ ਅ ਏ) ਸ੍ਰੀਮਣੀ ਅੱਖਰ ਹਨ ਤੇ (ਕ ਖ ਗ ਘ ਙ) ਵਾਲੇ ਕਵਰਗ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਿਧਰੇ ਕੰਠ ਵਲ ਹੈ, ਚਵਰਗ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਗੇ ਆਂਵਦੀ ਹੈ, ਚਵਰਗ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤਾਲੂ ਤੋਂ ਉਠਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰ ਆਂਵਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਾਤਨ ਵਾਕ ਵੰਡ ਨਕਲੀ ਹੈ। ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ

ਚੁੰਕਿ ਸੰਘ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਹੇਠ ਵਲ ਆਂਵਦੀ ਹੈ ਨਕਲੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ 'ਪਰਾ' ਬਾਣੀ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਹੋਰ ਅੰਦਰ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਭੁਲ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਰਤਮਾਨ ਮਨੋ-ਗਿਆਨ (Current Psychology) ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੇ ਬੋਲਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਮਾਗ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਵਲ ਆਂਵਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਹੇਠੋਂ ਉਪਰ ਵਲ । ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣ ਅਪਾਨ ਵੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਮਦਦ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਪਵਣ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ ਤੇ ਮਸੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ (Muscles) ਮਸਿਆਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਤਾਣ ਨਾਲ ਸੰਘ ਵਿਚ ਹਵਾ ਦੀ ਮੋਰੀ (Larynx) ਵਧਦੀ ਘਟਦੀ ਹੈ । ਤਾਂਤੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨਾਂ ਕਿ ਅਵਾਜ਼ ਮੋਰੀ ਦੀ ਵਿਥ ਹੈ । ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੂਖਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਦੇਸ ਸਾਡਾ ਮੂਲਾਧਾਰ ਜਾ ਨਾਭੀ ਵਾਲਾ ਚਕਰ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਗੁਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਧੁੰਨੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ 'ਦਸਮ-ਦੁਆਰ' ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਸਭ ਹੁਕਮ ਜਾ ਫੁਰਨਾ ਫੁਰਦਾ ਹੈ; ਉਹ ਪੁਰਾਣਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਲੋਗ ਮਨ ਦਾ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਧੜਕਦਾ ਦਿਲ (Heart) ਸਮਝਦੇ ਸਨ, ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਭੁਲ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਮਨ ਦਾ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਸਾਡਾ ਦਿਮਾਗ (Brain) ਹੈ ਜੋ ਉਪਰ ਕਿਧਰੇ ਸਾਡੇ ਜੂੜੇ ਹੇਠ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਕਿ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਾਕ ਵੰਡ ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਪਰਾ ਬਾਣੀ' ਹੇਠੋਂ ਉਠਦੀ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਪੁਣੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਹੈ, ਜਿਹਾ ਕਿ ਆਖਣਾ, ਕਿ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਚਕਰ ਲਗਾਂ-

(੧੫)

ਵਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸੂਰਜ ਦੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ !
ਇਹ ਇਕ ਮੁਢਲਾ ਮਤਿ ਭੇਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸੰਪਰਦਾ
ਵਾਲੇ, ਬਜਾਏ ਉਪਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਵਲ 'ਪਰਾ ਬਾਣੀ' 'ਨਾਮ' ਨੂੰ
ਨਾਭੀ ਵਲ ਲਭਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮੂਲੋਂ ਭੁਲ ਹੈ। ਪਰਾ ਬਾਣੀ
ਦਾ ਨਿਜ ਥਾਂ 'ਦਸਮ ਦੁਆਰ' ਸਾਡਾ ਸਿਰ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 'ਨਾਮ' ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਕਿਧਰੇ ਭੀ ਨਾਭੀ
ਚਕਰ ਜਾ ਕੋਈ ਹੇਠਲਾ ਅਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ
ਹੈ, ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦਾ ਵਰਨਣ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਯਥਾ

“ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰਿ ਪ੍ਰਗਟੁ ਹੋਇ ਆਇਆ।

ਤਹ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਵਜਹਿ ਧੁਨ ਬਾਣੀ

ਸਹਜੇ ਸਹਿਜ ਸਮਾਈ ਹੇ”

ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਾਭੀ-ਅਸਥਾਨ, ਜਾ ਗੁਦਾ-ਚਕਰ ਵਲ
ਧਿਆਨ ਲਾਵਣਾ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਭੁਲ ਹੈ; ਇਹ ਸੂਰਜ ਦੇ
ਚੜ੍ਹਨੇ ਨੂੰ ਪੂਰਬ ਦੀ ਥਾਂ ਪਛਮ ਨੂੰ ਲਭਣਾ ਹੈ ! ਇਹ
ਪੁਰਾਣੀ ਫਲਾਸਫੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਇਸ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ
ਹੈ। ਜਿਥੇ 'ਹਿਰਦਾ' ਜਾ 'ਘਟ' 'ਨਾਮ' ਨਿਵਾਸ ਆਇਆ ਹੈ
ਉਥੇ ਭੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਵ 'ਦਸਮ ਦੁਆਰਿ' ਹੈ, ਨਾਂ ਕਿ ਦਿਲ,
ਜਾ ਛਾਤੀ। ਦਸਮ ਦੁਆਰਿ ਕਿਥੇ ਹੈ ? ਇਹ ਭੀ ਕੋਈ
ਖਾਸ ਜਗਾ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਸਿਰ ਵਲ
ਹੈ, ਹੋਰ ਨੌਂ ਗੋਲਕਾਂ ਅੱਖ, ਕੱਨ, ਨਕ ਆਦਿ ਹੇਠਾਂ
ਹਨ, ਤੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰਿ ਉਪਰਲੀ ਸਿਖਰ (Pole) ਦਾ ਨਾਂ
ਹੈ, ਇਹ ਥਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਆਤਮਕ ਤੇਜ ਦਾ ਧੁਰਾ ਦਿਮਾਗ
ਵਲ ਕਿਧਰੇ ਹੈ। Spirit is above towards head !

(੧੬)

ਓ ਸਰਬ-ਨਾਮ !, ਓ ਵਡ-ਨਾਮ !! ਓ ਨਾਮ-ਅਨਾਮ !
ਤੈਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਨ ਪਾਇਆ ਮੇਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ? ਜਦ ਤੂੰ
ਆਂਵਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਜਲਾਂ ਵਿਚ ਬਲ, ਤੇ ਬਲਾਂ ਵਿਚ ਹਰਿਆਵਲ
ਹੋ ਆਂਵਦੀ ਹੈ ! ਤਦ ਰਲਾ-ਫਲਾਂ ਤੇ ਅਨੰਦ ਦੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ
ਵਗਦੀਆਂ ਨੇ, ਤਦ ਹਰਨ ਭਰਨ ਦੇ ਕਟਾਖ ਹੀਏ ਨੂੰ ਹੁਲਸਾਂਦੇ
ਤੇ ਵਿਗਸਾਂਦੇ ਨੇ ! ਵਾਹਵਾ ਗਲੀ ਗਲੀ, ਚਪੇ ਚਪੇ, ਅਣੂ ਅਣੂ
ਵਿਚ ਤੇਰੀ ਨਾਚ ਨਿਰਤ, ਤੇ ਅਣੋਖੀ ਅਣੋਖੀ ਵਿਰਤ ਏ !

ਓ ਨਾਮ ਰੰਗੀ ਕੁਦਰਤ ਸੁਬਾਨ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ! ਓ
ਬਨ ਖੰਡ ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਚਖੰਡ ! ਓ ਲਾਲਨ ਤੂੰ ਨਿਤ ਨਿਹਾਲਨ !
ਓ ਰੰਗੀ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਅੰਗ-ਸੰਗੀ ! ਓ ਓਅੰਕਾਰ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਤੂੰ
ਨਿਰੰਕਾਰ ! ਓ ਕਰਤਾ, ਓ ਭਰਤਾ, ਓ ਧਰਤਾ ! ਓ ਚਿਤ ਚੋਰ,
ਮੇਰੇ ਮਨ ਦਾ ਮੋਰ ! ਓ ਜਗਜੀਵਨ, ਤੂੰ ਥਿਰਥੀਵਨ ! ਓ ਛੈਲ
ਛਬੀਲੇ, ਤੇਰੇ ਨੈਣ ਰੰਗੀਲੇ ! ਓ ਟੂਟੀ-ਗਾਂਢਨਹਾਰ, ਤੂੰ ਸਰਬ
ਘਟਾਂ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ! ਓ ਖਰੇ ਖਰੇ, ਤੂੰ ਕੀਤੇ ਕਈ ਹਰੇ-ਭਰੇ ! ਓ
ਆਤਮ-ਰਾਮ, ਓ ਘਨੀ-ਸਿਆਮ ! ਓ ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਮਨ
ਦਾ ਮੰਦਰ ! ਓ ਬੁਨਤਕਾਰ, ਤੇਰੀ ਇਸਰੁਣਬੁਣ ਤੋਂ ਸਦਬਲਿਹਾਰ !

ਓ ਜਾਣੀ ਜਾਣਿ, ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਮਹਿਰਮ ! ਓ ਗਹਿਰ
ਗੰਭੀਰ, ਵਡ ਭਾਗ ਮਥੋਰਮ ! ਓ ਠਾਕੁਰ, ਤੇਰੇ ਮੈਂ ਨਿਤ
ਚਾਕਰ ! ਇਹ ਤੈਂਡੀ ਪੈਂਤੀ ਅਖਰੀ ਤੇਰੀ ਕੀਰਤ-ਅਖਰੀ,
ਤੇਰੇ ਇਕ ਇਕ ਅਖਰ ਵਿਚ ਤੂੰ ਆਪ ਲੁਕਿਆ ਤੇ ਬੁਕਿਆ !
ਓ ਅਖਰਾਂ ਅਖਰਾਂ ਵਿਚ ਵੜ ਲੁਕ ਕੇ 'ਬਾਤ' ਆਖਣ ਵਾਲਿਆ
ਲਾਲਨਾ, ਮੈਂ ਤੈਂ ਤੋਂ ਚੌਖੱਨੀਏਂ, ਮੈਂ ਖੰਨ ਖੰਨੀਏਂ !!

ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਕਸ਼ਮੀਰ

ਗੁਰਮੁਖੀ ਕਿ ਗੁਰ-ਮੁਖੀ ?

ਪੈਂਤੀ (Alphabet) ਪੈਂਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਫਰਕ ਏ ।
ਉਹ ਪੈਂਤੀ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਅੱਖਰੀ ਏ ਜਿਸ ਵਿਚ
ਅੱਖਰ ਅੱਖਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖਣ 'ਬਾਤ' !
'ਪ੍ਰਭਾਤ' !! 'ਨਿਤ-ਬਿਸਮਾਤ' !!!

ਇਹ ਪੈਂਤੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪ
ਰਚੀ, ਤੇ ਆਪ ਸਾਜੀ* ਤਾਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਹਰ ਇਕ
ਅੱਖਰ ਅਮਿਉ-ਗੁਧਾ ਤੇ ਰਹਸ-ਡੁਬਾ ਹੈ । ਏਹ 'ਗੁਰਮੁਖੀ'
ਕਿਉਂ "ਗੁਰਮੁਖੀ" ਦੀ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਹੈ ?

ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਇਸ ਦਾ ਹਰ ਇਕ ਅੱਖਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਜੀ ਵਲ ਸਿਧਾ ਵੇਖਦਾ (God-Oriented) ਹੈ । ਤਾਹੀਂ ਤੇ
ਏਹ (ਗੁਰ+ਮੁਖੀ) ਹੈ ਏਹ "ਪੂਰਨ-ਪੁਰਖ" ਦੀ ਸਚੀ ਆਪ
ਲਿਖੀ ਤੇ ਆਪ-ਚਖੀ (ਪੱਟੀ) ਹੈ । ਇਸ ਅਗਲੇ ਚਿਤਰ ਵਿਚ
ਤੇ ਭੁਮਕਾ ਵਿਚ ਇਸ ਗੁੜ੍ਹੇ ਰਹਸ ਨੂੰ ਖੋਲਨ ਦਾ ਇਕ
ਨਿਮਾ ਜਤਨ ਹੈ ।

ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਕੌਣ ਹੈ ? ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ! ਅਸੀਂ ਉਸ
ਦੀ ਸਚੀ ਫੋਟੋ ਹਾਂ, ਤਾਂਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅਨੂਪਮ ਰੂਪ
ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੈ । ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹਡ ਹਥ ਪੈਰ
ਨਹੀਂ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਸਾਡੇ ਜਿਹਾ ਹੈ । ਇਜੇਹਾ
ਕੀਕਣ ਇਸ ਰਾਜ ਇਸ ਭੇਦ ਨੂੰ ਖੋਲਣ ਵਾਲੀ ਇਹ ਅਗੇ

---

*ਦੇਖੋ ਇਸ ਉਪਰ ਮੇਰਾ ਲੇਖ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ' ਵਿਚ ਤੇ ਦੇਖੋ ਮਹਲੇ
ਖਾਂਹਲੇ ਦੀ 'ਪਟੀ' ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਜੀ ਵਿਚ ।

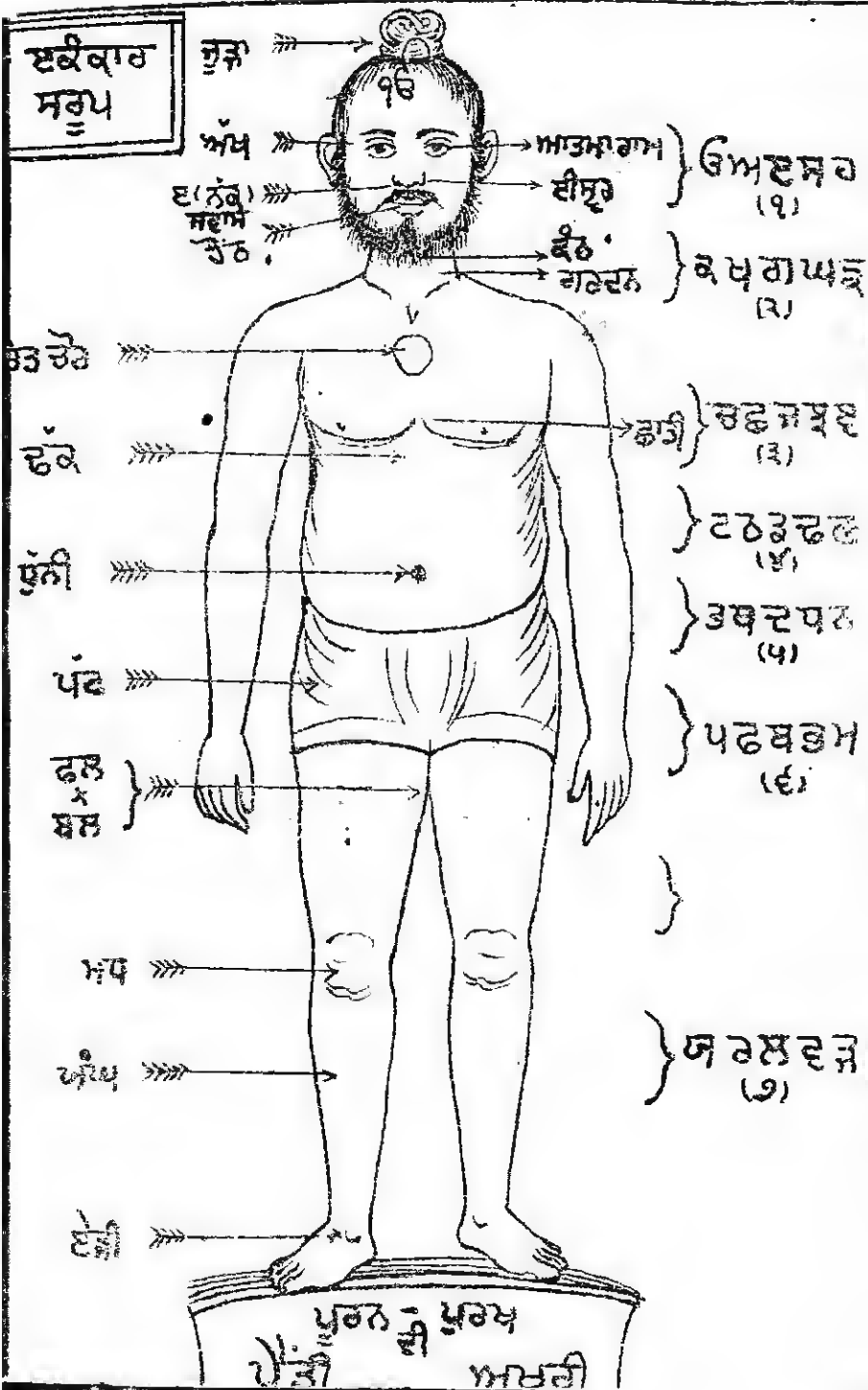
ਆਈ ਵਡ ਪੁਰਖ ਕਹਾਨੀ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨੀੜ ਲਾਕੇ ਤਕਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਪਿਛੇ ਵਡ-ਪੁਰਖ ਆਪ ਖੜੋਤਾ ਹੋਇਆ ਭਾਸੇਗਾ। ਅੱਖਰ ਅੱਖਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੂਹਾ ਏ ਤੇ ਬਾਰੀ ਏ ਤੇ ਬਾਰੀ ਦੇ ਪਾਰ ਖੜੋਤਾ ਹੋਇਆ ਮੇਰਾ ਬਨਵਾਰੀ ਏ। ਓ ਲਾਲਣਾ, ਓ ਢੋਲਣਾ, ਓ ਮਹਨਾ! ਤੂੰ ਏ ਮੇਰੇ “੨ ਓ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ”, ਤੇਰੀ ਫੋਟੋ ਵੇ ਇਹ—

ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ ਪੂਰਨ-ਪੁਰਖ ਦੀ ਪੈਂਤੀ ਅਖਰੀ ਦਿਖਲਾਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੀਕਣ ਸਰੀਰ ਦੇ ਟੋਟੇ ਹਨ, ਤੀਕਣ ਹੀ ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰੀ ਦੇ ਸਤ ਵਡ ਟੋਟੇ ਹਨ। ਮੁਖ ਤੋਂ ਸਿਖਰ ਤਕ (ਓ ਅ ਏ ਸ ਹ) ਦਾ ਵਾਸ ਹੈ। ਕੰਠ ਵਿਚ ਗਰਦਨ ਸਾਰੀ ਵਿਚ (ਕ ਖ ਗ ਘ ਙ) ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ। ਛਾਤੀ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ (ਚ ਛ ਜ ਝ ਵ) ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ। ਢਕ ਤੇ ਅੰਕ ੪ (ਟ ਠ ਡ ਢ ਣ) ਦਾ ਠਿਕਾਣਾ ਹੈ। ਪੁੱਠੀ ਯਾ ਨਾਭੀ ਵਿਚ ਅੰਕ ੫ (ਤ ਥ ਦ ਧ ਨ) ਦਾ ਨਾਭ-ਕਮਲੀ ਡੇਰਾ ਹੈ। ਪੱਟ ਤੇ ਉਪਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਟੰਗ ਵਿਚ (ਪ ਫ ਬ ਭ ਮ) ਅੰਕ ੬ ਦਾ ਡੇਰਾ ਹੈ। ਅਖੀਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਹੇਠਲੇ ਟੋਟੇ ਜੰਘ ਵਿਚ ਏੜੀ ਤਕ (ਯ ਰ ਲ ਵ ੜ) ਦਾ ਅਖੀਰਲਾ ਅੰਕ ਹੈ।

ਇਸ ਵੇਰਵੇ ਦਾ ਇਹ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਜੋ ਇਹ ਅੱਖਰ ਉੱਥੇ ਕੋਈ ਉਕਰੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਯਾਂ ਇਸ ਨਾਂ ਦੇ ਕਮਲ ਉੱਥੇ ਹਨ, ਨਹੀਂ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ, ਜੋ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ ਉਪਰ ਅਤੀ ਸੂਖਮ ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਹੈ, ਤੇ ਜਿਉਂ ੨ ਹੇਠ ਆਂਵਦੀ ਹੈ,

**ਏਕੀਕਾਰ
ਸਰੂਪ**

ਤਿਉਂ ੨ ਸਬੂਲ ਤੇ ਸੰਘਣੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜੀਕਣ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਉਪਰ ਅਤੀ ਨਾਜ਼ਕ ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਅਤੀ ਸਿਥਲ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਜੀਕਣ ਸਾਡੀ ਸਾਰੀ ਦੇਹੀ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਕ ਹੈ, ਤੀਕਣ ਹੀ ਪਰਮਪੁਰਖ “ਏਕੰਕਾਰ” ਵੀ ਇਕ ਹੈ—ਉਸਦੇ ਭਿੰਨ ੨ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਅਗੇ ਭਿੰਨ ੨ ਨਾਮ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਹੈਰਾਨਗੀ ਵਾਲੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ, ਜੋ ਕਈ ਇਕ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਅਖਰ ਵੀ ਵਾਕ-ਵੰਡ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਯਥਾ ਉ = ਉੜਾ, ਜੂੜੇ ਦੀ ਥਾਂ, ਸਰਬ-ਓਤਮ ਅਖਰ ਹੈ। ਇਹ ‘ਨਾਮ’ = ਨਿਰਮਲ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਪੈਹਲਾ ਓਅੰਕਾਰ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਥਾਂ ਸਾਡਾ ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰ ਯਾਂ ਜੂੜੇ ਦਾ **ਦਾਮਨਿ-ਸੰਜੁੜਿ** (Electric Power House) ਖਿਜਲੀ ਘਰ ਹੈ। ਇਸ ‘ਨਾਦ’ ਤੋਂ ਮਾਨੋਂ ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾ ਉਤਪਨ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਾ ਰਖਣ ਦਾ ਭਾਵ-ਇਹ ਹੈ, ਜੋ ਰਚਨਾ ਨਿਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੀਕਣ ਸਾਡੇ ਕੋਸਾਂ ਦੀ ਕੇਸਰ ਕਿਆਰੀ ਨਿਤ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਨ ਤੇ ਨਾਮ-ਨਿਯਾਨ ਦਾ ਪਰਮ ਖਜ਼ਾਨਾਂ ਹੈ ਇਹ ਸਿਖਰ ਹੈ—ਹੋਰ ਥਾਂ ਵੀ ਬ੍ਰਹਮ ਪਰੀ ਪੂਰਨ ਹੈ, ਪਰ ਜੀਕਣ ਸਿਰ ਦਾ ਹਿਸਾ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਮੁਕਟ ਤੇ ਸੋਮਣੀ ਹੈ, ਤੀਕਣ ਹੀ ਇਹ ਜੂੜੇ ਵਾਲੀ ਚੋਟੀ ਮਾਨੋਂ ਸੁਮਿਰ ਪ੍ਰਬਤ ਦੀ ਚੋਟੀ ਹੈ; ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪੀ ‘ਹੋਮ ਕੁੰਟ’ ਦਾ ਨਿਜ ਨਿਵਾਸ ਭੀ ਇਹੋ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਇਸ ਕੇਸ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਤਰ ਕੋਸਾਂ ਨਾਲ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਢਕ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਜੀਕਣ

ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦਿਆਰ ਪ੍ਰਬਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਘਣੇ ਜੰਗਲ ਨਾਲ ਢਕ ਰਖਦੇ ਹਾਂ—ਨਹੀਂ ਤੇ ਪ੍ਰਬਤਾਂ ਵਿਚ ਖੱਪੇ ਤੇ ਖਾਈਆਂ ਪੈਣ ਦਾ ਡਰ ਹੈ—ਭਾਵ ਢਲਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕੇਸ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਵ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਚਿਨ੍ਹ ਹਨ।

ਓਅੰਕਾਰ ਦਾ ਵਰਣਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪੈਹਲਾਂ ਹੈ, ਓਅੰਕਾਰ ਸਰਬ-ਨਾਮ ਦੀ ਖਾਣ ਹੈ (Logos Font)।

ਅ = ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਕਣ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਵੇਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਤੀਕਣ 'ਆਤਮ ਰਾਮ' ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਏਕੰਕਾਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪੈਹਲੋਂ ਪਹਿਲ ਹੋਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ 'ਆਤਮ-ਰਾਮ', ਓਅੰਕਾਰ ਦੀ ਅੱਖ ਹੈ, ਤੇ ਓਅੰਕਾਰ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਰਮ-ਧਾਮ ਹੈ। ਜੀਕਣ ਅੱਖਾਂ ਇਕ ਨਹੀਂ ਦੋ ਹਨ, ਪਰ ਵੇਖਦੀਆਂ ਇਕ-ਤਾਰ ਹਨ, ਤੀਕਣ ਹੀ 'ਆਤਮਾ' ਤੇ 'ਰਾਮ' ਭਾਵੇਂ ਦੋ ਅੱਡ ੨ ਜਾਪਦੇ ਹਨ—ਇਕ ਅੰਦਲਾ ਆਪਾ (Self) ਤੇ ਦੂਜਾ 'ਰਾਮਈਆ-ਰਾਮ' (Self), ਪਰ ਫੇਰ ਦੋਵੇਂ ਮਿਲਕੇ ਇਕੋ ਇਕ ਆਤਮ-ਰਾਮ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ! ਇਸ ਆਤਮ-ਰਾਮ ਬਿਨਾਂ ਨ ਅੰਦਰ ਤੇ ਨਾਂ ਬਾਹਿਰ ਦੀ ਸੁਧ ਬੁਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੀਕਣ ਅਨੁ ਨੂੰ ਨ ਆਪਣੀ ਤੇ ਨਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਜਗਤ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਤਮ

ਰਾਮ ਕੀ ਹੈ। ਇਹ 'ਨਾਮ' ਦੇ ਨਿਜ ਨੈਨ ਗਿਆਨ ਧਿਅ ਨ ਹਨ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੈਹਲੋਂ ਪਹਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਸਤੇ ਸਿਮਰਣ ਤੇ ਭਗਤੀ ਕਾਇਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਤਰ ਵਸਿਆ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ।

(Immanent) = (Immaneu), ਅੰਤ੍ਰਜਾਮੀ

ੲ = ਜੀਕੁਣ ਮੂੰਹ ਦਾ ਢੁਕਾ ਨੌਕ ਨਾਲ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਤੀਕਣ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ 'ਈਸ਼੍ਵਰ-ਸਰੂਪ' ਅਤੀ ਬਲਵਾਨ ਤੇ ਤੇਜਵਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਹੋ-ਜਲਾਲ (His Majesty) ਤੇਜ ਓਜ ਯਾ ਪ੍ਰਚੰਡ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ 'ਈਸ਼੍ਵਰ' ! ਇਹ ਓਅੰਕਾਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਤਿਬੰਬ ਮਾਇਆ ਆਰਸੀ ਵਿਚ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਮਸਕਾਰ ਯੋਗ ਹੈ।

ਓ ਅ ਏ ਤਿੰਨ ਸੂਰ ਅੱਖਰ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟ ਹੋਰ ਸਭ ਅੱਖਰ ਕੜਾਂਗੇ ਤੇ ਲਮ ਦਲਾਂਘੇ ਜੇਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਤੋਂ ਮਾਨੋ 'ਬਾਣੀ-ਬ੍ਰਹਮ' ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵੰਡ ਖਤਮ ਹੋਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਗੁਣ ਜਾਂ ਤਿੰਨ-ਮੁਖੀ-ਵੰਡ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਤਿੰਨਗੁਣ ਇਥੇ ਤਕ ਉਪਜੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨਿਰੋਲ ਤੇ ਸੁਖਮ ਵੰਡ ਹੈ, ਜੇਹਾ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ।

ਸਤਿ ਨਾਮ	ੳ	ਅ	ੲ
ਏਕੰਕਾਰ 'ਨਾਮ' Spirit or Logos	ਓਅੰਕਾਰ	ਆਤਮ-ਰਾਮ Immanent One	ਈਸ਼ੂਰ God or First Person
੦	(੦)	(=)	( )
੧	੨	੪	੫

ਏਕੰਕਾਰ (੧) ਵਿਚ ਪਹਿਲੋਂ ਸੁੰਨ ਸੀ, ਫਿਰ 'ਨਾਮ,' ਦੀ ਧੁਨੀ (੨) ਉਠੀ, ਫਿਰ ਓਅੰਕਾਰ (੩) ਰੂਪ ਬਣਿਆ ਇਹ ਜਦ ਆਤਮ ਤੇ ਰਾਮ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ (੪) ਤਾਂ ਆਤਮ ਰਾਮ ਅਖਵਾਇਆ, ਫਿਰ ਜਦ ਕਲਾ ਸੰਜੁਗਤ ਓਅੰਕਾਰ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਰਮ-ਪੁਰਖ (੫) ਅਖਵਾਇਆ। 'ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ' = ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਪਰਛਾਵਾਂ ਹੈ, ਓਹਦੀ ਆਪਣੀ ਤੇਜ-ਓਜ, ਆਪਣੀ ਦੋਜ ਮੌਜ!

ਇਥੇ ਤਕ ਨਿਰਮਲ-'ਨਿਰੰਕਾਰੀ' ਰਚਨਾ ਹੈ। ਹੰਗਤਾ ਅਗੋਂ ਆਵੇਗੀ। (ਸਹ) ਇਹ ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਾਗ ਦੇ ਦੋ ਅੰਤਲੇ ਟੋਟੇ ਹਨ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਸੁਨੈਹਰੀ ਦੋ ਅੰਕ ਹਨ— ਸਸਾ ਸਵਾਸ ਵਾਂਗ "ਪ੍ਰਾਨ-ਨਾਥ" ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੈ, ਤੇ ਹਾਹਾ ਹੋਠਾਂ ਵਾਂਗ 'ਹੰਗਤਾ' ਦਾ ਪੈਹਲਾ ਬੋਸਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਈ

ਵਾਰੀ (ਸ), (ਹ) ਨੂੰ ਜੋੜਕੇ ਹੇਠਲੇ ਦੋ ਗੂੜ੍ਹ ਮੰਤ੍ਰ ਬਣਾਏ ਹਾਂ:—

ਸੋਹੰ = ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੈਂ ਹਾਂ !

ਹੰਸਾ = ਮੈਂ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਾਂ !

ਇਸ ਕਰਕੇ ਸ, ਹ ਦੀ ਜੋੜੀ ਕੁਝ ਐਸੀ ਜੋੜੀ ਹੈ, ਜੈਸੀ ਰਾਮ ਤੇ-ਲਛਮਣ ਯਾ ਰਾਮ-ਤੇ-ਜੀਵ ਦੀ ਜੋੜੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ (ਸ) ਸਾਨੂੰ ਸੋ-ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਲਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ (ਹ) ਹੰਗਤਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਚਿਨ੍ਹ ਹੈ । ਇਥੇ ਫਿਰ ਵੀ ਅਜਾਂ ਹਉਮੈ ਸੂਖਮ ਤੇ ਹਰੇ ਭਰੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੈ । ਅਸਾਂ (ਸ) ਦਵਾਰਾ ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਰਮਣ ਯਾ ਦਾ ਰੂਪ ਡਿਠਾ ਹੈ, ਤੇ ਹਾਹਾ ਦਵਾਰਾ 'ਹਰੀ' ਦਾ ਹਰਾ ਭਰਾ ਰੂਪ ਜੋ ਵੇਖਕੇ ਦਿਲ ਖਿੜਦਾ ਤੇ ਹੀਆ ਵਿਗਸਦਾ ਹੈ ।

ਇਹ ਦੋ ਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਨੋਖੇ ਪੈਹਲੇ ਝਾਂਵਲੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਓਅੰਕਾਰ ਤੇ ਏਕੰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪਰਮ ਪ੍ਰਿਤਰ ਝਾਕੀਆਂ ਹਨ । ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾਂ ਵਿਚ (ਸ) ਤੇ (ਹ) ਬੀਜ ਵਤ ਬੀਜ ਦੇ ਦੋ ਮੁਢਲੇ ਪੱਤਰ ਹਨ । (Coty-ledons) ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਅਵਤਰਦੇ ਹਨ । ਜਦ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਖਿੜਦੇ ਹਨ ਹੇਠਲੇ ਕਵਰਗ, ਚਵਰਗ ਆਦਿ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਆਂਵਦੇ ਹਨ ।

ਕਵਰਗ ਇਸ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ੨ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਰਚਨਾ ਹੈ । ਕਕਾ ਕੰਠ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਗਗਾ ਗਰਦਨ ਦੀ ਥਾਂ ਯਾਂ ਗਿਚੀ, ਕੰਠ ਉਪਰਲੇ ਧੜ ਦਾ

ਅਦਿ ਯਾ ਧੁਰਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਕਾਰਨ-ਕਰਨ (First Cause) “ਕਰਤਾਰ” ਦਾ ਥਾਉਂ ਹੈ !

ਇਥੋਂ ਅਗੇ ਕਕੇ ਨਾਲ ਖਖਾ ਖਰੇ ਖੋਟੇ ਦੀ ਪਰਖ ਵਿਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਖਖਾ ਸਾਨੂੰ ਖਟੇ-ਪਾਰਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪੈਹਲੇ ਸਾਨੂੰ ਦਰਸਾਂਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਇਹ ਖਰਾ-ਰੂਪ ਦਸਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਹੈ ? ਇਹ ‘ਗੁਰਦੇਵ’ ਏ, ਏਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ‘ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਰੂਪ ਹੈ, ਜੋ ਮੂਲ-ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਹੈ ! ਘਘਾ ਆਤਮ-ਰਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਦਰਸਾਂਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਕੇਹੜਾ ਆਤਮਰਾਮ ? ਉਹ ਜੋ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਘੜੇ ਵਿਚ ਟੁਣ ਇਜਮਾਨ ਹੈ ! ਜੋ ਹੰਗਤਾ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਹੁਣ ਫੁਬਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਤੇ ਦੂਰੋਂ ਖਲੋਕੇ ਬੁਲਾਂਵਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਘਟਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕੌਣ ਹੈ ? ਇਹ ਸਾਡੀ ਸੰਜਨਾ ਯਾ (Conscience) ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਿਸੇ ਫੁਬੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੀ ਹਾਕ (Echo) ਹੈ ! ਇਸ ਚਵਰਗ ਦਾ ਅਖਰੀਲਾ ਅੱਖਰ (ਕ) ਫ਼ਿਆਨ ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੈ, ਜੋ ਉਪਰੋਂ ਹੇਠਾਂ ਵਲ ਸਿੰਮਦਾ ਸੋਮਾ ਹੈ । ਇਹ ਫ਼ਿਆਨ-ਸੁਵਰ ਦੀ ਗੁੜਗਾਥਾ ਹੈ ।

ਚਵਰਗ ਚਚਾ ਚਿਤ ਦੀ ਥਾਂ ਹੈ, ਜਿਥੇ ‘ਚਿਤ-ਚੋਰ ਵਸਦਾ ਹੈ । ਛਛਾ ਛਾਤੀ-ਏੱਲ ਹੈ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ‘ਛੈਲ’ ਛਬੀਲਾ’ ਸਾਨੂੰ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਾਂਗ ਨਿਰਮਲਾ ਤੇ ਕੋਮਲ ਬਣਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦੀ ਛੋਹ ਨਾਲ ਮੈਲੇ ਮੌਲਦੇ ਤੇ ਕਾਲੇ ਗੋਰੇ ਹੋਂਵਦੇ; ਇਹ ਮੁੜ ਨਿਰਮਲ ਖੇੜੇ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ । ਇਥੇ ਸਾਨੂੰ ਸਵਰਗ ਵਾਲਾ ਝੁਟਾ

ਫਿਰ ਆਂਵਦਾ ਹੈ । ਜਜਾ 'ਜਗ-ਜੀਵਨ' ਦੀ ਜੋਤਿ ਵੀ ਇਸੇ ਥਾਂ ਚਿਤ ਯਾਂ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਵਗਕੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਲਹੂ ਵਾਂਗ ਹਰਾ ਭਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ—ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜੋਤ ਦਾ ਭਖਦਾ ਆਲੂ ਹੈ ਇਥੇ ਲਹੂ ਦੀ ਭਠੀ ਭਖਦੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਬੜਾ ਜੋਤ ਦਾ ਉਹ ਨਿਰਮਲ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਜੋ 'ਬੁਨਤਕਾਰ' (Vibration) ਏਲ ਮਨ ਭਾਂਵਦਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਬੁਨਤਕਾਰ ਨਾਲ ਹਵਾਵਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਅਗਾਂ ਉਡਦੀਆਂ ਤੇ ਨਦੀਆਂ ਵਗਦੀਆਂ ਨੇ । ਇਸ ਬਰਥਾਹਟ ਦਾ ਪੈਹਲਾ ਰੂਪ 'ਕਵਾਉ' ਹੈ, ਪਰ ਉਸਦਾ ਬਾਦ ਓਅੰਕਾਰ ਦਾ ਮੰਡਲ ਹੈ ।

ਝੋ ਦਾ ਵੀਰ ਵੰਞਾਂ ਬੁਨਤਕਾਰ, ਸੁਣਕੇ ਢਾਣੀਢਾਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ । ਛਿਆਨ ਵਿਚ ਨਿਰਮਲ ਨਿਜਜੋਤ ਹੈ ਪਰ ਜਾਣਣ ਵਿਚ ਬੁਧੀ ਦੀ ਵੀ ਲਾਗ ਹੈ—ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਮੰਡਲ ਰਤਾਕੁ ਹਨੇਰਾ ਹੈ ।

ਟਵਰਗ ਟਵਰਗ ਤੇ ਪੁਜ ਕੇ ਸਾਡਾ ਲੱਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਟੁਟਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਲੱਕ-ਟੁਟੀ ਲੋਥ ਨਾ ਅਗਾਂਹ ਜੋਗੀ ਤੇ ਨ ਪਿਛਾਂਹ ਜੋਗੀ । ਤਾਂਤੇ ਟਾਇਯਾ ਪੈਹਲੋਂ ਇਸ ਟੁਟੀ ਹੋਈ ਲੱਕ ਨੂੰ ਗੰਢਦਾ ਹੈ—'ਇਹ ਟੁਟੀ ਗਾਂਢਨਹਾਰ' ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੈ । ਪਰ ਟੁਟੇ ਹੋਏ ਮਨ ਦੀ ਟੇਕ ਕੌਣ ਹੈ ?

ਇਹ “ਠਾਕਰੁ” ਹੈ ਜੋ ਠਠੇ ਦੇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸੀ ਹੈ ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਤੰਬੂ ਦਾ ਚੁਕ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਬੰਮੂ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਹੋਰ ਵਧੇਰਾ ਚਿਕਨਾਚੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ‘ਡਰ’ ਦਾ ਡੰਗ ਹੈ। ਡਡੇ ਦਾ ਕੰਮ ਸਾਨੂੰ ਡਰਾਣਾ ਹੈ, ਪਰ ‘ਫ’ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ‘ਨਾਮ’-ਢੋਲਕ ਨਾਲ ਨਿਜ ਘਰ ਵਲ ਮੁੜ ਬੁਲਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਇਸ ‘ਢੋਲਨ’ ਦੀ ਢੋਲਕ ਸਵਰਗੀ ਲੈ ਹੈ—ਇਹ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਮੰਗਲ ਕ ਦੀ ਤੇ ਦੁਖ ਵਿਚ ਸੁਖ ਦੀ ਸਵਰਗੀ ਲੋਰੀ ! ਓ ਨਾਮ ! ਵਾਰ ਵਾਰ ਤੇਰੀ ਮਿਠੀ ਮਾਖਿਉ—ਮਿਠੀ ਢੋਲਕ ਨਿਰਮੋਲਕ ਤੋਂ ! ਠਾਣੇ ਵਿਚ ਸਤ ਤੇ ਅਸਤ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੋਵੇਂ ਅਗੋਂ ਸਾਮੁਣੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਠਾਣਾ ‘ਮਨ-ਰਣਜਿਤ’ ਤੇ ਰਣਜੀਤ ਅਖਵਾਂਦਾ ਹੈ—ਇਥੇ ਉਪਰਲੀ ਦੈਵੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਸੁਰੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਦੀ ਅਧ ਮਧ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਹੈ।

ਇਸ ਮਧ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਢੱਕ ਹੈ। ਇਥੇ ਦੋ ਧਿਰਾਂ ਜੁੜਦੀਆਂ ਤੇ ਰਣ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਨਿਤ ਛੇੜਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਹੇਠ ਨਾਭੀ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਵਧੇਰਾ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਸੰਗਮ ਹੈ।

ਤਵਰਗ—ਤਵਰਗ ਨਾਭੀ ਦਾ ਮੰਝਲਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਥੇ ਅਪੜਕੇ ਵਾਯੂ ਜੰਮ ਕੇ ਦੁਵ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਭਉਸਾਗਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਲਾ ‘ਨਾਮ ਬੋਹਿਥ’ ‘ਤਰਨ-ਤਾਰਨ’ ਦਾ ਵਡ ਤੀਰਥ ਹੈ। ਥਥਾ ਸਾਨੂੰ ਮੋੜਕੇ ‘ਥਿਰ-ਸਥਿਰਤਾ’ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਲਾਂਦਾ ਹੈ,

ਜੀਕੁਣ ਭੁਬਾ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਾਣੀ ਫਿਰ ਉਪਰ ਸਿਰੀ ਕਢਕੇ ਕੰਢੇ ਵਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਦਢੇ ਤੇ ਅਪੜਕੇ ਦੁਖ ਦਰਦ ਤੇ ਦਲਿਦਰ ਦੇ ਆਸਣ ਹੋਰ ਜੰਮ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤਾਂਤੇ ਦਦਾ 'ਦੁਖਭੰਜਨੀ' ਦਾ ਪ੍ਰਿਤਰ ਧਾਮ ਹੈ। ਧਧਾ ਇਕ ਖਾਸੇ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚੁਕ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਖਾਸੇ ਇਹ 'ਧਰਨੀਧਰ' ਬਣਕੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਨੂੰ ਚੁਕਦਾ—ਧਰਨੀਧਰ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ; ਜਿਥੇ ਸ਼ਬਦ ਵਾਯੂ ਵਿਚ ਵਾਯੂ, ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਅਗਨੀ ਜਲ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਕੇ, ਪੰਜਵਾਂ ਤੱਤ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਤਾਲ ਪੁਰੀ ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਨਨਾ ਇਸ ਤਰਾਂ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ 'ਨਿਰੰਕਾਰੀ' ਦੇਸ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਜੇਤ ਬਹੁੰ ਘਟ ਜੇਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਉਲਟਕੇ ਸਾਨੂੰ 'ਧੰਨ-ਨਿਰੰਕਾਰ' ਦੀ ਯਾਦ ਕਰਾਂਦੀ ਏ. ਜੀਕਰ ਭੌਜਲ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਕੇ ਸਾਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਧੇਰੇ ਚੇਤਾਂਵਦੇ ਹਨ।

ਪਵਰਗ - ਪਪਾ ਅਵਸਥਾ ਇਕ ਪੜੋਂ ਹੋਰ ਸਾਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪਤਿਤ ਧਾਮ-ਆਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂਤੇ ਪਤਿਤਾਂ ਨੂੰ 'ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ' ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਫਫਾ ਸਾਨੂੰ ਜਮਰਾਜ ਬਣਕੇ ਟਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਮ ਤਰੱਕੜ ਤੇ ਤੋਲਦਾ ਹੈ। ਸਚ ਨੂੰ ਸਚ, ਕਚ ਨੂੰ ਕਚ, ਐਸੇ ਨੂੰ ਵੈਸਾ ਹੋਕੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ—ਇਹ 'ਫਲ ਦਾਤਾ' ਜਾਂ ਵਿਧਾਤਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਬਬਾ ਸਾਡਾ 'ਬਲਸਥਾਨ' ਜਾਂ ਕਾਮ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਤੋਂ ਦੋ, ਦੋ ਤੋਂ ਸੌ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਆਕੇ ਜੀਵ

ਕਾਮ ਵਸ ਹੋ ਕੇ, ਨੱਚਣ ਕੁੱਦਣ ਤੇ ਟੱਪਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਕਾਮੀ ਕਾਮ ਵਸ ਹੋਕੇ, ਪਾਂਗਲ ਜੇਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਬਾ ਸਾਨੂੰ 'ਬੀਨ' (ਨਾਮ ਤੀਰ) ਚਲਾਕੇ 'ਬੀਨ-ਬਿਜਉਏ' ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਬੀਨ-ਬਿਜਉਆ' ਮੁੜ ਸਾਨੂੰ ਕਾਲ ਦੇ ਚੱਕਰ ਚੋਂ ਕਢਕੇ ਉਪਰਲੇ ਧਾਮ ਵਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੀਕਣ ਸੁਰਦਾਸ ਕਾਮੀ ਤੋਂ ਵਡਨਾਮੀ ਹੋ ਗਿਆ! ਭਭਾ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਟੋਕ 'ਭਗਤ-ਵਛਲ' ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਡਿੰਗੀ-ਖੂਹੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕਢਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਉਤਰ ਯਾ ਟੋਕ ਹੈ। ਮਮਾ ਮੋਹਿ ਦਾ ਠਿਕਾਣਾ, ਇਥੇ ਅਪੜਕੇ 'ਮੁਕਤੀ ਪਰਦਾਤਾ' ਕੁਝ ਈਕਣ ਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜੀਕੁਣ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਨੂੰ ਢਿਡ ਚੀਰਨ ਲਈ ਨਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ ਸੀ।

ਜੁਵਰਗ—ਯਯਾ ਡਿਗਿਆਂ—ਢਠਿਆਂ ਦਾ 'ਯਾਰ ਸਖਾ ਤੇ ਮਿੱਤਰ ਬਣਕੇ ਮੁੜ ਆਂਵਦਾ ਹੈ। ਰਾਗ ਤੇ ਲਲਾ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਅਪ-ਸੂਰੇ ਔਖਰ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਫਿਰ ਰੂਪ ਤੇ ਝੂਟਾ ਹੈ। ਵਵਾ ਸ੍ਰੀ 'ਵਾਸਦੇਵ' ਦੇ ਮੁੜ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣ ਤੇ 'ਵਿਸਮਾਦ' ਦਾ ਝੂਟ ਆਂਵਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਤ੍ਰਾੜੇ ਦਾ 'ਪਤ-ਝੜੀ-ਝੜੂ' ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਜੀਰਦਾ ਤੇ ਜਕੀੜਦਾ ਹੈ ਅੰਤ ਨੂੰ ਕਾਲ ਛਡ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਜੀ ਦੇ ਏਕੰਕਾਰ ਦਰਸ਼ਨ

ਹਨ; ਓ ਲਾਲਨ ਜੀਉ ! ਇਹ ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰ ਤੁਹਾਡੇ ਮੂੜੇ
 ਹਨ; ਤੁਸੀਂ ਏਕੰਕਾਰ ਦੇ ਸਵਰਨੀ ਅਸਥਾਨ, ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ
 ਅਸਥਾਨ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਹੋ ! ਪੈਂਤੀ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਛਤੀਵੇਂ,
 ਸੌ ਪਿਛੋਂ ਇਕੋਤਰਵੇਂ, ਕਾਲ ਪਿਛੋਂ ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਜੀ
 ਆਂਵਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਲੂੰ ਲੂੰ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚਾਸ
 ਮਚਾਂਵਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਵਦੇ ਹਨ !

ਵਾਹ ਵਾਹ	ਵਾਹਿਗੁਰੂ !
ਵਾਹ ਵਾਹ	ਵਾਹਿਗੁਰੂ !!
ਵਾਹ ਵਾਹ	ਵਾਹਿਗੁਰੂ !!!

ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀਉ ॥

ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ, ਜੈ ਮੁਕਤੇਵ, ਜੈ ਸੁਖਦੇਵ, ਜੈ ਅਨੰਦ-ਵਿਗਸੇਵ !
 ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਦਾਤੇ, ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ ਜੁਗ-ਚਾਰੇ ਜਾਤੇ !
 ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ, ਜੈ ਜਗਤੇਵ, ਜੈ ਅਨਭੋਵ, ਜੈ ਸੁਧਾ ਸਰੋਵ !
 ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ, ਮੋਹਿ ਪ੍ਰੇਮ-ਪੁਲਕਾਵਤ,
 ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ ਮੋਹਿ ਬ੍ਰੁਮ-ਬ੍ਰੁਮਾਵਤ !
 ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ, ਜੈ ਆਦਿ-ਦੇਵ, ਜੈ ਸਰਨ-ਸਰੋਵ, ਜੈ ਅਮਿਓ-ਅਭੋਵ !
 ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ ਮੋਹਿ ਕੁਪਾਟ-ਖੁਲਈਆ,
 ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ ਮੋਹਿ ਹੀਆ-ਹੁਲਸਈਆ !
 ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ, ਜੈ ਰਤਨੇਵ, ਜੈ ਅਨੰਦੇਵ, ਜੈ ਅਗਨੇਵ !
 ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ ਹੰਉ ਚਲੂਲ ਰੰਗਈਆ,
 ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ ਹੰਉ ਕੇਸਰ-ਕੁਸਮਈਆ !
 ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ, ਜੈ ਅਲੱਖ-ਅਭੇਵ, ਜੈ ਬਿਸਮੇਵ, ਜੈ ਚਮਤੇਵ !
 ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ ਹੰਉ ਚੁਲੰਭ-ਚੋਲਈਆ,
 ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ ਹੰਉ ਪਾਰਸ-ਪਰਸਈਆ !
 ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ, ਜੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੇਵ, ਜੈ ਸਫਲੇਵ, ਜੈ ਹੁਕਮੇਵ !
 ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ ਹੰਉ ਸੁਰੰਗ-ਰੰਗਈਆ,
 ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ ਹੰਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਪਿਲਈਆ !

ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ ਜੈ ਅਨੂਪੇਵ, ਜੈ ਅਵਤਰੇਵ, ਜੈ ਜੋਤਿ-ਜੋਤੇਵ !
 ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ ਹਓਂ ਭਗਤਿ-ਦ੍ਰਿੜਈਆ,
 ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ ਹਓਂ ਜੀਆਦਾਨ-ਦਵਈਆ !
 ਜੈ ਜੈ ਆਦਿ, ਜੈ ਜੈ ਜੁਗਾਦਿ, ਜੈ ਜੈ ਅਨਾਦਿ, ਜੈ ਜੈ ਪਰਮਾਦਿ !
 ਵਾਹੁ ਵਾਹਿ ਗੁਰਦੇਵ ਵਾਹੁ ਵਾਹਿ ਨੂਰ-ਨੂਰੇਵ !
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਪਰਮ-ਪਰਖੇਵ, ਵਾਹਿ ਵਾਹ ਮਸਤੇਵ !
 ਜੈ ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ, ਜੈ ਜੈ ਗੁਰਿ-ਗੁਰੇਵ,
 ਵਾਹ ਵਾਹ, ਵਾਹ ਵਾਹ ਅਜ ਨਾਮੀ-ਨਾਮਿ ਅਭੇਵ !
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਵ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ !
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਰੂਪੇਵ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੁਗੋ-ਜੁਗੇਵ !!

ੴ ਸਤਿਨਾਮ

—:੦:—

ਸ੍ਰੀ-ਗੁਰੂ-ਦੇਵ ਜੀਉ

(੩੫)
ਅੱਖਰ

ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰੀ

(ਬੇਅੰਤ-ਅੱਖਰ)

ਪਰਮ ਅੱਖਰੀ

(ੴ)

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਜੀਉ

੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

੧. (ੳ)

ਉੜਾ ਓਅੰਕਾਰ ਆਪ ਘੱਟ ਘੱਟ ਰਿਹਾ ਬਿਆਪ ।
ਸਰਬ-ਭੁਭੁ ਉਪਾਵਨੋ, ਨਹੀ ਮਾਤ, ਨਹੀ ਬਾਪ ।

ਉਅੰਕਾਰ ਕੀਆ ਸਭ ਜਗਤ ਪਸਾਰਾ ।

ਉਅੰਕਾਰ ਆਪ ਉਪਾਵਨਗਾਰਾ ।

ਉਅੰਕਾਰ ਤੇ ਓਪਤ ਸਭ ਹੋਈ ।

ਉਅੰਕਾਰ ਸਭ ਓਤ-ਪ੍ਰੋਤੋਈ ।

ਉਅੰਕਾਰ ਕਾ ਸਭ ਉਪਰ ਹਾਥ ।

ਉਅੰਕਾਰ ਅੰਗ-ਸੰਗ, ਸਭਨ ਕੇ ਸਾਥ ।

ਉਅੰਕਾਰ ਬਿਨਾ ਕਾਚੀ ਇਹ-ਗਾਗਰ ।

ਉਅੰਕਾਰ ਉਪਾਏ ਅਨੰਤ ਰਤਨਾਗਰ ।

ਉਅੰਕਾਰ ਆਪ ਸੁਖਮ ਸੂਤਰਧਾਰੀ ।

ਉਅੰਕਾਰ ਆਪ ਲਾਏ ਬੈਠਾ ਤਾੜੀ ।

ਉਅੰਕਾਰ ਰਮਿਆ ਇਸ ਤ੍ਰੈਲੋਈ ।

- ਓਅੰਕਾਰ ਤੇ ਸਿਸ਼ਟੀ ਸਭ ਹੋਈ ।
 ਓਅੰਕਾਰ ਤੇਜ-ਪੁੰਜ ਤੇਜ-ਮਈ ਸਦਿ ਆਪ ।
 ਓਅੰਕਾਰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪਿ, ਨਹੀਂ ਬਿਘਨ ਸੰਤਾਪ ।
 ਓਅੰਕਾਰ ਨੇ ਜਬ ਜਗ-ਰਚਨਾ ਠਾਨੀ ।
 ਓਅੰਕਾਰ ਘਟ ਉਮਡਿਓ ਇਕ “ਬਾਨੀ” ।
 ਓਅੰਕਾਰ ‘ਬਾਨੀ’ਰੂਪ ਹੋਇ ਦਹਿ-ਦਿਸ ਅਵਤਰਿਓ ।
 ਓਅੰਕਾਰੀ-ਨਿਰਮਲ-ਨੀਰ ਸੇ ਸਭ ਜਗ ਸੁਭਰ-ਭਰਿਓ ।
 ਓਅੰਕਾਰ ਬੈਠਾ ਆਪ ਅਚੱਲ, ਚਲੀ ਇਹ “ਬਾਨੀ” ।
 ਓਅੰਕਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਵੁੜੀ, ਇਹ ‘ਕਾਨੀ-ਵਿਡਾਨੀ’ ।
 ਓਅੰਕਾਰ ਮੱਧ ਮਿਆਨ ਆਪ, ‘ਬਾਣੀ’ ਚਹੁ ਦਿਸ ।
 ਓਅੰਕਾਰ ਨਿਤ ਅਕਾਲ ਆਪ, ਚਲੀ ਇਹ ਅਹਿਨਿਸ ।
 ਓਅੰਕਾਰ ਪੁਰਖੋਤਮੋ, ਇਸ ‘ਬਾਣੀ’ ਪੁਰਖ ਉਪਾਏ ।
 ਓਅੰਕਾਰ ਅਜੂਨੀ ਸੰਭਉ, ਇਸ ਚੌਰਾਸੀ ਫੇਰ ਚਲਾਏ ।
 ਓਅੰਕਾਰ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਕਾਲ ਕਾ ਹਾਥ ।
 ਓਅੰਕਾਰ ‘ਬਾਣੀ’ ਭੀ ਅਗਮ ਅਗਾਥ ।
 ਓਅੰਕਾਰ ਅਸਥਿਤ ਰੂੜੀ, ਇਹ ਬਾਣੀ ।
 ਓਅੰਕਾਰ ਸਦ-ਸੁਖ-ਆਸਨ, ਖਿੜੀ ਇਹ ਬਾਣੀ ।

ਉਅੰਕਾਰ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹੁ ਕਿਆ ਬਖਾਨੂੰ ?
 ਉਅੰਕਾਰ ਭੇਦ ਅਗਮ ਨਿਗਮ ਨਹੀਂ ਜਾਨੂੰ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਉਅੰਕਾਰ ਮੇਰਾ ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਤ ਪਾਲਨ ।

---

੨. (ਅ)

ਐੜਾ ਆਤਮ ਰੂਪ ਆਪ “ਆਤਮ ਰਾਮ” ਪਛਾਨ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਉਪਜਿਓਤੀਨ ਲੋਕ ਕਾ ਗਿਆਨ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰ ਪੇਖ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਕੇ ਸਿਰ ਨਾਹੀ ਲੇਖ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਜੋਤ ਸਰੂਪਿ ਕੀ ਜੋਤ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਹਭ ਅੰਤਰ ਓਤ-ਪ੍ਰੋਤ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਸਭ ਦੇਸ ਦਿਸੰਤਰ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਨਿਕਸੇ ਅਭਿ-ਅੰਤਰ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਬਿਨਾਂ ਰਾਮ ਕਿਨ ਪਾਇਆ ? ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਬਿਨਾਂ ਮਾਇਆ ਕਿਨ ਖਪਾਇਆ ?

ਆਤਮ ਰਾਮ ਆਪਨ ਹੀ ਚਾਨਣ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਜੋਤ ਨਿਜ-ਗਿਆਨਣ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਆਖ ਕੀ ਆਖ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਹਿਰਦੇ ਕੀ ਕਾਖ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਕਾ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਭਾਉ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਕਾ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਉ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਆ ਫੜੇ ਡਗੋਰੀ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਹਭ ਅਨਿਆਂ ਕਾ ਜੋੜੀ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਖੋਲੇ ਨਿਜ-ਨੈਨਾ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਕਿ ਮੁਖ-ਅਨਹਤ-ਬੈਨਾਂ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ 'ਬਾਵਨ-ਰੂਪ' ਕਹਾਵੇ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਕਲੀ ਕਾਲਿ ਕੋ ਖਾਵੇ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਖੋਲੇ ਹਭ ਗੁੰਬਲਾਂ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਕੀ ਹੈ ਨੂਰੀ ਗੰਦਲਾਂ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਕੀ ਪ੍ਰਚੰਡ-ਲੋਈ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਕੀ ਜੋਤ ਸਰਬ ਸਮੋਈ ।

ਆਤਮ ਰਾਮ ਘਟ ਘਟ ਕਾ ਵਾਸੀ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਸਰਬਗ ਸਰਬ-ਨਿਵਾਸੀ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਫੜਨੇ ਕੀ-ਕਹੁ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ?
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਕੇ ਮੁਖ ਅਨਹਤ-‘ਬਾਨੀ’ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਬਿਨਾ ‘ਬਾਨੀ’ ਨਹੀਂ ਜਾਪੇ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਬਿਨ ਕਹੁ ਕਾਲ ਕੈਸੇ ਖਾਪੇ ?
 ਆਤਮ ਰਾਮ ‘ਬਾਨੀ’ ਬਿਨ ਛੁਛਾ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਅਗਮ ਨਿਗਮੁਛਾ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਬਾਨੀ ਕੋ ਸਾਗਰ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਨਿਜ-ਜੋਤ-ਉਜਾਗਰ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਇਹ ਮੇਰੇ ਘਟ ਕੇ ਚਾਣਨ ।

੩. (ੲ)

ਈੜੀ ਨਿਕੀ, ਕੀੜੀ, “ਈਸ਼੍ਵਰ” ਕੀ ਇਹ ਸੂਖਮ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ।
 ਇਸ-ਈੜੀ ਵਿਚ ਭਰਿਆ ਕੋਈ ਗੰਗਾ-ਜਲ-ਪਾਨੀ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੌਣ ਹੈ ? ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਕਿਆ ਰੂਪ ?
 “ਬਾਨੀ-ਸੰਜੁਗਤ”--ਓਅੰਕਾਰ, ਇਹੋ ਈਸ਼੍ਵਰ-ਸਰੂਪ ।

ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਅਖੰਡ ਅਮਿਤੋਜ ਪ੍ਰਤਾਪੁ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਕੋਈ ਮਾਈ ਨਾ ਬਾਪ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਸਭ ਜਗਤ ਕਾ ਕਰਤਾ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਰਤਾ ਭਰਤਾ, ਹਰਤਾ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਤੀਨ ਗੁਣ ਕਾ ਭੰਡਾਰਾ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਰਚਿਆ ਇਹਜਗ ਸਾਰਾ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਐਸ਼ਵਰਜ ਗੁਣ ਨਿਧਿ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਤੇਜ ਪੁੰਜ ਰਿਧ ਬੁਧ-ਸਿਧਿ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹਭ ਜਗ ਠੱਲੇ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਕਾਲ-ਚੱਕਰ ਚੱਲੇ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਮੁਖ ਅਮਿਤ ਤੇਜ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਕੁਖ ਕਾਲ-ਕੀ-ਸੇਜ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਆਪ ਉਪਾਏ ਤੇ ਆਪੇ ਖਪਾਏ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਆਪੇ ਪੜ੍ਹਾਏ ਤੇ ਆਪੇ ਸਮਝਾਏ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਹਾਥ ਕਈ ਸੁਦਰਸ਼ਨ-ਚੱਕਰਾ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਫੋੜੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ, ਬਸ ਇਕੋ ਟੱਕਰਾ ।

ਈਸ਼੍ਵਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੋਈ ਕਿਆ ਬਖਾਨੇ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾਲ ਅਕਾਲ ਕੇ ਮਧ ਸਿਆਨੇ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ 'ਐਸ਼ਵਰਜ' ਕੋ ਨਾਉ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਤੇਜ ਕਾ ਅਖੰਡ-ਪ੍ਰਭਾਉ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਗਲ ਲਾਲਨ ਕੀ ਕਈ ਮਾਲਾ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸਭ ਜਗਤ ਨਿਹਾਲਾ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਵੇਖੇ ਵਿਗਸੇ ਤੇ ਵੀਚਾਰੇ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਰਖੇ ਇਥੇ ਉਥੇ ਜੱਗ-ਰਖਵਾਰੇ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਕਹੁ ਕੌਣ ਕੰਮ-ਕਰਤਾ ?
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ 'ਨਾਮ'-ਅਨਾਮ ਹੀ ਸਰਬਗੱਤਾ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਆਪ ਤਖਤ-ਨਿਵਾਂਸੀ, ਪਰ 'ਨਾਮ' ਵਡ-ਵਜੀਰਨ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰੀ ਹੁਕਮ ਕਾ ਇਹੋ ਵਡ ਵਿਸਥੀਰਨ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਸਤ ਚਿਤ, ਪਰ ਇਹ ਅਨੰਦਾ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਅਵਗਤ, ਇਹ ਪਰਮਾਨੰਦਾ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਈਸ਼੍ਵਰ ਤੇਜ ਸਭ ਜਗ ਕੇ ਪਾਲਨ ।

---

੪. (ਸ)

ਸ਼ਸਾ ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਆਪ, ਤੇਜ-ਪੁੰਜ ਜਗ ਜਾਨ ।
 ਇਸ ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਕੀ ਛਬਿੰਕਾ ਕਹੁ ਕਿਆ ਅਨੁਮਾਨ ?
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਰਾਮਈਆ ਤੂੰ ਸੁੰਦਰਤਾ ਕੀ ਖਾਣਿ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਸੋਹਣਿਆ ਤੂੰ ਸਦ ਬਸਤੰ ਕੀ ਜਾਨਿ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਆਪੇ ਰਚੇ ਤੇ ਆਪੇ ਨਚੇ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਆਪੇ ਜਚੇ ਤੇ ਆਪੇ ਮਚੇ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਸੁੰਦਰਤਾ ਕਾ ਕਰਤਾ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਹਭ ਛੱਬੀਅਨ ਕੀ ਸੰਪਦਾ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਮੇਰਾ ਸੋਹਣਾ ਮੋਹਣਾ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਹਭ ਜਗ ਦਾ ਟੋਹਣਾ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਕੀ ਜਗਿ-ਮਗਿ ਜੋਤੀ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਸਿਰ ਬਿਲ-ਮਿਲ ਮੋਤੀ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਹਭ ਰੂਪ ਬਣਾਏ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਸਭ ਚੋਪੜੇ ਤੇ ਲਿਸਕਾਏ
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਕੇ ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਭਾਉ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਕਾ ਅਮਿਤ ਉਠਾਉ ।

ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਰਚੀ ਇਕ ਤੇਜ 'ਬਾਣੀ' ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਕਾ ਇਹੋ ਗੰਗਾ-ਜਲ-ਪਾਣੀ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਕੀ ਇਹ 'ਬੇਨ' ਬਜਾਏ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਕੀ 'ਬੇਨ' ਧੂਮ ਮਚਾਏ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਕੀ ਪਾਰਸ ਪਰਸ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਕੀ ਆਛੋਹ ਸਪਰਸ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਕੀ ਹਰਿਆਵਲ ਵਾੜੀ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਕੀ ਸਦ-ਬਸੰਤੀ ਫੁਲਵਾੜੀ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਸੁਧ ਫੁਲਨ ਕੀ ਸੇਜਾ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਕਾ ਅਖੰਡ ਅਮਿਤੇਜਾ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਕੇ ਘਰ ਨਿਤ ਨਿਤ ਨਿਰਤਕਾਰੀ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਕੀ ਛੁਟੀ ਸਦ ਅਨੰਦ ਪਿਚਕਾਰੀ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਤੇਜ ਕੇ ਸਾਗਰ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਮਹਿ ਅਨੰਤ ਰਤਨਾਗਰ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਕੀ ਗਤਮਿਤ ਕੌਣ ਜਾਣੇ ?
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਕਾ 'ਨਾਮ' ਨਾਮੀ ਪਛਾਣੇ ?

ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾ 'ਨਾਮ' ਜਨਾਈ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਤੋਂ ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਈ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਕੇ ਅਮਿਤੋਜੁ ਪ੍ਰਭਾਵਨ ।

---

੫. (ਹ)

ਹਾਹਾ ਹਰਨ-ਭਰਨ “ਹਰੀ” ਰੂਪ ਹੈ ਮਹਿਮਾਂ ਕਥੇ ਨਾ ਵੇਦ ।
 ਇਸ ਹਰਿਆਵਲ ਭੇਦ ਕਉ ਜਾਨੈ ਕੋਈ ਵੈਦ-ਸੁਵੈਦ ।
 ਹਰੀ ਰੂਪ ਹਰਿਆ ਹਭ ਸੰਸਾਰਾ ।
 ਹਰੀ ਰੂਪ ਕਾ ਅਮਿਤ ਭੰਡਾਰਾ ।
 ਹਰੀ ਰੂਪ ਤੇਜ ਕੇ ਸਾਬਣ ।
 ਹਰੀ ਰੂਪ ਕਾ ਹਭ ਛਾਦਨ ਭੋਜਨ !
 ਹਰੀ ਰੂਪ ਹਰੇ ਤਿਹ ਲੋਕੀ ।
 ਹਰੀ ਰੂਪ ਕੀ ਮਹਿਮਾਂ ਅਮੁਕੀ ।
 ਹਰੀ ਰੂਪ ਦਾ ਜਗ ਵਿਗਮਾਵਾ ।
 ਹਰੀ ਰੂਪ ਅਦਭੁਤ ਕਹਾਵਾ ।

ਹਰੀ ਰੂਪ ਕਾਗ-ਕਾਲਖ ਸਭ ਹਿਰੇ ।
 ਹਰੀ ਰੂਪ ਹੰਸ ਰੂਪ ਅਵਤਰੇ ।
 ਹਰੀ ਰੂਪ-ਤਾਂ, ਨਿਰਮਲ ਰਿਰਦਾ ।
 ਹਰੀ-ਰੂਪ, ਤਾਂ ਦੇਹਰਾ ਫਿਰਦਾ ।
 ਹਰੀ ਰੂਪ ਹਰ ਮੁਖ ਕੀ ਅਨੂਪਮ ਛਬੀ ।
 ਹਰੀ ਰੂਪ ਕੀ ਸਦ ਵਿਗਸੀ ਕਲਗੀ ।
 ਹਰੀ ਰੂਪ 'ਗਿਰਨ-ਗਰਭ' ਉਪਾਇਆ ।
 ਹਰੀ ਰੂਪ ਰਚੀ ਇਹ ਸੁਵਰਨੀ ਕਾਇਆ ।
 ਹਰੀ ਰੂਪ ਕੀ ਸਦ-ਬਸੰਤੀ-ਛੁੱਤ ।
 ਹਰੀ ਰੂਪ ਕਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਮਿਤ ਅਦਭੁਤ ।
 ਹਰੀ ਰੂਪ ਦੁਖ ਦਰਦ ਕਾ ਡੋਭਾ ਢਾਹੇ ।
 ਹਰੀ ਰੂਪ ਸੁਖ ਸਾਂਤਿ ਖੋਚ, ਘਰ ਲਿਆਏ ।
 ਹਰੀ ਰੂਪ ਹਬ ਕਾਲ-ਬਹਾਰੀ ਸਦ ਫਿਰੇ ।
 ਹਰੀ ਰੂਪ ਕੇ ਚਾਨਣ ਚੌਰਾਸੀ ਸਭ ਹਿਰੇ
 ਹਰੀ ਰੂਪ ਕਾ ਸੂਰ ਇਕ ਦੀਪਕ ।
 ਹਰੀ ਰੂਪ ਲਖੇ ਨਾ ਮਾਇਆ ਕੀਟਕ ।

ਹਰੀ ਰੂਪ ਹਭੁ ਕਲਿ-ਮਲਿ ਪਰ-ਹਰੇ ।
 ਹਰੀ ਰੂਪ ਵੱਠ ਸੁਵਰਨੀ ਦੇਹੀ ਕਰੇ ।
 ਹਰੀ ਰੂਪ ਸੇ ਪ੍ਰਫੁੜੇ ਪੋਹ-ਫੁਟਾਲਾ ।
 ਭੋਰੀ ਰੂਪ ਕਾਲ ਕੇ ਵਡ-ਕਾਲਾ ।
 ਹਰੀ ਰੂਪ ਕਹੁ ਕਿਵੇਂ ਹਉ ਦਿਸੇ ?
 ਹਰੀ ਨਾਮ ਬਿਨ ਕਿਨ ਪਾਈ ਸਿਖੇ ?
 ਹਰੀ ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਹਰੀ ਬਨ ਆਈ ।
 ਹਰੀ ਨਾਮ ਧੁਨੀ ਹੁਣ ਸਦ ਮੈਂ ਉਠ ਗਈ ।
 ਸ਼ਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਹਰੀ ਨਾਮ, ਵੁਹਾਗਣ ਕੀਤੇ ਅਜ ਵਡ ਭਾਗਨ ।

੬. (ਕ)

ਕਕਾ ਕਾਰਨ ਕਰਨ ਆਪ, “ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ” ਕਈ ਲੋਕ ।
 ਇਸ ਆਦਿ ਪੁਰਖ ‘ਕਰਤਾਫ’ ਕੀ ਨਿਤ ਨਿਤ ਗਾਉਂ ਉਠ ਝੋਕ ।
 ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਨ ਤੂੰ, ਤੂੰ ਮਾਈ ਤੂੰ ਬਾਪ ।
 ਤੁਪ ਬਿਨ ਕੌਣ ਜੱਗ ਜੀਵਨਾ ਇਸ ਜਗ ਕੇ ਧਰਾਪ ?

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਸਭ ਜਗਤ ਉਪਾਏ ।

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਰਚੀ ਸਭ ਮਾਏ ।

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਸਭ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਾ ਕਰਤਾ

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਬਿਨ ਕੋਣ ਦੀਪਕ ਜਲਤਾ ?

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਖਿੜਾਈ ਜਗ-ਵਾੜੀ ।

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨੇ ਰਚੀ ਇਹ ਚੰਦਨ-ਵਾੜੀ ।

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਰਚੀ ਇਕ 'ਬਾਣੀ' ।

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕੀ ਇਹ ਚੌਧਰਆਣੀ ।

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕੀ ਇਹ ਵਡਗਾਣੀ ।

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕੀ ਇਹ ਵਡੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ॥

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕੀ ਬਾਣੀ ਮਨ-ਭਾਣੀ ।

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਭ ਮਾਂਹਿ ਸਮਾਣੀ

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਤੀਨ ਗੁਨੋ ਕਾ ਕਰਤਾ ।

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕਾ-ਇਹ ਬਾਣੀ-ਚਰਖਾ ।

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕੀ ਤਾਣੀ ਤੀਨ ਭਵਨ ।

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕੀ ਬਾਣੀ ਚਰਨ-ਭਰਨ ।

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕੀ ਨੌ ਨਿਧਿ ਬਾਣੀ ।
 ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕੀ ਇਹ ਜੁਗਤ ਵਿਡਾਣੀ ।
 ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕਾਂ ਇਹ ਨਿਰਮਲ ਅੱਖਰ ।
 ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕਾ ਬਸ ਇਹੋ ਸੁਧਾਖਰ ।
 ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕਾ ਬਸ ਇਹੋ ਦਰਸ਼ਨ ।
 ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕਾ ਇਹੋ ਚਕਰ-ਸੁਦਰਸ਼ਨ ।
 ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕਹੁ ਕਿਵ ਪਾਈਏ ?
 ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕੀ ਬਾਣੀ ਬਿਨ ਸਦਾ-ਭਰਮਾਈਏ ।
 ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਜਬ ਭਏ ਦਿਆਲਾ ।
 ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਬਖਸ਼ੀ ਇਕ ਰਤਨ ਮਾਲਾ ।
 ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕੀ ਲੀਲਾ ਕਰਤਾਰ ਆਪੇ ਜਾਣੇ ।
 ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰ ਜੋਗੀ ਵਖਾਣੇ ।
 ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਤੋਹਿ ਜਾਈ ।
 ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਤੇਰੇ 'ਨਾਮ' ਕੀ ਅਜ ਜੋਤਿ ਜਗਾਈ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕੀ ਨਿਤ-ਜੋਤਿ-ਅਭਿਲਾਖਨਿ ।

---

੨. (ਖ)

ਖੁਆ 'ਖਰਾ' ਖਰਾ ਆਪ ਤੂੰ, ਕਲਿ ਮਲਿ ਹਚਤਾ ਪਾਰਸ।
 ਇਸ ਖਰੇ ਖਰੇ ਕੀ ਛੋਹ ਬਿਨ, ਕਵਨ ਪਤਿਭ ਕੇ ਢਾਕਸ।
 ਖੁਆ ਖਰਾ ਸਭ ਜਗ ਤੂੰ ਕਰਤਾ।
 ਖਰਾ ਰੂਪ ਤੇਰਾ ਜਗ ਕੇ ਧਰਤਾ।
 ਖਰਾ ਪਰਸੇ ਬਿਨ ਕਵਨ ਮੁਕਤਾ।
 ਖਰਾ ਪਾਏ ਬਿਨ ਕਵਨ ਜੁਗਤਾ।
 ਖਰਾ ਪਰਸੇ ਤਾਂ ਸਭ ਜਗ ਸਰਸੇ।
 ਖਰੀ ਛੋਹ ਬਿਨ ਕਿਵ ਤੋਹੇ ਦਰਸੇ ?
 ਖਰੇ ਖਰੇ ਕੀ ਕਵਨ ਨਿਸ਼ਾਨੀ।
 ਖਰੇ ਭੰਡਾਰ ਕੀ ਖਰੀ ਨਉ-ਨਿਧਿ 'ਬਾਣੀ'।
 ਖਰਾ ਖਰਾ ਤੁਧ ਆਖੇ ਲੋਕਾਈ।
 ਖਰੇ ਬਿਨ ਕਹੁ ਕਿਨ ਗਤ ਪਾਈ।
 ਖਰਾ ਖਜ਼ਾਨੇ ਖਿਚ ਬਹਾਵੇ।
 ਖਰੇ ਬਿਨ ਅਗਨੀ ਤਪਤਾਵੇ ;
 ਖਰਾ ਕਲਿ-ਮਲਿ ਮਲ ਮਲਿ ਧੋਵੇ।
 ਖਰਾ ਪੰਚ ਭੂਤ ਇਕ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰੋਵੇ।

ਖਰਾ ਖਰਾ ਖਰਾ ਤੇਰਾ ਰੂਪ ।

ਖਰੀ ਜੋਤ ਅਮਿਤੋਜ ਅਨੂਪ ।

ਖਰੇ ਬਿਨਾ ਮਾਂਥੇ ਕਿਵ ਤਿਲਕ ?

ਖਰੇ ਬਿਨਾ ਪਾਵੈ ਕੌਨ ਅਮਿਉ-ਖਲਕ

ਖਰਾ ਆਪ, ਤੂੰ ਖਰਾ ਕਰਾਵੇਂ ।

ਖਰਾ ਜੁਗ ਜੁਗ, ਖਰੇ ਫੁਲ ਖਿੜਾਵੇਂ ।

ਖਰੇ ਕੀ ਜੁਗਤੀ, ਖਰੀ ਤੇਰੀ 'ਬਾਣੀ' ।

ਖਰੇ ਕੀ ਝਿਹ ਪਾਰਸ ਖਾਣੀ ।

ਖਰਾ ਤਾਂ ਜੇ ਨਓ ਨਿਧਿ ਖਜ਼ਾਨੇ ।

ਖਰਾ ਤਾਂ ਜੇ ਉਮਡਨ 'ਨਾਮ'-ਤਰਾਨੇ ।

ਖਰਾ ਤਾਂ ਜੇ ਰੋਮਿ ਰੋਮ ਤੇਰੀ ਜੋਤਿ ।

ਖਰਾ ਤਾਂ ਜੇ ਚੁਗੇ ਸਦ-ਸੁਚੇ ਮੋਤਿ ।

ਖਰਾ ਤਾਂ ਜੇ ਰਾਮ-ਰਸ ਪੀਵੇ ।

ਖਰਾ ਤਾਂ ਜੇ ਅਮਿਓ ਰਹਸ ਲਖੀਵੇ ।

ਖਰੇ ਖਰੇ ਖਰੇ ਤੇਰੇ ਹਭ ਗੁਣ ।

ਖਰੇ ਤੂੰ ਹਿਰੇ, ਮੇਰੇ ਹਭ ਔਗਣ ।

ਖੁਰੀ ਖਰੀ ਖਰੀ ਤੇਰੀ ਬਾਣੀ ।
 ਖਰੇ ਕੀ ਗਤਿ ਮਿਤ ਖਰੇ ਹੀ ਜਾਣੀ ।
 ਖਰਾ ਤਾਂ ਜਦ ਤੂੰ ਬਖਸਿੰਦਾ ।
 ਖਰੇ ਪ੍ਰਹਰੀ ਮੇਰੀ ਹਭ ਕਾਲਖ ਜਿੰਦਾ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਤਿਤ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਖਰੇ ਨੇ ਕੀਤੀ ਅਜ ਇਹ ਖੋਟੀ ਵਡ-ਮਾਲਨ ।

੮. (ਗ)

ਗੁਗਾ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਗੁਰ ਘਟ ਘਟ ਰਹਿਓ ਸਮਾਇ ॥
 ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਅਟੋਲ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਛਿਨ-ਭਿਨ ਭਈ ਹਭ ਮਾਇ ।
 ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਦਾਤੇ ।
 ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਬਿਖਿਆਤੇ ।
 ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ ਹਭ ਅੱਘ ਵਿਨਾਸ਼ਕ ।
 ਜੈ ਗੁਰਦੇਵ ਪਤਿਤ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲਕ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ, ਗੁਰਦੇਵ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਮੇਰਾ ਬੰਧਪੁ, ਗੁਰਦੇਵ ਮੇਰਾ ਭਰਾਤਾ ।

ਗੁਰਦੇਵ ਸਖਾ, ਗੁਰਦੇਵ ਮੇਰਾ ਸੰਗੀ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਸਹੋਦਰਾ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਤ ਸੰਗੀ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਜੁਗ ਜੁਗ ਨਿਤ-ਚਾਨਣ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਜਗ-ਬੋਹਿਥ ਤਰਨ, ਤਾਰਨ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਤੇਜ-ਪੁੰਜ, ਸਦ-ਸੂਰਜ-ਬੰਸੀ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਸੀਤਲਿ ਖਾਲਿ, ਨਿਤ-ਚੰਦਰ-ਬੰਸੀ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਹਾਥ ਮੇਰੇ ਮਨ-ਕੀ ਡੋਰੀ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਜਿਵੇਂ ਹਿਲਾਏ, ਤਿਵੇਂ ਹੰਉ ਢਲੋ ਰੀ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਨਿਤ-ਚੈਤਨ, ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਤੋਟਾ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਜੁਗ ਜੁਗ ਅਟਲ, ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਤਰੋਟਾ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਜੀਅ-ਦਾਨ ਦੇਵੇ ਗਿਆਨ-ਅੰਜਨ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਸੀਖ ਸਭ ਪਾਪ ਨਿਖੰਜਨ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਬਿਨਾਂ ਗਿਆਨ ਕਿਨ ਪਾਇਆ ਰੰਚਕ ?
 ਗੁਰਦੇਵ ਬਿਨਾਂ ਬਾਨੀ ਬਲਵੰਚਕ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਬਿਨਾਂ ਗਤਿ ਪਾਈ ਕਿਮ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਉਤਰੇ ਥਿੰਮ ।

ਗੁਰਦੇਵ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਵਨ ਬਖਾਨੇ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਰੂਪ ਗੁਰਦੇਵ ਹੀ ਜਾਨੇ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਖਿੜਾਏ ਸਚ ਖੰਡ ਫੁਲਵਾੜੀ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਜਗਾਏ ਜੋਤ-ਮਗਨਾਰੀ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਵਹਾਏ 'ਨਾਮ' ਕੀ ਗੰਗਾ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਕੇ ਆਸਨ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੰਗਾ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਮਹਿਮਾ ਰੋਮ ਰੋਮ ਨਿਤ ਗਾਵੇ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਕੀਰਤਨ ਵਣ ਤ੍ਰਿਣ ਅਲਾਵੇ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਗੁਰਦੇਵ ਜਗਾਇਓ ਦੀਪਕ ਤਾਂ ਚਾਨਣ ਹੀ ਚਾਨਣ ।

੯. (ਘ)

ਘੁਪਾ ਘੱਟ ਘੱਟ ਬਿਆਪਿਰੇ, ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਘਨਿਸ਼ਾਮ ।
 ਘਟ 'ਘੰਟਾ' ਜੁੰਹੀ ਜਾਨਿਓ, ਵਰ ਪਾਇਓ ਵਰਿਯਾਮ ।
 ਘਟਾਂ-ਕਾ ਮਾਲਕ ਆਪ ਤੂੰ, ਤੂੰ ਸਖਾ ਤੂੰ ਮੀਤ ।
 ਘਟ-ਤੱਟ ਪਾਏ ਬਿਨਾਂ ਕਵਨ ਕਹੇ ਜਗਜੀਤ ।

ਘਟਾਂ ਕਾ ਮਾਲਕ ਨਿਤ ਕਰੇ ਹਾਕ ।
 ਘਟਾਂ ਕਾ ਮਾਲਕ ਜਗਮਗਾਏ ਖਾਕ ।
 ਘਟਾਂ ਕਾ ਮਾਲਕ ਮੇਰੇ ਅੰਤਰ-ਜਾਮੀ ।
 ਘਟਾਂ ਕਾ ਮਾਲਕ ਸਭ ਜਗ ਕੇ ਸਵਾਮੀ ।
 ਘਟਾਂ ਕਾ ਮਾਲਕ ਗਾਏ ਨਿਤ 'ਧੁਨੀ' ।
 ਘਟਾਂ ਕੇ ਮਾਲਕ ਕੀ ਇਹ ਅਜਬ ਗੁਨ-ਗੁਨੀ ।
 ਘਟਾਂ ਕਾ ਮਾਲਕ ਨਿਤ ਛੇਦੇ ਭਰਮ ।
 ਘਟਾਂ ਕਾ ਮਾਲਕ ਸਦ-ਸੀਤਲ, ਸਦ-ਗਰਮ ;
 ਘਟਾਂ ਕਾ ਮਾਲਕ ਘਟ ਕੇ ਚੰਦ ।
 ਘਟਾਂ ਕਾ ਮਾਲਕ ਵੰਡੇ ਨਿਜਾਨੰਦ ।
 ਘਟਾਂ ਕਾ ਮਾਲਕ ਘਟ ਕੇ ਤੀਰਥ ।
 ਘਟਾਂ ਕਾ ਮਾਲਕ ਨਿਤ-ਨਵਾਂ-ਭਗੀਰਥ ।
 ਘਟਾਂ ਕੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਜਦ ਖੋਲੀ ਜੁਗਤਿ ।
 ਘਟਾਂ ਕੇ-ਮਾਲਕ ਕੇ ਦੇਖਤ ਹੀ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤਿ ।
 ਘਟਾਂ ਕੇ-ਮਾਲਕ ਕੇ ਹਉ' ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ' ।
 ਘਟਾਂ ਕੇ ਮਾਲਕ ਕੀ ਨਿਹਚਲ ਇਹ-ਛਾਉ' ।

ਘਟਾਂ ਕੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਜਬ ਦੀਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ।
 ਘਟਾਂ ਕੇ ਮਾਲਕ ਦੇਖਤ ਹੀ ਸਭ ਪਾਪ ਬਿਖੰਡਨ ।
 ਘਟਾਂ ਕੇ ਮਾਲਕ ਕੀ ਨਿਰਮਲ-ਬਾਨੀ ।
 ਘਟ ਘਟ ਸੁਨੀ, ਸੁਨਿ ਸੁਵਨ ਬਖਾਨੀ ।
 ਘਟਾਂ ਕੇ ਮਾਲਕ ਕਾ ਅਨਹਦ ਘੰਟਾ ।
 ਘਟਾਂ ਕੇ ਮਾਲਕ ਕੇ ਨਹੀ ਕਾਹੜਾ ਨਾ ਟੰਟਾ ।
 ਘਟਾਂ ਕੇ ਮਾਲਕ ਕਾ ਨਿਰਮਲ ਨੀਰ ।
 ਘਟਾਂ ਕੇ ਮਾਲਕ ਕੀ ਇਹ-ਦਾਤ ਗੰਭੀਰ ।
 ਘਟਾਂ ਕਾ ਮਾਲਕ ਵਡ ਤੀਰਥ, ਅਠ-ਸਠ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ।
 ਘਟਾਂ ਕੇ ਮਾਲਕ ਬਿਨ ਕਿਨ ਪਇਆ ਪਦ-ਨਿਰਬਾਨਾ ।
 ਘਟਾਂ ਕਾ ਮਾਲਕ ਸਦ 'ਨਾਮ-ਨਿਵਾਸੀ' ।
 ਘਟ ਘਟ ਕੀ ਪਟਿ ਨਾਮਿ ਲਿਖਾਸੀ ।
 ਘਟਾਂ ਕਾ ਮਾਲਕ ਮੇਰਾ ਬਾਲ-ਸਖਾਈ ।
 ਘਟਾਂ ਕਾ ਮਾਲਕ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਨ-ਜਵਾਈ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰਾ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਘਟਾਂ ਕੇ ਮਾਲਕ ਕੇ ਘੰਟਾ ਸੁਨਿ ਭਈ ਨਿਹਾਲਨ ।

---

੧੦. (੬)

ਝੰਕਾ ਛਿਆਨ, ਨਿਜ ਗਿਆਨ-ਆਪ, ਛਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਤੂੰ ।
 ਇਸ ਛਿਆਨ ਜੇਤ ਜਗਾਏ ਬਿਨ, ਘਟ ਘਟ ਮਹਿ ਸਦ-ਧੂੰ ।
 ਛਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਕੇ ਨਿਮਸ਼ਕਾਰ, ਸਦ ਬੰਦਨ ਬਾਰੰ-ਬਾਰ ।
 ਛਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਹੈ 'ਗਨੇਸ਼ ਜੀ', ਮਨਾਵੇ ਕਵੀ ਮੁਨੀ-ਮੁਨੀਸ਼ਰ ।
 ਛਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜੀ ਜਬ ਮੇਰੇ ਘਰ ਮਹਿ ਆਇਉ ।
 ਛਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜੀ ਨੇ ਮੇਹੇ ਤਬ ਦੀਪ ਦਿਖਾਇਓ ।
 ਛਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜੀ ਕੇ ਅਖੰਡ ਪ੍ਰਭਾਉ ।
 ਛਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜੀ ਕੇ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਉ ।
 ਛਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜੀ ਜੇਤਿ ਕੀ ਜੇਤ ।
 ਛਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜੀ ਜਗ-ਜੀਵਨ-ਜੇਤ ।
 ਛਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜੀ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਬਾਨੀ ।
 ਛਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਕੀ ਜੇਤਿ-ਪਰਮ-ਨਿਧਾਨੀ ।
 ਛਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜੀ ਛਿਆਨ ਕੇ ਦਾਤੇ ।
 ਛਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਬਿਨ ਸਭ ਭਰਮ ਭਰਮਾਤੇ ।
 ਛਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜੀ ਕਰੇ' ਮਸਿਆ ਮੈ' ਪੂਰਨਮਾ ।
 ਛਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜੀ ਪਾਰਸ ਪਰਸੇ, ਤਉ' ਸੰਪੂਰਨਾ ।

ਕ੍ਰਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜੀ ਸਭ ਕਲ-ਮਲ ਪ੍ਰਹਰੇ ।
 ਕ੍ਰਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜੀ, ਕ੍ਰਿਆਨ-ਫਤਰ-ਛਾਇਆ ਸਿਰ ਕਰੇ ।
 ਕ੍ਰਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜੀ 'ਅਨਲ-ਮਨਲ' ਕੇ ਆਲੁਣ ।
 ਕ੍ਰਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜੀ ਹੁਮਾ ਪੰਛੀ ਕੀ ਛਾਵਣਿ ।
 ਕ੍ਰਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜੀ ਜਬ ਘਰ ਮਹਿ ਆਏ ।
 ਕ੍ਰਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਕਾਨੀ ਉਡੀ ਉਡਾਏ ।
 ਕ੍ਰਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਨਿਤ-ਸੂਰ-ਪ੍ਰਭਾਕਰ ।
 ਕ੍ਰਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਨੌ ਨਿਧ ਰਿਧ ਸਿਧ ਰਤਨਾਗਰ ।
 ਕ੍ਰਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜਬ ਭਏ ਦਿਆਲਾ ।
 ਕ੍ਰਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜੀ ਕਟੇ ਜਮ ਜਾਲਾ ।
 ਕ੍ਰਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਬਿਨ ਮੁਕਤੀ ਕਿਨ ਪਾਈ ।
 ਕ੍ਰਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਬਿਨ ਸਭ ਅੰਧੀ ਲੋਕਾਈ ।
 ਕ੍ਰਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਕੇ ਪੁੰਜ ।
 ਕ੍ਰਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਹਰਨ ਭਰਨ ਪਾਪ ਸਭ ਮੁੰਚ ।
 ਕ੍ਰਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਕੀ ਸਰਸਵਤੀ ਸਭ ਜਾਈ ।
 ਕ੍ਰਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਬਿਨ ਕਿਨ ਕਵੀ ਕਹਾਈ ।

ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।

ਕ੍ਰਿਆਨਿਸ਼ਵਰ ਨੇ ਜੋਤ ਜਗਾਈ ਤਉ ਤੀਨ ਭਵਨ ਮਹਿ ਚਾਨਣ ।

੧੧. (ਚ)

ਚੁਰਾ ਇਸ ਸੂਖਮ ਚਿਤ-ਚੋਰ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਿਕੂ ਬਖਾਨਉ ।

ਆਇਓ ਮੇਰੇ ਦਵਾਰ ਜਬ, ਲੀਓ ਕਖ ਦੀਓ ਲਖ ਭਰਾਨਉ ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਚੋਰੀ ਨਿਤ ਕਰੇ ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਮੇਰੀ ਕਲਿ ਮਲ ਹਿਰੇ ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਕੁਝ ਕੁਝ ਲੇਵੇ ਕੁਝ ਦੇਵੈ ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਆਪ ਛੀਨ ਵਡ-ਆਪਾ ਦੇਵੈ ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਅਤੀ ਕੋਮਲ ਅਤੀ ਸੂਖਮ ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਪਰਸੇ ਤਉ ਕਮਲ ਵਿਗੂਸਮ ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕੇ ਗਾਹਕ ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਮਾਰੇ ਮਨ ਚਾਬਕ ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਪਵਨ ਡੰਗ ਲਾ ਮੋਹਿ ਉੜੇ ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਕੀ ਇਹ ਚਾਲ ਮੋਹਿ ਨਿਤ ਪੁੜੇ ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਕੇ ਚੋਜ ਅਨੂਪਮ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸਦ ਉਤਮ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਸਦ ਚੋਜੀ ਸਦ ਮੋਜੀ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਘਟ ਘਟ ਕਾ ਖੋਜੀ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਚਿੰਤਾ ਸਭ ਲਾਹੇ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਕਲ ਮਲ ਸਭ ਖਾਏ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਬੋਣਾ ਤੇ ਵੋਣਾ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਕਾ 'ਨਾਮ' ਨਿਸ਼ੋਨਾ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਨਾਮ ਤੀਰ ਨਿਤ ਚਲਾਏ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਘਾਇਲ ਕਰੋ ਫੁਨ ਮਰਹਮ ਲਾਏ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਜਬ ਭਏ ਮੋਹਿ ਪਹਿ ਆਸ਼ਕ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਨੇ ਪਿਲਾਈ ਫਤਾਕੁ ਨਾਮ ਕੀ ਕਾਸ਼ਕ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਮੇਰੇ ਚੀਰ ਸਭ ਹਿਰੇ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਿਘਨ ਸਭ ਖੁਰੇ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਆਵੇ ਜਾਵੇ ਨਿਤ ਦਬੇ ਪੈਰੇਂ।

ਚਿਤ ਚੋਰ ਕੀ ਕੋਮਲ ਪਰਸ ਮੋਹਿ ਨਿਤ ਨਿਤ ਘੇਰੇ।

ਚਿਤਚੋਰ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਜਮ ਜਮ ਆਓ ।

ਚਿਤਚੋਰ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕਤਿ, ਕਿਮ ਪਾਉ ?

ਚਿਤਚੋਰ ਕੀ ਅਨੂਪਮ ਬੀਨਾ,

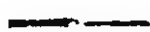
ਚਿਤਚੋਰ ਕੀ ਬੀਨ ਨੇ ਮਨ ਮੇਰੇ ਹਰ ਲੀਨਾ ।

ਚਿਤਚੋਰ ਨੇ ਜਬ ਮਿਰਦੰਗ ਛੇੜਾ ।

ਚਿਤਚੋਰ ਨੇ ਲਾਇਓ ਤਬ ਸਦ-ਬਸੰਤੀ ਖੇੜਾ ।

ਜਿਤਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।

ਚਿਤਚੋਰ ਨੇ ਮੋਹਿ ਚੁਰਾਇਆ, ਤਉ ਲਖ-ਲਾਖ ਵਿਕਾਵਨ ।

੧੨. (ਛ)

ਛੁੱਟਾ ਛੈਲਛਬੀਲ ਤੂੰ, ਮੋਹਨ, ਮਨਮੋਹਨ, ਜਗਮੋਹਨ ।

ਛੈਲਛਬੀਲੇ ਬਾਲ-ਗੁਪਾਲ ਨੇ ਕੀਓ ਮੇਰੇ ਮਨ ਹਰਨ ।

ਛੈਲਛਬੀਲੇ ਮੋਹਿਨਾ, ਸਾਂਵਲ ਸੁੰਦਰ ਤੂੰ ।

ਛੈਲਛਬੀਲਾ ਤਉਂ ਸਦ, ਮਨ ਮੰਦਰ ਜਦ ਤੂੰ ।

ਛੈਲਛਬੀਲਾ ਮੇਰੇ ਮਨ ਮੋਹਨ ।

ਛੈਲ ਛਬੀਲਾ ਹਭ ਜਗ ਸੇ ਸੋਹਨ ।

ਛੈਲਛਬੀਲੈ ਨੇ ਮਾਰੀ ਕਾਰੀ ਕੀ ਕਟਾਰੀ ।
 ਛੈਲਛਬੀਲੇ ਨੇ ਬਜਰ ਸਿਲ ਮੇਂ ਵਾਹੀ ਆਰੀ ।
 ਛੈਲਛਬੀਲੇ ਕੀ ਇਕ ਕਟਾਖ ਨੇ ਮੋਹਿ ਮੋਹਿਓ ।
 ਛੈਲਛਬੀਲੇ ਕੀ ਇਕ ਬਾਂਕੀ ਨੇ ਮਨਿ ਖੋਇਓ ।
 ਛੈਲਛਬੀਲੇ ਪੁਰਖੋਤਮਾ, ਸਰਬਰਤਮ ਤੂੰ ।
 ਛੈਲਛਬੀਲੇ ਘਟ ਘਟ ਮੇਂ ਤੇਰੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ।
 ਛੈਲਛਬੀਲੇ, ਤੂੰ ਜੰਗਮੱਗ, ਤੂੰ ਬਿਲਮਿਲ ।
 ਛੈਲਛਬੀਲੇ, ਤੂੰ ਉਨਮਨ ਤੂੰ ਰਿਣਬਿਣ ।
 ਛੈਲਛਬੀਲੇ ਤੂੰ ਵਾਹ ਵਾਹ ਕੀ ਫੁਲਵਾੜੀ ।
 ਛੈਲਛਬੀਲੇ ਘਟ ਘਟ ਮਹਿ ਤੇਰੀ ਚੰਦਨ ਵਾੜੀ ।
 ਛੈਲਛਬੀਲੇ ਤੂੰ ਕੂਲਾ, ਤੂੰ ਪੱਟ, ਤੂੰ ਰੇਸ਼ਮ ।
 ਛੈਲਛਬੀਲੇ, ਤੇਰੀ ਪਾਰਸ ਪਰਸ, ਵਾਹ ਇਹ ਅਬਰੇਸ਼ਮ ।
 ਛੈਲਛਬੀਲੇ, ਤੂੰ ਪੁਖਰਾਜ, ਤੂੰ ਨੀਲਮ ।
 ਛੈਲਛਬੀਲੇ, ਤੂੰ ਹੀਰਾ, ਤੂੰ ਲਾਲਨ ।
 ਛੈਲਛਬੀਲੇ, ਨਿਰਗੁਨ ਵਿਚ ਗੰਗਾ, ਕਿਨ ਵਹਾਈ ?
 ਛੈਲਛਬੀਲੇ, ਤੂੰ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਹਰਿਆਵਲ ਆਈ ।

ਛੈਲਛਬੀਲੇ ਪੋਹ ਫੁਟਾਲ ਤੇਰੀ ਰਾਣੀ ।
 ਛੈਲਛਬੀਲੇ ਸਤ-ਰੰਗੀ-ਪੀਘ ਤੇਰੀ ਬਾਣੀ ।
 ਛੈਲਛਬੀਲੇ ਇਸ ਬਾਣੀ ਬਿਨ ਬਸੰਤ ਕਿਨ ਪਾਈ ?
 ਛੈਲਛਬੀਲੇ ਇਹ ਆਈ, ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਤਾਜਗੀ ਵੀ ਆਈ ।
 ਛੈਲਛਬੀਲੇ ਵਾਹ ਵਾਹ ਤੇਰੀ ਗੰਧ-ਸੁਗੰਧ ।
 ਛੈਲਛਬੀਲੇ ਅਨੂਪਮ ਤੇਰੀ ਸੇਜਾ ਤੇ ਨੰਦ ਚੰਦ ।
 ਛੈਲਛਬੀਲੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕੀ ਨਈਆ ।
 ਛੈਲਛਬੀਲੇ ਭਵਸਾਗਰ ਤੇ ਤੈਂ ਪਾਰ ਲੰਘਈਆ ।
 ਛੈਲ ਸਦ ਛੈਲਾ, ਨਹੀਂ ਮੈਲਾ ਤੂੰ ।
 ਛੈਲ ਨੇ ਰਚੀ ਛੈਲੀ ਨਾਮ-ਵਿਭੂ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਛੈਲੇ ਨੇ ਕੀਤੀ ਛੈਲੀ, ਹਭ ਮੇਰੀ ਘਾਲਨ ।

੧੩. (ਜ)

ਜਜਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਤੂੰ, ਜਗ ਜੀਵਨ ਜੋਤਿ-ਸਰੂਪ ।
 ਇਸ ਜੋਤ ਬਿਨਾ ਕਿਹਾ ਜੀਵਨਾ, ਕੰਵਨ ਟੰਕ ਕੰਵਨ ਭੂਪ ?

ਜਗਜੀਵਨ ਜੀ ਮੈਂ ਤੋਹਿ ਬਲਿ ਬਲਿ ਸਦ ਜਾਈ ।
 ਜਗਜੀਵਨ ਜੀ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਕੀ ਜੋਤ ਜੋ ਜਗਾਈ ।
 ਜਗਜੀਵਨ ਤੇਰੀ ਜੋਤ ਜਗਤ ਕੇ ਸੂਰਾ ।
 ਜਗਜੀਵਨ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕੇ ਨੂਰਾ ।
 ਜਗਜੀਵਨ ਕੀ ਜਗ ਇਹ ਕਿਰਨਾ ।
 ਜਗਜੀਵਨ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਿਤ ਅਮਿਓ ਝਰਨਾ ।
 ਜਗਜੀਵਨ ਜਗ ਮਗ ਜੋਤਿ ਜਗਾਈ ।
 ਜਗਜੀਵਨ ਓਤ ਪੋਤ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ।
 ਜਗਜੀਵਨ ਬਿਨਾਂ ਕੌਨ ਜੀਵਾਵੇ ਹਭ ਜੋਗ ।
 ਜਗਜੀਵਨ ਬਿਨਾਂ ਜਗ ਬਾਲੂ ਕੀ ਰਜ ।
 ਜਗਜੀਵਨ ਕੇ ਸਭ ਚਲਾਏ ਚਕਰ ।
 ਜਗਜੀਵਨ ਪਵਨ ਪਾਨੀ ਅਗਨੀ ਕੇ ਘੁਮਰ ।
 ਜਗਜੀਵਨ ਜੀਵਨ ਕੀ ਜੁਗਤ ।
 ਜਗਜੀਵਨ ਸਦ ਨਾਮ-ਸੰਜੁਗਤ ।
 ਜਗਜੀਵਨ ਕੀ ਕਾਲ ਇਕ ਨਦੀਆ ।
 ਜਗਜੀਵਨ ਕੀ ਨਈਆ "ਨਾਮ"—ਲਈਆ ।

ਜਗਜੀਵਨ ਜਾਗੇ ਜਗਾਏ, ਹਭ ਸ੍ਰਿਥਟ ਚਲਾਏ ।

ਜਗਜੀਵਨ ਵਿਗਸੈ-ਬਿਗਸੈ, ਨਿਤ ਚਮਕਾਏ ।

ਜਗਜੀਵਨ ਜੀਵ ਕਲਾ ਕਾ ਨਾਉਂ ।

ਜਗਜੀਵਨ ਬਿਨ ਮਿਰਤਕ ਕਾ ਘਾਉ ।

ਜਗਜੀਵਨ ਮੋਹਿ ਟੰਡ ਜਗਾਏ ।

ਜਗਜੀਵਨ ਮੋਹਿ ਜੀਆ-ਦਾਨ ਦਵਾਏ ।

ਜਗਜੀਵਨ ਕੀ ਸਭ ਕੋ ਨਿਤ ਆਸਾ ।

ਜਗਜੀਵਨ ਬਿਨ ਕਾਲ ਨਿਤ ਗੁਆਸਾ ।

ਜਗਜੀਵਨ ਇਸ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕੋ ਪ੍ਰ ।

ਜਗਜੀਵਨ ਬਿਨ ਕਾਲ ਕੀ ਪ੍ਰ ।

ਜਗਜੀਵਨ ਹਸੇ ਜਗਜੀਵਨ ਹਸਾਏ ।

ਜਗਜੀਵਨ ਬਿਨ ਜੀਵਨ ਬਿਰਥਾਏ ।

ਜਗਜੀਵਨ ਰੋਮ ਰੋਮ ਕੋ ਸਦ ਵਾਸੀ ।

ਜਗਜੀਵਨ ਅਣੂ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਨਿਤ-ਨਿਵਾਸੀ ।

ਜਗਜੀਵਨ ਕੀ ਜੁਗਤ ਕਾ ਕਿਆ ਨਾਉਂ ?

ਜਗਜੀਵਨ ਕੀ ਜੋਤ 'ਨਾਮ' ਜੁਗ-ਚੌਰਾਉਂ ?

ਜਗਜੀਵਨ ਕਾਲ ਕੋ ਪ੍ਰਹਰੈ ।
 ਜਗਜੀਵਨ ਸਦ-ਬਸੰਤ ਪਰਫੜੈ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਜਗਜੀਵਨ ਵਿਖਾਇਓ ਜੋਤ ਅਬਿ-ਚਾਲਨ ।

੧੪. (੩)

ਝੁਝਾ ਝੁਣਤਕਾਰ ਤੂੰ, ਰੁਣ ਝੁਣ ਤੂੰ, ਨਿਰਤਕਾਰ ਤੇਰੇ ਸਦ ਸਾਚ
 ਇਸ ਝੁਣਤਕਾਰ ਸੁਖਸਾਰਨੇ ਰਚੇ ਅਨੰਤ ਖੰਡਮੰਡਲ, ਨਿਤ-ਨਾਚ
 ਝੁਣਤਕਾਰ ਰੁਣ ਝੁਣ ਜਦ ਲਾਈ ।
 ਝੁਣਤਕਾਰ ਨੇ ਤਦ ਰਚੀ ਲੁਕਾਈ ।
 ਝੁਣਤਕਾਰ ਕਹੁ ਕਿਸਕਾ ਨਾਉਂ ?
 ਝੁਣਤਕਾਰ ਥੱਰ ਥੱਰ, ਫੱਰ ਫੱਰ, 'ਨਾਮ'-ਵਾਓ ।
 ਝੁਣਤਕਾਰ ਬਿਨ ਕਹੁ ਕੀਕਨ ਜੀਵਨ ?
 ਝੁਣਤਕਾਰ ਜੀਵਨ ਬਿਰ ਥੀਵਨ ।
 ਝੁਣਤਕਾਰ ਝੁਣ ਝੁਣੀ ਜਬ ਲਾਈ ।
 ਝੁਣਤਕਾਰ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਤਬ ਸਬ ਉਪਾਈ ।

ਝੁਨਤਕਾਰ ਸਲਿਲ ਮਹਿ ਸੂਲ ਉਠਾਏ ।
 ਝੁਨਤਕਾਰ ਪਵਨ ਮਹਿ ਵਿਰੋਲੇ ਵਹਾਏ ।
 ਝੁਨਤਕਾਰ ਮਹਿ ਅਨੂਪਮ ਰੁਣਿਬੁਣ ।
 ਝੁਨਤਕਾਰ ਕੀ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਬੁਣਤਰ ।
 ਝੁਨਤਕਾਰ ਕੇ ਕਹੁ ਕਿਤਨੇ ਨਾਉ ?
 ਝੁਨਤਕਾਰ ਬੀਨ, ਆਦਿ ਸਹੰਸਰ-ਚਾਉ ।
 ਝੁਨਤਕਾਰ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰੇ ਬਾਜੈ ।
 ਝੁਨਤਕਾਰ ਕੈ ਨਰ-ਸਿੰਘੇ ਨਿਤ ਗਾਜੈ ।
 ਝੁਨਤਕਾਰ ਨੇ ਜਬ ਮਿਰਦੰਗ ਵਜਾਈ ।
 ਝੁਨਤਕਾਰ ਨੇ ਲੂੰ ਲੂੰ ਮੇਰੇ ਗੰਗਾ ਵਗਾਈ ।
 ਝੁਨਤਕਾਰ ਕੀ, ਘਨਘੋਰ ਘਟਾ, ਘੱਟ ਘੱਟ ।
 ਝੁਨਤਕਾਰ 'ਨਾਮ'-ਭੀਰਬ ਅੱਠ-ਸੱਠ ।
 ਝੁਨਤਕਾਰ ਬੀਣੀ ਮਨ-ਭੀਣੀ ਬਾਣੀ ;
 ਝੁਨਤਕਾਰ ਨੇ ਤਾਣੀ ਤਾਣੀ ਨਿਤ-ਸਤਾਣੀ ।
 ਝੁਨਤਕਾਰ ਬੁਮਿ ਬੁਮਿ, ਛਤਰਨ ਕੀ ਛਾਇਆ ।
 ਝੁਨਤਕਾਰ ਸਦ-ਪੀਘ, ਸਦ-ਰੀਬ ਰੀਝਾਇਆ ।

ਸੁਨਤਕਾਰ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਕੀ ਗੁਝੀ ਰਬਾਬਾ ।
 ਸੁਨਤਕਾਰ ਕੇ ਵਜੋਂ ਧੁਨਿ ਲਲਤਿ ਤਰਾਬਾ ।
 ਸੁਨਤਕਾਰ ਸਦ-ਸੰਖਨ ਕੀ ਗੂੰਜਾ ।
 ਸੁਨਤਕਾਰ ਬਿਨ ਜਗਤ ਕਾਲ-ਕੀ-ਕੂੰਜਾ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਸੁਨਤਕਾਰ ਬੁਨਿ-ਅਨਹਤ ਕੀਨੋ ਸਦ-ਸੁਹਾਗਨ ।

੧੫. (ੳ)

ਏਥਾ ਢਾਲਣਹਾਰ ਤੂੰ, ਤੂੰ ਕਰਣ-ਕਾਰਣ ਸਮੁੱਥ ।
 ਤੁਧ ਢਾਲੇ ਢਾਲੀ ਢਾਲ ਬਿਨ, ਇਹ ਜੀਵਨ ਪੱਥ ਅਣਲੱਥ ।
 ਢਾਲੀਢਾਲ ਕਹੁ ਕਿਸ ਕਹੀਏ ?
 ਢਾਲੀਢਾਲ, ਜਾਣ ਪਛਾਣੂ, ਜਗ ਸਭੀਏ ।
 ਢਾਲੀਢਾਲ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਮੈਹਰਮ ।
 ਢਾਲੀਢਾਲ ਅਤੀ ਗਹਿਰ-ਗੰਭੀਰਮ ।
 ਢਾਲੀਢਾਲ ਘਟ ਘਟਾਂ ਕਾ ਸਾਖੀ ।
 ਢਾਲੀਢਾਲ ਵਾਹ ਵਾਹ ਸੋਨੇ-ਕੀ-ਆਖੀ ।

ਏਲੀਵਾਣ ਜਾਣੇ ਬਿਨ ਬੋਲੇ ।
 ਏਲੀਵਾਣ ਬੰਦ ਬੁਹੇ ਖੋਲੇ ।
 ਏਲੀਵਾਣ ਕੀ ਚਹੁਜੁਗ ਤਾਕ ।
 ਏਲੀਵਾਣ ਕੀ ਤੀਬਰ ਝਾਕ ।
 ਏਲੀਵਾਣ ਕੀ ਕੋਹਿ ਨੂਰੀ ਦਰਸ ।
 ਏਲੀਵਾਣ ਕੀ ਛਬੀ ਪਾਰਸ-ਪਰਸ ।
 ਏਲੀਵਾਣ ਕੀ ਇੱਲ-ਅੱਖ ਚੌ-ਮੁਖੀ ।
 ਏਲੀਵਾਣ ਕੀ ਨੀੜ ਨੌ-ਲੱਖੀ ।
 ਏਲੀਵਾਣ ਕਹੁ ਕੀਕੁੰ ਵੇਖੇ ?
 ਏਲੀਵਾਣ 'ਨਾਮ'-ਆਰਸੀ ਨਿਤ ਪੇਖੇ ।
 ਏਲੀਵਾਣ ਕਾ ਇਹ 'ਜਾਮਿ-ਜਹਾਂ-ਨਮਾ' ।
 ਏਲੀਵਾਣ ਕਾ ਇਹ ਸੁਦ-ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ।
 ਏਲੀਵਾਣ ਇਸ-ਸੀਸ਼ੇ ਮੈਂ ਆਪੇ ਵਸਿਆ ।
 ਏਲੀਵਾਣ ਰੋਮ ਰੋਮ ਮਹਿ ਧਸਿਆ ।
 ਏਲੀਵਾਣ ਹਭ ਨੀਤੀ-ਨਿਪੰਨ ।
 ਏਲੀਵਾਣ ਸਰਬ-ਗੁਨ-ਸੰਪੰਨ ।

ਢਾਲੀਵਾਣ ਗਿਆਤਾ ਬਿਗਿਆਤਾ ।
 ਢਾਲੀਵਾਣ ਬਿਨ ਨੈਨਾਂ ਜੱਗ ਜਾਤਾ ।
 ਢਾਲੀਵਾਣ ਜੋਗ ਭੋਗ ਸਮ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ।
 ਢਾਲੀਵਾਣ ਸਦ ਅਮਿਓ-ਨਿਸ਼ਟਾ ।
 ਢਾਲੀਵਾਣ ਵੇਖੇ ਹਭ ਲੋਈ ।
 ਢਾਲੀਵਾਣ ਆਪ ਅੱਖ-ਉਹਲੇ ਹੋਈ ।
 ਢਾਲੀਵਾਣ ਕੀ ਵਿਡਾਨੀ ਲੀਲਾ ।
 ਢਾਲੀਵਾਣ ਕੀ ਇਹ ਨਿਤ-ਕੇਲਾ ।
 ਢਾਲੀਵਾਣੀ ਚਹੁਜੁਗ ਜਾਗੇ ।
 ਢਾਲੀਵਾਣ ਵੇਖ ਕਾਲ ਉਠ ਭਾਗੇ ।
 ਢਾਲੀਵਾਣ ਅਣਬੋਲੀ ਬੋਲੀ ਗਾਵੇ ।
 ਢਾਲੀਵਾਣ ਅਣ-ਮੰਗਿਆ ਦਾਨ ਦਿਵਾਵੇ ।
 ਢਾਲੀਵਾਣ ਕੀ ਹਭ ਜੋਗ ਪੁਲਸ ਚੌਂਕੀ ।
 ਢਾਲੀਵਾਣ ਕੀ ਛਾਵਣਿ ਚਉਂਕੁੰਟੀ ਵੇਖੀ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਢਾਲੀਵਾਣ ਕਾ ਇਹ ਵਡ-ਵਡਾ ਉਪਕਾਰਨ ।

---

੧੬. (੮)

ਟਾਇਆ ਟੂਟੀ-ਗਾਂਢਨ-ਹਾਰ ਤੂੰ, ਤੂੰ ਮਾਈ, ਤੂੰ ਬਾਪ ।

ਤੂਰੇ 'ਨਾਮ' ਕੀ ਗੂੰਦਨੇ ਲੋਕ-ਗੰਢਿਆ, ਵਾਹ ਚਹੁਜੁਗਤੇਰੀ ਛਾਪ ।

ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਗੁਪਾਲ ।

ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਦਿੜ-ਢਲ ।

ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਘਟ ਮੇਰੇ ਜਬ ਆਇਆ ।

ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਨੇ ਰੀੜ੍ਹ ਹੋਂਡਿ ਜੋੜਾਇਆ ।

ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਜਗਤ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲਕ ।

ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਘਟ ਘਟ ਕਾ ਮਾਲਕ ।

ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਬਿਨ ਗਤ ਕਿਨ ਪਾਈ ?

ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ 'ਰੁਠੀ ਜਿੰਦ ਮੇਲ ਮਿਲਾਈ ।

ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਹਭ ਗਲ ਛਾਤੀ ਲਾਏ ।

ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਨੂਰ ਝੁਆਤੀ ਫਿਰ ਜਗਾਏ ।

ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਜਬ ਭਏ ਕਿਰਪਾਲ ।

ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਭੁਜਾ ਗਹਿ, ਕੀਨੋ ਨਿਹਾਲ ।

ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਨੇ ਅੰਗ ਅੰਗ ਲਾਈ ਬਿਗੜੀ ।

ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਨੇ ਬਨਾਈ ਬਾਤ-ਬਿਗੜੀ ।

ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਮਲੁਮਾਂ ਫਿਰ ਲਾਈਆਂ ।
 ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਛਾਈਆਂ ਸਭ ਛਪਾਈਆਂ ।
 ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਟੂਟੀ ਜੀਵਨ-ਆਰਸੀ ਗਾਂਢੇ ।
 ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਲਾਏ ਘਟ ਪਾਵਨ ਝੰਡੇ ।
 ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਨੇ ਕੇਹੀ ਜੀਵਨ-ਲੇਵੀ ਲਾਈ ।
 ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਨੇ ਸਰਸ੍ਰੁਤੀ ਦੇਵੀ ਘਰ ਲਿਆਈ ।
 ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਨੇ ਗਾਂਢੀ ਕੇਹੀ ਪਾਟੀ-ਜੂਤੀ ।
 ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਨੇ ਲਾਈ ਕੇਹੀ ਲੂਕੀ-ਲੂਤੀ ।
 ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਚੌਰਾਸੀ ਨਿਤ ਕਾਟੇ ।
 ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਅਮਿਉ-ਰਸਾਇਨ ਸਦ ਬਾਂਟੇ ।
 ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਲੌਕ-ਟੁੱਟਾ ਬੰਨ੍ਹੇ ।
 ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਬਿਨ ਬੰਮਾਂ ਬੰਮੇ ।
 ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਜਬ ਗ੍ਰਿਹ ਮੇਰੇ ਆਏ ।
 ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ 'ਨਾਮ'-ਬੰਮ ਲਗਾਏ ।
 ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਕੀ ਇਹ ਜੋਗਿ-ਜੁਗਤਿ ।
 ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਕੀ ਇਹ ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ।

ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਬਿਰਧ ਤੇਰੇ, ਤਾਰੇ ਸੜ੍ਹਕਾਰ ।

ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਵਾਹ ਵਾਹ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰ ।

ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।

ਟੂਟੀਗਾਂਢਨਹਾਰ ਨੇ ਕੇਹੀ ਪੀਢੀ 'ਨਾਮ'-ਗੰਢ ਡਾਲਨ ?

੧੦. (ਠ)

ਠਠਾ ਠਾਕਰ ਤੂੰ, ਠਕਰਾਈ ਤੇਰੀ, ਤੇਰੀ ਸਭ ਉਪਮਾ ।

ਤੁਧ ਬਿਨਾ ਕਿਨ ਪਾਇਓ, ਤੇਜ ਅਮਿਤੋਜ ਪੁਰਖੋਤਮਾ ?

ਠਾਕਰ ਤੁਮ ਸਰਨਾਈ ਜਬ ਆਇਓ ।

ਜੇ ਚਾਹਤ ਮੇਰੀ ਫਲ ਪਾਇਓ ।

ਠਾਕਰ ਮੇਰੇ ਸਰਬ ਕੋ ਨਾਇਕ ।

ਠਾਕਰ ਮੇਰੇ ਸਵਰਨ ਕੋ ਦਾਤਕ ।

ਠਾਕਰ ਮੇਰੇ ਘਟ ਘਟ ਮਾਲਿਕ ।

ਠਾਕਰ ਮੇਰੇ ਰੰਕ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲਕ ।

ਠਾਕਰ ਮੇਰੇ, ਤੇਰੇ ਮੋਹਿ ਨਿਤ ਭਰੋਸੇ ।

ਠਾਕਰ ਮੇਰੇ, ਚਹੁ ਜੁਗ ਤੇਰੀ ਮਹਿ ਆਸੇ ।

ਠਾਕਰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਬਤ ਕਾ ਓਲ੍ਹਾ ।

ਠਾਕਰ ਮੇਰੇ ਮਜੀਠੜੇ ਚੋਲਾ ।

ਠਾਕਰ ਮੇਰੇ ਕੇ ਚਹੁੰਕੁੰਟੀ ਆਸਨ ।

ਠਾਕਰ ਮੇਰੇ ਕੇ ਅਮਿਤੇਜ-ਪ੍ਰਭਾਵਨ ।

ਠਾਕਰ ਮੇਰੇ ਸੋਲਾ ਕਲਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ।

ਠਾਕਰ ਮੇਰੇ ਬੇਅੰਤ-ਕਲਾ ਭਰ-ਪੂਰਨ ।

ਠਾਕਰ ਮੇਰੇ ਕੇ ਵਡ ਪ੍ਰਤਾਪ ।

ਠਾਕਰ ਮੇਰੇ ਕੀ ਸਭ ਉਪਰ ਛਾਪ ।

ਠਾਕਰ ਮੇਰੇ ਮੜੋਲੀ ਮੇਰੀ ਨਿਤ ਉਠਈਆ ।

ਠਾਕਰ ਮੇਰੇ ਮੇਰੀ ਡੋਲੀ ਆਪੇ ਹੀ ਚਹੀਆ ।

ਠਾਕਰ ਬਿਨ ਕਹੁ ਕੌਨ ਸੁਹਾਗਨ ?

ਠਾਕਰ ਬਿਨ ਕੌਨ ਵਡ-ਭਾਗਨ ?

ਠਾਕਰ ਬਿਨ ਜੈਸੇ ਛਪਰੀ ਬਿਨ-ਬੰਮਾਂ ।

ਠਾਕਰ ਬਿਨ ਜਿਉਂ ਸਾਵਨ ਬਿਨ ਜਲ-ਛੰਭਾਂ ।

ਠਾਕਰ ਬਿਨ ਜੀਵਨ ਸਭ ਥੋਥਾ ।

ਠਾਕਰ ਬਿਨ ਜਿਉਂ ਮਿਰਤਕ ਲੋਥਾ ।

ਠਾਕਰ ਬਿਨ ਤ੍ਰਾਣ ਮਾਨ ਕਿਨ ਪਾਇਆ ।
 ਠਾਕਰ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਣ ਕਿਵੇਂ ਚਲਾਇਆ ?
 ਠਾਕਰ ਮੇਰੇ ਗਿਰਧਰ, ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨਾਥ ।
 ਠਾਕਰ ਜਗਜੀਵਨ, ਠਾਕਰ ਜਗਨਨਾਥ ।
 ਠਾਕਰ ਮੇਰੇ ਕੀ ਕਹੁ ਕੈਨ ਮਾਇਆ ?
 ਠਾਕਰ ਕੀ 'ਨਾਮ' ਛਤਰ-ਛਾਇਆ ?
 ਠਾਕਰ ਨਾਮ 'ਵਡ-ਨਾਮ' ਅਗੰਮ ।
 ਠਾਕਰ 'ਨਾਮ' ਖੋਲੇ ਸਭ ਭਰਮ ।
 ਠਾਕਰ 'ਨਾਮ' ਕੀ ਚੰਨ-ਚਾਂਦਨੀ ਜਬ ਲਾਈ ।
 ਠਾਕਰ ਕੀ ਠਕਰਾਈ ਘਰ ਮੇਰੇ ਆਈ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਠਾਕਰ ਕੀ ਠਕਰਾਈ ਕੀਨੋ ਭਾਗ-ਸੁਲਖਨਿ ।

੧੮. (੩)

ਡੁਡਾ ਡਰ-ਰਹਿਤ ਇਕ ਆਪ ਤੂੰ, ਡਰ ਡਰ ਮੇਰੇ ਲੁਕਾਈ ।
 ਡੁਰਿਆਂ-ਨਿਘਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਤ 'ਨਾਮ' ਕੀ ਓਟ ਸਗਲਾਈ ।

ਡਰ ਰਹਿਤ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰਾ ।
 ਡਰ ਰਹਿਤ ਖਿੜਾਇਓ ਮੇਰੇ ਗੁਲ-ਖੈਰਾ ।
 ਡਰ ਰਹਿਤ ਕੌਨ ? ਡਰ ਰਹਿਤ ਕਿਵ ਭਾਈ ?
 ਡਰ ਰਹਿਤ ਤਾਂ ਜਬ ਏਕੰਕਾਰ ਦਿਸ਼ਟਾਈ ।
 ਡਰ ਰਹਿਤ ਜਬ 'ਦੇਖੁੰ' ਹਾਜ਼ਰ ।
 ਡਰ ਰਹਿਤ ਜਬ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ।
 ਡਰ ਰਹਿਤ ਜਬ 'ਕਰਮ ਖੰਡ' ਕੋ ਜਾਈਏ ।
 ਡਰ ਰਹਿਤ ਜਬ ਅਖੰਡ ਜੋਰ ਕੋ ਪਾਈਏ ।
 ਡਰ ਰਹਿਤ ਜਬ ਆਪਨ ਆਸਨ ।
 ਡਰ ਰਹਿਤ ਜਬ ਚਹੁੰਟ ਸਿੰਘਾਸਨ ।
 ਡਰ ਰਹਿਤ ਜਬ ਖੁੰ ਓਤ-ਘੋਤਮ ।
 ਡਰ ਰਹਿਤ ਜਬ ਦਹਿਦਿਸ ਜੋਤ ਸਰੂਪਮ ।
 ਡਰ ਰਹਿਤ ਕਹੁ ਕਿਵ ਭਾਈ ?
 ਡਰ ਰਹਿਤ ਜੇ 'ਨਾਮ' ਜੋਤ ਜਗਾਈ ।
 ਡਰ ਰਹਿਤ ਤਾਂ ਜੇ ਚਤਰੁ ਭੁਜ ਕਹਾਵੇ ।
 ਡਰ ਰਹਿਤ ਜੇ ਸੁਦਰਸਨ ਚਕਰ ਚਲਾਵੇ ।

ਡੁਰ ਰਹਿਤ ਅਠ-ਭੁਜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪਾਵੇ ।
 ਡੁਰ ਰਹਿਤ ਜੇ ਅਠਸਠ ਸੰਤਾ 'ਨਾਮ' ਧਿਆਵੇ ।
 ਡੁਰ ਰਹਿਤ ਤੂੰ ਵਰਿਯਾਮ ਵਡ ਬੀਰਾ ।
 ਡੁਰ ਰਹਿਤ ਤੂੰ ਹਭ ਜਗ ਕੇ ਧੀਰਾ ।
 ਡੁਰ ਰਹਿਤ ਤਾਂ ਜੇ ਤੂੰ ਹੋਏ' ਕਿਰਪਾਲਾ ।
 ਡੁਰ ਰਹਿਤ ਤਾਂ ਜੇ ਕਟੇ ਚੋਰਾਸੀ ਜੰਜਾਲਾ
 ਡੁਰ ਰਹਿਤ ਕੀ ਜੁਗਤੀ ਮੋਹਿ ਸਿਖਲਾਵੇ ।
 ਡੁਰ ਰਹਿਤ ਸਿਮਰਨ ਬਿਨ ਕਿੰਝ ਪਾਵੇ ।
 ਡੁਰ ਰਹਿਤ ਜੇ ਸੱਤ-ਹੌੜੀ ਚੜ੍ਹੇ ।
 ਡੁਰ ਰਹਿਤ ਜੇ ਸਚ ਖੰਡ ਨਿਤ ਖੜੇ ।
 ਡੁਰ ਰਹਿਤ ਸਚ ਖੰਡ ਕਾ ਨਾਉਂ ।
 ਡੁਰ ਰਹਿਤ ਨਾਮ ਕੀ ਸੀਤਲ ਛਾਉਂ ।
 ਡੁਰ ਰਹਿਤ ਜੇ ਨਾਮ ਕੀ ਕਲਗੀ ਲਾਈ ।
 ਡੁਰ ਰਹਿਤ ਜੇ ਨਿਹ-ਕਲੰਕੀ-ਲੋ ਪਾਈ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਡੁਰ ਰਹਿਤ ਤਾਂ, ਜਾਂ 'ਨਾਮ'-ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਹਿਰਦੇ ਭਾਲਨ ।

੧੯. (੯)

ਦੁਵਾ ਤੂੰ ਢੋਲਣ ਤੂੰ ਯਾਰ ਮੈਂ, ਤੂੰ ਮਖੀਰ ਅਤਿ ਮੀਠ ।
 ਤੂੰ ਡਿਠਾ ਤਾਂ ਮਨ ਮਾਨਿਆਂ, ਅਮਿਓ ਵੁਠ ਤੁਠਾ ।
 ਦੁਲਨ ਮੇਰਾ ਚਾਈਆ, ਤੂੰ ਹਭ ਕੇਈਂ ਦਾ ਮਿਤ :
 ਦੁਲਨ ਮੇਰਾ ਮਾਗੀਆ, ਚੁਰਾਵੇ ਹਭ ਕੇਈਂ ਦਾ ਚਿਤ ।
 ਦੁਲਨ ਮੇਰਾ ਮਿਠੜਾ, ਮਾਖਿਓਂ ਕਿਹੀ ਮਿਠ ?
 ਦੁਲਨ ਜਦ ਮੈਂ ਪਾਇਆ, ਤਾਂ ਕਿੱਕਰ ਭਇਆ ਇੱਖ !
 ਦੁਲਨ ਢੋਲਾ ਗਾਉਂ ਹਉਂ ਨਿਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਉਠਮੀਤ ।
 ਦੁਲਨ ਤੋਂ ਚੌਖੰਨੀਏ, ਸੌਖੰਨੀਏ, ਵਾਹ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਮੀਤ ।
 ਦੁਲਨ ਤੂੰ ਨ ਕਦੇ ਢਾਏਂ ਚਿਤ, ਹਉਂ ਬਲਿਹਾਰੀ ਤੋਹਿ ।
 ਦੁਲਨ ਤੂੰ ਲਾਹੇਂ ਨਾਂ ਪਾੜਦੇ, ਮੈਂ ਘੁਮਵਾਰੀ ਤੋਹਿ ।
 ਦੁਲਨ ਤੂੰ ਪਿਆਰਾ ਮੂੰ, ਚੁੱਮਾ ਹਉਂ ਪੈਰ ਤੂੰ ।
 ਦੁਲਨ ਬਿਨ ਖਰੀ ਨਿਮਾਣੀ, ਖੀਵੀ ਕਿਵ ਹਉਂ ?
 ਦੁਲਨ ਮੇਰਾ ਸਦ ਅਮਿਓ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ।
 ਦੁਲਨ ਮੇਰਾ ਨਿਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਨਿਸ਼ਟਾ ।
 ਦੁਲਨ ਯਾਰ ਮੇਰ-ਦੀਦਾਰ, ਅਨੰਦ-ਭਰਮਾਰ ।
 ਦੁਲਨ ਯਾਰ ਭੋਰ ਗੁੰਜਾਰ, ਸਦ-ਜੈਕਾਰ ।

ਢੋਲਨ ਨੇ ਕਿਹੀ ਢੋਲਕੀ ਵਜਾਈ ।

ਢੋਲਨ ਕੀ ਲੈ ਮੋਹਿ ਨਿਤ ਨਾਚਾਈ ।

ਢੋਲਨ ਸੁਣ ਸਖੀ ਫਿਰ ਕਿਆ ਗੋਲਣ ।

ਢੋਲਨ ਸੁਣ ਮਨ ਲਗਾ ਪੈਲਾਂ ਪਾਵਣ ਤੇ ਝੁਲੇ ਝੁਲਣ ।

ਢੋਲਨ ਮੇਰਾ, ਢੋਲਣ ਤੇਰਾ, ਢੋਲਣ ਹਭਿ ਸੰਬੇਰਾ ।

ਢੋਲਨ ਕੀ ਜਬ ਬਜੀ ਨਿਫੀਰੀ, ਕਿਆ ਮੇਰਾ ਕਿਆ ਤੇਰਾ ।

ਢੋਲਨ ਓਤ, ਢੋਲਨ ਪਰੋਤ, ਢੋਲਨ ਜੋਗਿ ਕੀ ਜੋਤਾ,

ਢੋਲਨ ਕੀ ਜਬ ਬੀਨ ਬਜਈਆ, ਤਬ ਲੂੰ ਲੂੰ ਵਿਗ ਸੋਤਾ ।

ਢੋਲਨ ਮਾਈ, ਢੋਲਨ ਬਾਪਾ, ਢੋਲਨ ਮੇਰੇ ਭਗਤਾ ।

ਢੋਲਨ ਨੇ ਜਬ ਅੰਗ ਲਗਾਈ, ਤੱਤਖਿਨ ਮਿਲੀ ਹਭ ਜੁਗਤਾ ।

ਢੋਲਨ ਕੀ ਗੂੰਜ ਜੋ ਗੂੰਜੀ, ਅਬ ਢੋਲਨ ਢੋਲਕੀ ਵਾਹੀ,

ਢੋਲਨ ਕੀ ਧੁਨਿ ਘੰਟਨ ਕੀ ਅਨਦਿਨ ਵਜੀ ਵਧਾਈ ।

ਢੋਲਨ ਮੇਰੇ ਨੇ ਮਾਰੀ 'ਨਾਮ'-ਪਿਚਕਾਰੀ,

ਢੋਲਨ ਮੇਰੇ ਨੇ ਮੇਰੀ ਹਉ'-ਅੰਗੀਆ ਫਾੜੀ ।

ਢੋਲਨ, ਢੋਲਨ, ਢੋਲਨ ਹੁਣ ਕੂਕ ਕੂਕਾਵਾਂ ਮੈਂ,

ਢੋਲਨ ਕੀ ਆਰਤੀ, ਨਿਤ ਨਿਤ ਉਠ ਗਾਵਾਂ ਮੈਂ ।

ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਣ ਹੀ ਲਾਲਣ,
ਢੋਲਨ ਨੇ ਕੀਤੀ ਅਜ ਮੋਹਿ ਨਿਤ-ਨਿਹਾਲਣ ।

੨੦. (੮)

ਣਾਣਾ, ਤੂੰ ਗਣਾ ਰਣ-ਰੱਤਿਆ, ਸੱਤ ਅਸੱਤ ਨਿਤ ਭੇੜ
ਆਪੇ ਲੜੇ, ਆਪੇ ਝੜੇ, ਜਿਤੇ',-ਖਿਤੇ', ਇਹ ਤੇਰੀ ਇਕ ਛੇੜ
ਣਾਣਾ ਗਣਾ ਰਣ-ਰਤਿਆ, ਵਾਹ ਤੇਰੀ ਨਿਤ-ਜੰਗ ।

ਣਾਣਾ ਗਣਾ ਮੇਰਾ ਮਧਾਣਾ, ਤੂੰ ਜਗਜੀਤ, ਜਬਰਜੰਗ ।

ਣਾਣਾ ਗਣਾ ਕਰੇ ਨਿਤ ਚੋਜ ਵਡਾਣਾ ।

ਣਾਣਾ ਗਣਾ ਨਿਹ ਬੈਠੇ ਉਚ ਮਚਾਣਾ ।

ਣਾਣੇ ਗਣੇ ਨੇ ਇਹ ਕਹੀ ਗੋਧਮ ਮਚਾਈ ।

ਣਾਣੇ ਗਣੇ ਨੇ ਚੂਹੇ ਪਿੱਛੇ ਬਿੱਲੀ ਲਾਈ ।

ਣਾਣੇ ਗਣੇ ਨੇ ਪਰ ਤੀਰ ਵਿਚ ਪਾਈ ਖੀਰ ।

ਣਾਣੇ ਗਣੇ ਨੇ ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਨੀਰ ।

ਣਾਣੇ ਗਣੇ ਨੇ ਦੋ ਦੱਲ ਬਣਾਏ ।

ਣਾਣੇ ਗਣੇ ਨੇ ਦੋ ਟੱਲ ਖੜਕਾਏ ।

ਨਾਣੇ ਗਣੇ ਨੇ ਇਕ ਪਿੜ ਮਚਾਇਆ ।
 ਨਾਣੇ ਗਣੇ ਨੇ ਰਚੀ ਮਾਇਆ ਛਾਇਆ ।
 ਨਾਣੇ ਗਣੇ ਨੇ ਧੁਪ ਛਾਂਵ' ਬਣਾਈ ।
 ਨਾਣੇ ਗਣੇ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚ ਰਚੀ ਲੜਾਈ ।
 ਨਾਣੇ ਗਣੇ ਨੇ ਘੱਟ ਘੱਟ ਵਿਚ ਲਾਈ ਛਾਵਣਿ ।
 ਨਾਣੇ ਗਣੇ ਨੇ ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਲਾਈ ਸਾਵਣਿ ।
 ਨਾਣਾ ਗਣਾ ਰਣ ਵੇਖੇ ਤੇ ਨਿਤ ਗੱਜੇ ।
 ਨਾਣੇ ਗਣੇ ਕੇ ਹੱਥ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਲੱਜੇ ।
 ਨਾਣਾ ਗਣਾ ਮੇਰਾ ਕਿਹਾ ਚੋਜੀ ।
 ਨਾਣਾ ਗਣਾ ਆਪੇ ਖੋਜੀ ਆਪੇ ਮੌਜੀ ।
 ਨਾਣਾ ਗਣਾ ਕੀਟੀ ਸੇ 'ਹਸਤੀ ਮਰਵਾਏ ।
 ਨਾਣਾ ਗਣਾ ਬੱਕਰੀ ਸੇ ਸਿੰਘ ਚਿਰਵਾਏ ।
 ਨਾਣਾ ਗਣਾ ਸੱਤ ਕਾ ਸਾਥੀ, ਅਸੱਤ ਅਸਾਥੀ ।
 ਨਾਣਾ ਗਣਾ ਸੱਤ ਅਸੱਤ ਦੋਵਾਂ ਸਿਰ ਹਾਥਿ ।
 ਨਾਣਾ ਗਣਾ ਕੀਕਣ ਇਨਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਏ ?
 ਨਾਣਾ ਗਣਾ 'ਨਾਮ'-ਬੁੰਦ, ਗੁਣੀ-ਗੁੰਦ, ਨਾਲ ਦੋਏ ਜੜਾਏ ।

ਨਾਣਾ ਰਾਣਾ ਇਸ ਜੱਗ ਕਾ ਅਨੂਪਮ ਮਾਲੀ ।
 ਨਾਣਾ ਰਾਣਾ ਲਾਏ ਅੱਕ, ਨਾਲੇ ਚਿੱਟੀ-ਚੰਬੇਲੀ ।
 ਨਾਣਾ ਰਾਣਾ, ਜਬ ਉਠ ਡੰਕ ਬਜਾਏ ।
 ਨਾਣਾ ਰਾਣਾ ਮੱਤ, ਅਸੱਤ ਦੰਵੇ ਫਿਰ ਮਿਲ ਏ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਨਾਣੇ ਰਾਣੇ ਨੇ ਕਾਲ ਵਡਾਰਿਓ, ਮੋਹਿ ਕੀਨੇ ਅਕਾਲਨ ।

੨੧. (੩)

ਤੁਰਾ ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਤੂੰ, ਤੂੰ ਸਾਗਰ ਤੂੰ ਬੋਹਿਥ ।
 ਤੂੰ ਬਿਨ ਕਿਵ ਜੱਗ ਜੀਵਨਾ ਤਰੀਏ ਭਵਸਾਗਰ ਅਗੱਮ ਅਗੱਥ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਕਹੋ ਕਿਵ ਇਵ ਨਾਏ ।
 ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਹਾਥ ਲੇ ਜੋ ਪਾਰ ਕਰਾਏ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਾਰਨ ਨੇ ਕਿਹੀ ਰਚੀ ਇਕ ਨਈਯਾ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਨੇ 'ਨਾਮ'-ਨਿਤ ਬੋਹਿਥ ਬਣਈਯਾ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਨੇ ਤੱਟ, ਘੱਟਿ ਘੱਟਿ ਖੋਲੇ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਨੇ ਕਹੋ ਪਾਤਨੀ ਰਚੇ ਅਮੋਲੇ ।

ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਦੁਖ-ਦੂਰ-ਕਰਨ, ਸੁਖ ਕੇ ਵਾਸੀ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਕੀ ਗੁਣ-ਗੁਣਲੀ ਸਭ ਮਾਹਿ ਨਿਵਾਸੀ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਗਹਿ ਭੁਜਾ, ਖੂਹੇ ਤੇ ਕਾਢੇ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਅੰਗਸੰਗ ਨਿਤ, ਘਟ ਘਟ ਠਾਡੇ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਬਿਨ ਤਰੀ ਕਿਨ ਮਾਇਆ ਖਾਈ ।
 ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਨੇ 'ਨਾਮ'-ਜੁਗਤ ਆਪੇ ਚਲਾਈ ।
 ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਚੌਰਾਸੀ ਕੇ ਅੰਤਾ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਗੁਣ-ਮੰਤ੍ਰ ਬੇਅੰਤਾ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਅੰਨ੍ਹੇ-ਹੱਥ ਨਾਮ-ਡੰਗੋਰੀ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਜੀਵ-ਹੱਥ ਚੇਤਨ-ਕੀ-ਡੋਰੀ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਕੇ ਤੋਸਾ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਕਟੇ ਕਾਲ ਕੇ ਕੋਸਾ ।
 ਤਾਰਨ ਤਰਨ 'ਨਾਮ' ਕੇ ਵਡ ਤੀਰਥ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਹਰਿਜਸ ਹਰਿਰਸ ਹਰਿਕੀਰਤਿ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਤਬ ਨਿਕਸੇ ਆਏ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਬੰਮ ਤਤੇ ਸੀਤਲਾਏ ।

ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਜਬ ਨਿਕਸੇ ਆਏ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਛਿਨ ਭਿਨ ਕੀਨੀ ਸਭ ਮਾਏ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਬਿਨਾਂ ਜੋਗ ਅੰਨ੍ਹੀ-ਗਲੀ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਬਿਨਾਂ ਖੀਰ ਲੂਣ-ਰਲੀ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਅੱਜ ਉਠਾਈ ਮੇਰੀ ਗਾਗਰ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਖੋਲੇ ਸਾਗਰ ਰਤਨਾਗਰ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਨੇ ਜਬ ਦੀਨੋ ਕਮਲ-ਕੱਰ ।
 ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਨੇ ਤਬ ਅੰਬ ਬਨਾਏ ਕਿੱਕਰ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਪਾਰਸ ਕੀ ਕੋਮਲ-ਪਰਸਾ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ, ਸਵਰਨ ਕਾਇਆਂ, ਨਿਤ-ਸਰਸਾ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਗਰ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਬਾਣੀ-ਬੋਹਿਥ 'ਨਾਮ'-ਸੁਪਾਖਰ ।
 ਤਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਤਾਰਨ-ਤਰਨ ਅਹਿਲਿਆ-ਸਿਲਾ ਨਿਸਤਾਰਨ ।

---

੨੨. (ਥ)

ਬੁਥਾ ਬਿਰ ਸਦ-ਸਥਿਰ ਤੂੰ, ਤੂੰ ਜਗਤ ਕੋ ਧਰੂ ।
 ਤੁਧ ਬਿਨਾਂ ਕੈਸੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ, ਓ ਪੰਚ ਭੂਤ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ।
 ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਓਟ ਸਤਾਨੀ ।
 ਬਿਰ ਸਥਿਰ ਤੂੰ ਚੁਕਾਈ ਕਾਣ ਜਮਾਣੀ ।
 ਬਿਰ ਸਥਿਰ ਤੂੰ ਅਹਿੱਲ, ਤੂੰ ਵਡ-ਗਿਰਿ ।
 ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਬਤ, ਤੂੰ ਗਿਰਧਿਰ ।
 ਬਿਰ ਸਥਿਰ ਤੂੰ ਜਿਉਂ ਸਾਗਰ ਮਹਿ ਸੁਮੇਰਾ ।
 ਬਿਰ ਸਥਿਰ ਤੂੰ ਜਿਉਂ ਗਗਨ ਮਧਿ ਧਰੂ ਉਚੇਰਾ ।
 ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਤੂੰ ਜਿਉਂ ਕਾਲ ਮਹਿ ਅਕਾਲਾ ।
 ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਤੂੰ ਜਿਉਂ ਪਵਨ ਪਰਮ ਪਿਆਲਾ ।
 ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਤੂੰ ਜਿਉਂ ਹਿਮਾਲਾ-ਰਾਣਾ ।
 ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਤੂੰ ਜਿਉਂ ਮੇਰ ਮਧਾਣਾ ।
 ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਤੂੰ ਜਿਉਂ ਰੀੜ੍ਹ-ਕੀ-ਹਡੀ ।
 ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਤੂੰ ਜਿਉਂ ਕਬੀਰ-ਕੀ-ਖਡੀ ।
 ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਤੂੰ ਜਿਉਂ ਬਾਏ-ਕੀ-ਮਿਠੀ-ਰਬਾਬਾ ।
 ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਤੂੰ ਜਿਉਂ ਸਾਗਰ-ਗਾਗਰ ਮਹਿ ਆਬਾ ।

- ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਤੂੰ ਜਿਉਂ ਕਵੀ ਕੀ ਵੁੜੀ-ਕਾਨੀ ।
- ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਤੂੰ ਜਿਉਂ ਗੰਗਾ ਕੋ ਨਿਰਮਲ ਪਾਨੀ ।
- ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਤੂੰ ਜਿਉਂ ਪੂਰਣਮਾਸ਼ੀ ਕੀ ਚੰਦਨ ਫੇਰੀ ।
- ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਉਂ ਜਿਉਂ ਰੁਤੋਂ ਕੀ ਖਟਰੰਗੀ-ਰਬੇਰੀ ।
- ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਤੂੰ ਜਿਉਂ ਸਾਗਰ ਮਹਿ ਲੰਕਾ-ਟਾਪੂ ।
- ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਤੂੰ ਜਿਉਂ ਮਿਰਤਕ ਕਉ ਅਮਿਓ-ਧਰਾਪੂ ।
- ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਬਿਨਾ ਕਹੁ ਕਵਨ ਗਤਿ ਪਾਈ ?
- ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਬਿਨ ਕਹੁ ਚੌਰਾਸੀ ਕੀਕਣ ਮੁਕ ਜਾਈ ?
- ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਕਾ ਕਹੁ ਕਵਨ ਆਸਨ ?
- ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਤੇਰੇ 'ਨਾਮ' ਸੁਖ-ਆਸਨ ।
- ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਤਾਂ ਜਾਂ ਨਉ-ਨਿਧ ਪਾਈ ।
- ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਤਾਂ ਜਾਂ 'ਨਾਮ' ਕੀ ਵਜੀ ਵਧਾਈ ।
- ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਤਾਂ ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਜੋਤ ਜਗਾਵੇ ।
- ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਜਾਂ ਗੁਬਾ ਮੋਤੀ ਗਲਿ ਪਾਵੇ ।
- ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਤਾਂ ਜਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਹਾਵੇ ।
- ਬਿਰ-ਸਥਿਰ ਤਾਂ ਜਾਂ ਕਾਗ ਹੰਸ ਹੋ ਜਾਵੇ ।

ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।

ਧਿਰ-ਸਥਿਰ ਤੈਂ ਭੈ ਝੰਡਾ-‘ਨਾਮ’ ਹਉਂ ਲਗੀ ਝੁਲਾਵਨ ।

੨੩. (ਦ)

ਦੁਖ ਦੁਖ-ਦੂਰ-ਕਰਨ ਦੁਖ-ਦੂਰ ਕਰਨ ਹੋ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਦੁਖਭੰਜਨ।

ਜਬੀ‘ਨਾਮ’-ਭਾਨ ਉਦਾਨ ਭਇਓ, ਤਬੀ ਸਗਲ ਗਰਬ ਗੰਜਨ

ਦੁਖਭੰਜਨ ਤੇਰੇ ‘ਨਾਮ’ ਦੁਖਭੰਜਨ ਤੇਰੇ ‘ਨਾਮ’ ।

ਦੁਖਭੰਜਨ ਇਨ ਕਹੁ ਕਿਨ ਪਾਇਓ ਤੇਰੇ ਪਦ ਨਿਰਬਾਨ ?

ਦੁਖਭੰਜਨ ਦੁਖ ਦਰਦ ਕਾ ਹਰਤਾ ।

ਦੁਖਭੰਜਨ ਮੋਹਿ ਲੇ ਨਿਤ ਢਾਕੇ ਚਲਤਾ ।

ਦੁਖਭੰਜਨ ਦੁਖ ਦਰਦ ਕੇ ਡੇਰਾ ਢਾਇਆ ।

ਦੁਖ ਭੰਜਨ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਚੌਵਰ ਕਰਾਇਆ ।

ਦੁਖਭੰਜਨ ਤੂੰ ਕਟੇ ਕਾਲ ਕੀ ਢਾਸੀ ।

ਦੁਖਭੰਜਨ ਤੂੰ ਕਟੇ ਚਕਰ ਚੌਰਾਸੀ ।

ਦੁਖਭੰਜਨ ਤੋਹਿ ਜਬ ਘਟ ਮਹਿ ਆਏ ।

ਦੁਖਭੰਜਨ ਅਮਿਓ ਤੀਰ ਤਬ ਖੂਬ ਚਲਾਏ ।

ਦੁਖਭੰਜਨ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਦੈਵੀ ਝਾੜਨ ।
 ਦੁਖਭੰਜਨ ਬਿਨਾ ਕਸ਼ਟ ਮੋਹਿ ਨਿੰਤ ਕਾੜਨ ।
 ਦੁਖਭੰਜਨ ਤੂੰ ਮੋਰੀ ਅਗਨ 'ਬੁਖਾਨੀ' ।
 ਦੁਖਭੰਜਨ 'ਤੇ' ਕੇਹੀ ਚੰਦਨਵਾੜੀ ਲਗਾਨੀ ।
 ਦੁਖਭੰਜਨ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਗਸਾਏ ।
 ਦੁਖਭੰਜਨ ਤੂੰ ਹੀਏ ਅਨੰਦ-ਗੰਗ ਵਹਾਏ ।
 ਦੁਖਭੰਜਨ ਭਰਮ-ਭੰਜਨ ਤੇਰੇ 'ਨਾਮ' ।
 ਦੁਖਭੰਜਨ ਬਿਨ ਕਵਨ ਪਾਵੇ ਬਿਸਰਾਮ ?
 ਦੁਖਭੰਜਨ ਜਬ ਤੂੰ ਘਰ ਆਇਓ ਮੇਰੇ ।
 ਦੁਖਭੰਜਨ ਤੁਬ ਕਾਟ ਸਿਲਕ, ਫੰਗ ਅਨੂਪਮ ਜੋੜੇ
 ਦੁਖਭੰਜਨ ਦੁਖ ਦਲਿਦਰ ਕੇ ਪ੍ਰਹਰੇ ।
 ਦੁਖਭੰਜਨ ਮਾਇਆ ਕਾਲਖ ਸਭ ਝਰੇ ।
 ਦੁਖਭੰਜਨ ਕੁਸ਼ਟੀ ਕੇ ਕੁਸ਼ਟ ਹਟਾਏ ।
 ਦੁਖਭੰਜਨ ਪਿੰਗਲ ਪਰਬਤ ਪਾਰ ਕਰਾਏ ।
 ਦੁਖਭੰਜਨ ਨਿਰੰਜਨ ਪੁਰਖ ਨਿਜਗਾਮੀ ।
 ਦੁਖਭੰਜਨ ਕੀ ਮਰਹਮ 'ਨਾਮ' ਅਗਾਮੀ ।

ਦੁਖਭੰਜਨ ਜੀ ਜਬ ਆਏ ਸਿੰਘਾਸਣ ।
 ਦੁਖਭੰਜਨ ਰਚਿਓ ਸੰਵਰਨ ਕੇ ਆਸਨ ।
 ਦੁਖਭੰਜਨ ਤੂੰ ਕਿਰਪਾਨਿਧ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਮਾਹੀ ।
 ਬਿਨ ਸਿਰ ਤੋਹਿ ਹਉਂ ਬਲਿ ਬਲਿ ਸਦ ਜਾਈ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਦੁਖ ਭੰਜਨ ਦੁਖ ਹਰੇ, ਤਉ ਸੂਖ-ਮਹਿਲ ਪਾਵਨ ।

੨੪.—(ਧ)

ਧੁਪਾ ਤੂੰ ਧਰਨੀਧਰ, ਤੂੰ ਚਾਈ ਢੱਕ ਸਾਗਰ-ਕੀ-ਗਾਗਰ ।
 ਤੁਪ ਬਿਨ, ਮੇਰੇ ਗਿਰਧਰਾ, ਕਿਵ ਪਾਵਾਂ ਅਮਿਓ ਰਤਨਾਗਰ ।
 ਧੁਰਨੀਧਰ ਤੂੰ ਖਿਚੇ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਭੋਰਾਂ ।
 ਧੁਰਨੀਧਰ ਤੂੰ ਉਠਾਏ ਨਿਤ 'ਨਾਮ' ਕੇ ਭੋਰਾ ।
 ਧੁਰਨੀਧਰ ਤੂੰ ਰਮਿਆਂ ਨਿਤ ਓਤ-ਪ੍ਰੋਤਮ ।
 ਧੁਰਨੀਧਰ ਘਟ ਘਟਿ ਕੀ ਜੋਤਿ-ਜੋਤਮ ।
 ਧੁਰਨੀਧਰ ਬਿਨ ਹੋਰ ਕਵਨ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਥੱਮ ?
 ਧੁਰਨੀਧਰ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵਨ ਸਭ ਭਰਮ ।

ਧਰਨੀਧਰ ਨੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਬਿਨ ਥੰਮਾਂ ਚਾਈ ।
 ਧਰਨੀਧਰ ਨੇ ਗਿਣ, ਮੇਰ ਮੁਭ ਆਕਰਖ ਉਠਾਈ ।
 ਧਰਨੀਧਰ ਮੋਹਿ ਪਵਨ ਪਰ ਆਪੇ ਲਾਏ ।
 ਧਰਨੀਧਰ ਬਿਨਾ 'ਹਨੂਮਾਨ' ਕੌਣ ਕਹਾਏ ?
 ਧਰਨੀਧਰ ਕੀ ਕਈ ਅੰਸ਼ਟ ਵਡ-ਭੁਜਾ ।
 ਧਰਨੀਧਰ ਸਹੰਸ-ਬਾਹੁ ਅਨੰਤ-ਔਜਾ ।
 ਧਰਨੀਧਰ ਤੂੰ ਖਿਚੇ ਤਾਣੇ ਹਭਿ ਪੇਟੇ ।
 ਧਰਨੀਧਰ ਹਉ ਵਾਰੀ ਤੇਰ ਤੂੰ 'ਨਾਮ'-ਪਲਸੇਟੇ ।
 ਧਰਨੀਧਰ ਕੇਹੀ ਸੰਸਾਰ ਖੱਡੀ ਲਾਈ ।
 ਧਰਨੀਧਰ ਤੂੰ ਰਚੀ ਇਹ ਮਾਈ-ਛਾਈ ।
 ਧਰਨੀਧਰ ਤੂੰ ਹਭ ਸ਼ਿਸ਼ਟ-ਕੋ ਮੂੜਾ ।
 ਧਰਨੀਧਰ ਤੂੰ ਇਸਥਿਤ, ਤੂੰ ਸਦ-ਅਰੂੜਾ ।
 ਧਰਨੀਧਰ ਤੂੰ ਆਪੇ ਉਠਾਏ, ਆਪੇ ਬਹਾਏ ।
 ਧਰਨੀਧਰ ਤੂੰ ਕੀੜੇ ਜਾ ਸਮੇਰ ਚੜ੍ਹਾਏ ।
 ਧਰਨੀਧਰ ਤੇਰੀ ਮੰਜੀ ਕੀ 'ਨਾਮ'-ਦਾਵਣ ।
 ਧਰਨੀਧਰ ਤੇਰੀ ਇਹ ਜੋਤ ਜਿੰਦ-ਜਾਨਣ ।

ਧਰਨੀਧਰ ਤੇਰੇ ਤ੍ਰਾਣ ਚਲੇ' ਸਭ ਨਦੀਆਂ ।
 ਧਰਨੀਧਰ ਤੈਂ ਰਚੀਂ ਕਈ ਕਾਲ-ਸਦੀਆਂ ।
 ਧਰਨੀਧਰ ਤੈਂ ਆਕਰਖੇ ਅਨੰਤ ਨਖਤਰ ।
 ਧਰਨੀਧਰ ਤੇਰੇ ਅਨੂਪਮ ਅਸਤਰ-ਸਸਤਰ ।
 ਧਰਨੀਧਰ ਤੇਰੇ ਕਹੁ ਕੌਣ ਅਚੁਕ ਤੀਰ ਕਮਾਨਾ ?
 ਧਰਨੀਧਰ ਤੇਰੇ 'ਨਾਮ' ਛੇਦੇ ਸਗਲ ਗਰਬ-ਗੁਮਾਨਾ ।
 ਧਰਨੀਧਰ ਬਿਨਾਂ ਜਗ-ਬਿਜਲੀ ਛੂਛੀ ।
 ਧਰਨੀਧਰ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਲੋਥਿ-ਰੁਖੀ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਧਰਨੀਧਰ ਤੇਰੀ ਭੁਜਾ ਗਹੀ, ਤਾਂ ਭਇਓ ਤਾਨ-ਸਤਾਨਣ ।

੨੫. (ਨ)

ਨਨਾ ਤੂੰ ਨਿਰਗੁਨ, ਤੂੰ ਸਰਗੁਨ, ਤੂੰ ਨਿਰੰਕਾਰ-ਨਿਰਠਾਨ ।
 ਤੇਰੇ 'ਨਾਮ'-ਅਨਾਮ ਨੇ ਰਚੇ ਅਨੰਤ ਵੇਦ, ਕੁਰਾਨ, ਪੁਰਾਨ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਹੋ ਕਿਸ ਕੇ ਨਾਉਂ ?
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਅਟੱਲ, ਅਚੱਲ, ਆਦਿ-ਸਤਾਓ ।

ਨਿਰੰਕਾਰ ਇਹ ਆਕਾਰ ਤੇਰੇ ਇਕ-ਕਿਰਨਾ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੂੰ ਅਲੱਖ, ਤੂੰ ਸਦਾ-ਅਲਿਪਨਾ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੂਪ, ਰੇਖ, ਵਰਨ ਤੇਰੇ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੇਰੇ 'ਨਾਮ'-ਆਸਨ ਹਭਨੀਂ ਲੋਈ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੀਨ-ਭਵਨ, ਜੁਗਚਾਰੇ ਤੇਰੇ ਆਸਨ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਲਿਵ-ਲੀਨ ਤੂੰ ਸਦਾ ਸੁਖਆਸਨ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜਦ ਅਰਬਦ-ਨਰਬਦ ਹੁੰਦੁਕਾਰਾ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜਦ ਨਹੀਂ ਰਚਿਆ ਖੇਲ-ਕਰਾਰਾ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜਦ ਨਹੀਂ ਓਪਤ-ਖਪਤਾ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰਲੋ ਉਤਪਤਾ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਸਪਤ ਆਕਾਸ਼ ਧਾਰ ਦੀਪਾ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਪੂਤ ਨਾਂ ਮਾਈ-ਬਪਾ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਗਗਨ ਮੰਡਲ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡਲ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਦੀਸੇ ਅਕਾਰਾ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਦੀਸੇ ਆਰ-ਪਾਰਾ ।

ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜਾਂ ਆਪ ਆਪਸ ਮਾਹਿ ਸਮਾਏ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜਾਂ ਤੀਨ ਗੁਨ ਨਹੀਂ ਜਾਏ ਮਾਏ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜਾਂ ਰਤਾ ਲੇਪ ਨਿਹੀਂ ਛੇਪਾ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਲਦਿਓ ਬਿਖ-ਖੇਪਾ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜਮ-ਜਾਲਾ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਕਾਲ ਗ੍ਰਸਿਓ ਵਡ-ਕਾਲਾ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜਾਂ ਬੀਜ ਨਹੀਂ ਬਿੰਦੂ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜਾਂ ਇੰਦ ਨਹੀਂ ਚੰਦੂ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜਦ ਲਿਵ 'ਲਿਵੇ' ਸਮਾਈ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜਦ ਤਤ-ਬਿਰਤੀ ਉਲਟਾਈ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜਦ ਭਰਮ, ਭਉ, ਖੰਡਨ :
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜਾਂ ਸਿਮਰਨ-ਅਖੰਡਨ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜਾਂ ਸਦ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਓ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਜੇ ਨਿਸੰਗ ਆਉ ਜਾਉ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਸਿਮਰਿ ਉਪਜਿਓ 'ਆਪ' ਤਤ-ਸਾਰਨ ।

੨੬. (੫)

ਪ੍ਰਧਾ ਪਤਿਤਪਾਵਨ ਤੂੰ, ਤੂੰ ਪਾਰਸ, ਪਰਸਨ ਹਾਰ ।

ਤੇਰੀ ਛੋਹ-ਅਛੋਹ ਨੇ ਹਰਿਓ ਹਭਿ ਕਲ ਮਲਿ ਝਾਰਿ ।

ਪਤਿਤਪਾਵਨ ਕਹੁ ਕੌਨ ਰੇ ਭਾਈ ?

ਪਤਿਤਪਾਵਨ ਤੇਰੇ 'ਨਾਮ' ਗੁਸਾਈ ।

ਪਤਿਤਪਾਵਨ ਤੇਰੇ 'ਨਾਮ' ਵਡ-ਤੀਰਥ ।

ਪਤਿਤਪਾਵਨ ਤੇਰੀ ਬਨ ਖੰਡ ਨਿਤ-ਕੀਰਤ ।

ਪਤਿਤਪਾਵਨ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਕਲਮਲਿ ਹਿਰੇ ।

ਪਤਿਤਪਾਵਨ ਤੇਰੀ ਸਰਨ ਦੇਹੁਰਾ ਫਿਰੇ ।

ਪਤਿਤਪਾਵਨ ਤੁਧ ਦੀਓ ਮੋਹਿ ਸੁਧਾ ਰਸ ।

ਪਤਿਤਪਾਵਨ ਦੇਵੈ ਅਹਿਲਯਾ ਮੁੜ ਜੀਵਨ ਰਸ ।

ਪਤਿਤਪਾਵਨ ਜੀ ਜਬ ਘਰ ਮਹਿ ਬੈਠੇ ।

ਪਤਿਤਪਾਵਨ ਤੂੰ ਕੀਨੇ ਰੇਠੇ ਸਭ ਮੀਠੇ ।

ਪਤਿਤਪਾਵਨ ਬਿਨ ਮਾਇਆ-ਜਲ ਖਾਰੀ ।

ਪਤਿਤਪਾਵਨ ਖਾਰ ਕੇ ਖੀਰ ਕਰ ਭਾਰੀ ।

ਪਤਿਤਪਾਵਨ ਲੂਨ ਮਹਿ ਅਮਿਓ ਵਾੜੀ ਲਾਏ ।

ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਪਤਿਤ ਕੇ ਪਾਵਨ ਖਿਨ ਏਕ ਕਰਾਏ ।

ਪ੍ਰਤਿਤਪਾਵਨ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਾ ।
 ਪ੍ਰਤਿਤਪਾਵਨ ਹੁੰਦੇ ਹਭ ਕਾਲ-ਕੂੜਾ ।
 ਪ੍ਰਤਿਤਪਾਵਨ ਤੂੰ ਕੇਹੀ ਛਹਬਰ ਲਾਈ ?
 ਪ੍ਰਤਿਤਪਾਵਨ ਤੇਰੀ ਬੜੀ ਤੀਨ-ਲੋਕ ਮਹਿ ਛਾਈ ।
 ਪ੍ਰਤਿਤਪਾਵਨ ਪਪੀਹੇ-ਮੁਖ ਸ੍ਰਾਂਤਿ-ਬੂੰਦ ਪਾਏ ।
 ਪ੍ਰਤਿਤਪਾਵਨ ਸਾਗਰ ਮਹਿ ਸਿਲਾ ਤਰਾਏ ।
 ਪ੍ਰਤਿਤਪਾਵਨ ਤੇਰੀ ਡੀਠੀ ਅੰਬੀ-ਛਾਇਆ ।
 ਪ੍ਰਤਿਤਪਾਵਨ ਤੈਂ ਬਿਨ ਪਾਰਜਾਤ ਕਿਨ ਪਾਇਆ ।
 ਪ੍ਰਤਿਤਪਾਵਨ ਤੂੰ ਮੋਹਿ ਕਾਮਧੇਨ-ਖੀਰ ਪਿਲਾਵੇਂ ।
 ਪ੍ਰਤਿਤਪਾਵਨ ਤੂੰ ਮੋਹਿ 'ਨਾਮ'-ਨਿਧਾਨ ਲਭਾਵੇਂ ।
 ਪ੍ਰਤਿਤਪਾਵਨ ਤਪਤ-ਖਪਤ ਤੇਰੇ ਨਾਉਂ ।
 ਪ੍ਰਤਿਤਪਾਵਨ ਤੇਰੇ ਤਖਤ ਨਿਵਾਸੀ ਅਹਿਲਾਉ ।
 ਪ੍ਰਤਿਤਪਾਵਨ ਤੇਰੀ ਮਹਿਮਾ ਮੋਹਿ ਪਤਿਤ ਬਨ ਆਈ ।
 ਪ੍ਰਤਿਤਪਾਵਨ ਤੋਹੇ ਬਲਬਲਿ ਹਉਂ ਨਿਤ ਜਾਈ ।
 ਪ੍ਰਤਿਤਪਾਵਨ ਤੈਂ ਕਈ ਬਾਲਮੀਕ-ਬਟਵਾਰੇ ਸਾਧੇ ।
 ਪ੍ਰਤਿਤਪਾਵਨ ਤੂੰ ਫਿਰ ਮੋਹੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲਾਧੇ ?

ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
ਪੁਤਿਤ ਪਾਵਨ ਦੀਨੋ ਮੋਹਿ ਚੰਦਨ-ਸੇਜ ਬਿਛਾਵਨ ।

੨੭. (ਫ)

ਫੁਫਾ ਫਲਦਾਤਾ ਤੂੰ, ਧਰਮਰਾਜ ਤੋਲੇ ਦਿਵ ਤੁਕੜ ।
ਤੁਧ ਬਿਨ ਅਮਰ-ਫਲ ਕਿਵ ਪਾਈਏ ਇਸ ਚੌਰਾਸੀ ਚੱਕਰ ।
ਫਲਦਾਤਾ ਤੋਹਿ ਕਿਵੇਂ ਰੀਝਾਈਏ ?
ਫਲਦਾਤਾ ਜਬ ਤੇਰੇ 'ਨਾਮ'-ਭੋਜਨ ਪਾਈਏ ।
ਫਲਦਾਤਾ ਕਰਮ ਬਿਧਾਤਾ ਤੂੰ ਜੀਵਨ-ਦਾਤਾ ।
ਫਲਦਾਤਾ ਤੈਂ ਬਿਨ ਕਿਨ ਕਰਮ-ਗਤਿ ਜਾਤਾ ?
ਫਲਦਾਤਾ ਤੋਲੇ ਖਿੱਚ-ਪਾਵਨ ਤਕੜੀ ।
ਫਲਦਾਤਾ ਤੇਰੀ ਕੇਹੀ ਮਿਠੀ ਅਮਿਓ ਖਖੜੀ ।
ਫਲਦਾਤਾ ਵਾਹ ਹਭ ਫੱਲ ਤੂੰ ਚਾਖੇਂ ।
ਫਲਦਾਤਾ ਕੱਖ ਬਦਲੇ ਤੂੰ ਦੇਏਂ ਬਿਜੂਰੀ-ਦਾਖੇ ।
ਫਲਦਾਤਾ ਤੂੰ ਬਿਖ ਪੈਹਲੇ ਆਪੇ ਪੀਵੇਂ ।
ਫਲਦਾਤਾ ਤਾਂਹੀ ਤੂੰ ਨੀਲ-ਕੰਠ ਥੀਵੇਂ ।

ਫੁਲਦਾਤਾ ਤੂੰ ਹਭ ਗਲ ਪਾਏਂ ਫੁਲ-ਮਾਲਾ ।
 ਫੁਲਦਾਤਾ ਤੈਂ ਬਿਨ ਕਵਨ ਥੀਵੇ ਨਿਹਾਲਾ ?
 ਫੁਲਦਾਤਾ ਸੇਦਰ ਕਾਰ ਨਾ ਜਾਏ ਅੰਝਾਈ ।
 ਫੁਲਦਾਤਾ ਸੋਘਰ ਘਾਲ ਬਿਰਥਾ ਨਹੀਂ ਸਾਈ ।
 ਫੁਲਦਾਤਾ ਕਾਲੇ ਕੇ ਕਾਲਾ, ਗੋਰੇ ਕੇ ਗੋਰਾ
 ਫੁਲਦਾਤਾ ਆਪੇ ਜੱਮ, ਆਪੇ ਧਰਮੀ ਨਬੇੜਾ ।
 ਫੁਲਦਾਤਾ ਕੇਹੀ ਸੁੰਦਰ ਤੈਂ ਕਰਮ-ਵਾੜੀ ਲਾਈ ।
 ਫੁਲਦਾਤਾ ਤੈਂ ਚੌਰਾਸੀ ਅਜਬ ਰਚਾਈ ।
 ਫੁਲਦਾਤਾ ਤੈਂ ਅਕਾਸ਼ ਪਉੜੀ ਲਾਈ ।
 ਫੁਲਦਾਤਾ ਤੈਂ ਜੀਵਣ-ਖੇਡ ਮਿਠੜੀ ਰਚਾਈ ।
 ਫੁਲਦਾਤਾ ਤੈਂ ਆਗੋਰ-ਪਿਛੋਰ ਬਣਾਏ ।
 ਫੁਲਦਾਤਾ ਤੈਂ ਅਦਭੁਤ ਦਰਜੇ ਰਚਾਏ ।
 ਫੁਲਦਾਤਾ ਤੂੰ ਬਿਧ ਮਾਤਾ ਅਖਵਾਵੇਂ ।
 ਫੁਲਦਾਤਾ, ਸੰਜੋਗ-ਵਿਜੋਗ, ਦੋ-ਰਾਹ ਚਲਾਵੇਂ ।
 ਫੁਲਦਾਤਾ ਹੋ ਬੈਠਾ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਅੱਜ ਸੰਗੀ ।
 ਫੁਲਦਾਤਾ ਤੂੰ ਚਿਤਰ-ਗੁਪਤ ਮੇਰੇ ਅਰਧੰਗੀ ।

ਫਲਦਾਤਾ ਕਰਮ ਫਲ ਤੇਰੇ ਹੈ ਨਾਉ ।
 ਫਲਦਾਤਾ ਕਾਲ-ਚਕਰ ਤੇਰੇ ਸਹਜ-ਸੁਭਾਉ ।
 ਫਲਦਾਤਾ ਕੌ ਕਹੁ ਕਿਵੇਂ ਹਉ ਟਪਾਇਆ ?
 ਫਲਦਾਤਾ 'ਨਾਮ' ਵੇਖ ਆਪੇ ਹਟ ਜਾਇਆ
 ਫਲਦਾਤਾ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਇਕ ਦਾਈ-ਦਾਇਯਾ ।
 ਫਲਦਾਤਾ ਅਮਰ-ਫਲ ਪੇਖ ਹਉ ਸਦਾ ਤਿਪਤਾਇਆ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਫਲਦਾਤਾ 'ਫਲ-ਗੁਨ' ਪਾਇਓ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਿਜ ਆਸਨ ।

-- --

੨੮. (ਬ)

ਬੁਥਾ ਬੀਨ-ਬਜਉਆ ਬੰਦ-ਛੋੜਈਆ, ਤੂੰ ਸਰਬ ਕੌ ਨਈਯਾ ।
 ਤੁਧ ਬਿਨ ਕਿਨ ਪਾਈ ਮੁਕਤਿ-ਜੁਗਤਿ ਓ ਭੋਲੇ ਭਈਯਾ ?
 ਬੀਨ-ਬਜਉਆ ਤੂੰ ਅਭੀ-ਮਧਰਉਆ ।
 ਬੀਨ-ਬਜਉਆ ਤੂੰ ਮਨ ਮੇਰੇ ਹਰੁਆ ।
 ਬੀਨ-ਬਜਉਆ ਤੂੰ ਕਿਹੀ ਕਲਾਹਲ ਮਚਾਈ ?
 ਬਿਨ ਬੀਨਾ ਤੂੰ ਕਿਹੀ ਕੰਤੂਹਲ ਲਾਈ ?

ਬੀਨ-ਬਿਜਊਆ, ਵਾਹ, ਅਤੀ ਧੁਨਿ ਤੇਰੀ ਸੁਹੀਆ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਊਆ ਤੇਰੀ ਬੰਸੀ ਮਨ ਮੇਰੇ ਧੁਇਆ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਊਆ ਵਾਹ ਵਾਹ ਤੂੰ ਖੇਡ-ਖਿਡਊਆ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਊਆ ਵਾਹ ਤਾਂਡਵ-ਨਾਰ ਤੂੰ ਨਿਚਊਆ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਊਆ ਵਾਹ ਵਾਹ ਤੇਰੀ ਬੀਨ-ਪ੍ਰਬੀਨਾ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਊਆ ਤੇਹਿ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਕਰ ਲੀਨਾ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਊਆ ਵਾਹ ਵਾਹ ਤੇਰੀ ਬੰਨੀ-ਬਾਨੀ ।
 ਬੀਨ ਤੇਰੀ ਘਟ ਘਟ ਸੁਨੇ, ਸੁਨਿ ਸੁਵਣਿ ਬਿਖਾਨੀ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਊਆ ਤੂੰ ਨੰਦ-ਭੂਰ ਨਿਤ ਕਰਈਆ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਊਆ ਤੂੰ ਹੰਸ ਕਰੇ' ਕਈ' ਕਾਗ-ਕਊਆ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਊਆ ਵਾਹ ਵਾਹ ਖੰਡਾ-ਖੜਕਊਆ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਊਆ ਮੈਂਡਾ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਵਡ-ਗੁਰੁਆ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਊਆ ਤੈ' ਕੈਸੀ ਅਨਹਤ-ਬੀਨ ਬਜਾਈ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਊਆ ਸੁਨ ਸਭ ਖਲਕ ਤਮਾਸ਼ੇ ਆਈ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਊਆ ਵਾਹ ਮਧੁਰ ਤੇਰੇ ਬੇਨ-ਸੁਬੇਨਾ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਊਆ ਹਉ ਪਾਇਓ ਅੱਜ ਕਾਮਧੇਨਾ ।

ਬੀਨ-ਬਿਜਰੂਆ ਵਾਹ ਵਾਹ ਤੂੰ ਬੰਧਨ-ਕਟਰੂਆ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਰੂਆ ਵਾਹ ਵਾਹ 'ਨਾਮ'-ਕੈ'ਚੀ ਤੂੰ ਚਲਰੂਆ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਰੂਆ ਤੈਂ ਅਜ ਕੈਸੀ ਅਜਬ ਧੂਮ ਮਚਾਈ ?
 ਬੀਨ-ਬਿਜਰੂਏ ਘਟਘਟ ਮਹਿ ਤੈਂ ਬਿੰਦਾਬਨ ਰਾਸ ਲਿਆਈ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਰੂਆ ਤੂੰ ਸਦ ਨਿਰਤ-ਕਰਰੂਆ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਰੂਆ ਅਨੰਦ-ਬਰਨਾਟ ਤੂੰ ਛਿੜਰੂਆ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਰੂਆ ਵਾਹ ਵਾਹ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਰੂਆ ਵਾਹ ਵਾਹ ਤੂੰ ਕਾਲ-ਅਕਾਲਨ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਰੂਆ ਜਬ ਤੈਂ ਅਮਿਓ 'ਮੁਰਲੀ' ਵਾਈ ।
 ਬੀਨ ਸੁਨਤ ਚੌਰਾਸੀ-ਏੜੀ ਆਪੇ ਢੱਠ ਜਾਈ ।
 ਬੀਨ ਬਿਜਰੂਆ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸਦ ਇਸ਼ਟ ਮਿਸ਼ਟਾ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਰੂਏ ਤੇਰੇ 'ਨਾਮ' ਕੇ ਚਾਉ ਮੋਹਿ ਅਤਿ-ਜੋਸ਼ਟਾ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਰੂਏ ਬੁਰਮਟ ਪਾਈ, ਵਾਹ ਵਜੀ ਵਧਾਈ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਰੂਏ ਵਾਹ ਤੈਂ ਨੇ ਕੈਸੀ ਰਾਮ-ਲੀਲਾ ਲਾਈ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਬੀਨ-ਬਿਜਰੂਏ ਬੀਨ ਬਿਜਾ ਮੋਹਿ ਬੰਦਿ ਛੁਡਾਵਨ ।

੨੯. (ਭ)

ਭੁਭਾ ਭਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਆਪ ਹੈਂ, ਭਗਤਨਾਂਕੋ ਨਿਤ-ਸਹਾਈ
 ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਅਪਾਰ ਬਿਨ ਕਹੁ ਕਿਨ ਗਤਮਿਤ ਪਾਈ ।

ਭੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੂਰਾ ।

ਭੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ।

ਭੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਦਲਿਦਰ ਕੋ ਹਿਰੇਂ ।

ਭੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਸੁਦਾਮੇ ਸਤ ਪੀਛੇ ਫਿਰੇਂ ।

ਭੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਕਪਲਗਊ ਨਾਮੇ ਚੁਆਈ ।

ਭੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਕਬੀਰ ਕੀ ਤਾਣੀ ਤਣਾਈ ।

ਭੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਰਵਿਦਾ ਸ ਜੂਤੀ ਗਾਂਢੇ ।

ਭੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਸਿਰ ਮੇਰੇ ਠਾਂਡੇ ।

ਭੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਦੋਪਦੀ ਲਜਾ ਆਪਿ ਰਖਾਈ ।

ਭੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਦੁਸਾਸਨ ਸਿਰ ਛਾਈ ਪਾਈ ।

ਭੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਫਰੀਦ ਕਉ ਘਿਉ ਗੁੜ ਖਿਲਾਵੇਂ ।

ਭੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਧਨੇ ਕਉ ਦੁਧ-ਮਾਂਝਾ ਪਿਲਾਵੇਂ ।

ਭੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਪੀਤ-ਪੀਤਾਂਬਰ ਨਿਤ ਓੜ੍ਹੇਂ ।

ਭੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਸਦ-ਬਸੰਤ ਲਿਘਾਏਂ ਘਰ ਮੇਰੇ ।

ਕੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਵਸੇਂ ਹਰ ਦੇਸ ਦਿਸੰਤਰ ।
 ਕੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਸਥਿਰ ਸਭ ਜੁਗ-ਜੁਗੰਤਰ ।
 ਕੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਭਗਤਨ ਕਾ ਸਦ-ਸੰਗੀ ।
 ਕੁਗਤਵਛਲ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਮੇਰੇ ਨਿਤ-ਅੰਗੀ ।
 ਕੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਭਗਤਨ ਕੀ ਛਤਰ-ਛਾਇਆ ।
 ਕੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਹਿਰਨਾਖਸ਼ ਮਰ, ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਰਖਾਇਆ ।
 ਕੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਅਟੱਲ ਮਾਈ ਬਾਪਾ ।
 ਕੁਗਤਵਛਲ ਤੁਧ ਬਿਨ ਕਟਿਓ ਕਿਨ ਜਗ-ਸਿਆਪਾ ।
 ਕੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਕਸ਼ਟ ਕੇ ਹਰਤਾ ।
 ਕੁਗਤਵਛਲ ਮੇਰੇ ਪਾਪ ਸਿਰ ਆਪਣੇ ਧਰਤਾ ।
 ਕੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਦੀਨਨ ਕੇ ਨਾਥ-ਪ੍ਰਿਤਪਾਲਕ ।
 ਕੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਨਾਥ-ਬੈਕੰਠ ਮੇਰੇ ਸਦ-ਸਹਾਇਕ ।
 ਕੁਗਤਵਛਲ ਕੇ ਕਹੁ ਕਿਤ ਬਿਧ ਪਾਈਏ ?
 ਕੁਗਤਵਛਲ ਤੇਰੀ ਡੇਰੀ ਜਬ 'ਨਾਮ' ਹਿਲਾਈਓ ।
 ਕੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਵਾਹ ਵਾਹ, 'ਨਾਮ'-ਕੋ-ਨਾਮੀ ।
 ਕੁਗਤਵਛਲ ਵਾਹ ਵਾਹ ਤੇਰੇ ਇਹ ਇਸਮ ਗਰਾਮੀ ।

ਭੁਗਤਵਛਲ ਧਨ ਧੰਨ ਜਬ ਕੁਲੀ ਮੋਰੀ ਤੁਮ ਆਏ ।
 ਭੁਗਤਵਛਲ ਸਵਰਨ-ਫੰਘ ਤੁਧ ਤਬ ਮੋਹਿ ਲਗਾਏ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਭੁਗਤਵਛਲ ਤੂੰ ਕਲਿਮਲਿ ਹਰਨ, ਤੂੰ ਉਣੋ ਭਰਨ ।

੩੦. (ਮ)

ਮਮਾ ਤੂੰ ਮੁਕਤੀ-ਪ੍ਰਦਾਤਾ, ਗਰਬ-ਗੰਜਨ, ਤੂੰ ਪਾਪ ਨਿਖੰਜਨ ।
 ਵਾਹਿ ਮੇਰੇ ਮਾਹਿਬਾ ਮੋਹਿ ਓਟ ਤੇਰੀ, ਤੇਰਾ 'ਨਾਮ' ਦੁਖਭੰਜਨ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਤੂੰ ਸਭ ਸੁਖ-ਵਿਧਾਤਾ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਤੂੰ ਦੁਖ ਨਿਤ-ਖਾਤਾ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਤੁਧ ਕਉ ਕਿਤ ਬਿਧ ਪਾਈਏ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਤੇਰੇ ਚਰਣ ਕਮਲ 'ਨਾਮ' ਸਮਾਈਏ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਜਬ ਮੋਹਿ ਭਏ ਕਿਰਪਾਲਾ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਜਾਲੇ ਸਭ ਕਾਲਿ-ਜਾਲਾ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ 'ਹਿਰਨਾਖਸ਼' ਭੀ ਪਾਰ ਲੰਘਾਏ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਤਾਂਹੀ ਤੂੰ ਕਈ 'ਨਰ-ਸਿੰਘ' ਉਪਾਏ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ 'ਸੁਦਰਸ਼ਨ-ਚਕਰ' ਹਥ ਮੇਰੇ ਧਰੇ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਪਤਿਤ ਸਭ, ਪਾਵਨ ਬਟ ਕਰੇ ।

- ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਤੂੰ ਪਟੁਫੜੇ ਮੇਰੀ ਫੁਲਵਾੜੀ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਕੰਡੇ ਕੱਟ, ਲਾਏ ਚੰਦਨਵਾੜੀ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਤੂੰ ਸੁਵਰਨੀ, ਤੂੰ ਸੁਭੰਗਾ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਤੂੰ ਭਗਤਨ ਕੇ ਸਦ-ਸੰਗਾ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਤੂੰ ਬੇਅੰਤ-ਬੈਕੁੰਠ ਮੋਹਿ ਲੇਜਾਏ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਤੂੰ 'ਨਾਮ'-ਬਿਬਾਨ ਮੋਹਿ ਚੜ੍ਹਾਏ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਜਬ ਭੁਜਾ ਮੇਰੀ ਤੂੰ ਗਹੀ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਰੋਮ ਰੋਮ 'ਨਾਮ'-ੜੜੀ ਵਹੀ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਤੈਂ ਹੱਥ ਹੱਥ ਰਿੱਧ, ਸਿੱਧ, ਨਿੱਧ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਤੂੰ ਪੂਰਨ-ਸੰਪੂਰਨ, ਸੁਤੇ-ਸੁਧ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਤੂੰ ਭਗਤੀਵਛਲ ਭਗਤ ਹਿਤਕਾਰੀ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਤੂੰ ਦੀਨਾ ਨਾਥ, ਪਰਮ-ਉਪਕਾਰੀ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਤੂੰ ਕੱਖ ਲੈ, ਲੱਖ ਆਗੇ ਧਰੇ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਕੱਚ ਕੇ ਕੰਚਨ ਇਕ ਖਿਨ ਮੇਂ ਕਰੇ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ 'ਸਾਬਨ' ਕੇ 'ਬਾਵਨ-ਚੰਦਨ' ਤੂੰ ਬਣਾਏ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ 'ਕੀੜੀ' ਕੇ 'ਹਾਥੀ' ਸਵਾਰੀ ਤੂੰ ਕਰਾਏ ।

ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਅਘ ਕੋਟ ਨਿਖੰਡਨ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸਰਬ ਗਰਬ ਗੰਜਨ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਕੀ ਕਹੁ ਕਵਨ ਪਾਵਨ ਜੁਗਤਾ ?
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਜਦ 'ਨਾਮ'—ਪੰਜੁਰਾਤ ਤਬ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਾ
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਨਾਮ ਬਿਰਧ ਜਬ ਤੂੰ ਧਾਰੇਂ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤਤਕਾਲ ਉਧਾਰੇਂ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਮੁਕਤੀਪ੍ਰਦਾਤਾ ਚੰਡਾਲਨ ਭੀ ਤੂੰਹੇ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲਨ !

---o---

੩੧. (੯)

ਯਯਾ ਯਾਰ ਮੀਤ ਸੁਨ ਸਾਜਨਾ ਮੇਰੀ ਇਕ ਬੇਨੰਤੀਆ ।
 ਤੇਰੇ 'ਨਾਮ' ਅਮੋਲ ਅਮੋਲੜੇ ਹਉਂ ਫਿਰਾਂ ਨਿਤ ਖੋਜੰਤੀਆ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਸਦ ਮਿਤਰ ਤੂੰ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸਦ-ਸਾਥੀ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੂੰ ਢਾਏ' ਨਾ ਚਿੱਤ, ਦਾਸੇ ਛਾਤੀ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੂੰ ਨਿਤ ਨਿਤ, ਮਲੁਮਾਂ ਲਾਏਂ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੂੰ ਪਾਪਾਂ ਤੇ ਪੜਦੇ ਨਿਤ-ਪਾਏਂ ।

ਯਾਰਮੀਤ ਜੇ ਤੂੰ ਮਾਰੇ ਤਾਂ ਛਾਇਆਂ ਸੁਟੇ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਜੇ ਤੂੰ ਬਾੜੇ ਤਾਂ ਦੇਵੇ ਅਮਿਓ-ਅਖੁਟੇ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੂੰ ਭੱਜ ਬੈਕੁੰਠੇ ਆਏ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੂੰ ਤਲੀ ਤੇ ਸਰਿਓ ਆ ਜਮਾਏ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੂੰ ਅੰਬੀ-ਛਾਂਵ ਹਭ ਬਹਾਲੇ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੈ ਰਚੇ ਕਲਪਤਰੁ ਨਿਤ-ਨਿਰਾਲੇ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੂੰ ਦੁਧ-ਮੱਖਣ ਪਿਲਾਵੇ ਖਿਲਾਵੇ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਦਾਲਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਤੂੰ ਆਪੇ ਪਿਸਾਵੇ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਚੱਕੀ ਆਪੇ ਬੋਈ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੈ ਕੁੱਲੀ ਮੇਰੀ ਛਾਈ ਤ੍ਰੈਲੋਈ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੂੰ ਕੰਡੇ ਮੇਰੇ ਨਿਤ ਕਵੇ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੂੰ ਲਾਏ ਛਾਤੀ ਪਾਏ ਠੰਡੇ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦੇਵੇ ਨਿਤ-ਦਿਲਾਸੇ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੂੰ ਭੁੰਨ ਸੁਟੇ ਮੇਰੀ ਭੜਾਸੇ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਗਰੀ-ਛੁਹਾਰੇ ਖਿਲਾਵੇ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਅਮਿਓ-ਨੀਰ ਪਿਲਾਵੇ ।

ਯਾਰਮੀਤ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਤੂੰ ਕੂਲੀਆਂ—ਤਲੀਆਂ ਧਰੋਂ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੂੰ ਪਾਲੀ ਥਾਂ ਲਹੂ ਨਿਬਰ-ਬਰੋਂ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਮੈਨੂੰ ਮਿਠੀਆਂ ਘੁੰਘਣੀਆਂ ਖਿਲਾਵੇਂ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੂੰ 'ਨਾਮ'—ਗੰਦੋੜੇ ਛਿਕੇ ਮੇਰੇ ਭਰਾਵੇਂ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਮੇਰੀ ਡੰਗੋਰੀ ਤੂੰ ਆਪੇ ਫੜੋਂ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੂੰ ਮਾਥੇ ਮੇਰੇ ਸਦ ਤਿਲਕ ਮੜ੍ਹੇਂ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੈਂ ਜਬ ਮੋਹਿ ਦੀਓ ਦਿਲਾਸਾ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਕੀਨੋ ਹਭ ਬੰਦ-ਖਲਾਸਾ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੇਰੀ ਮੈਨੂੰ ਨਿਤ ਨਿਤ ਲੋੜ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੂੰ ਕਟੇ' ਸੰਕਟ ਉਠ-ਦੌੜ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਘਾਲਾਂ ਨਿਤ ਘਾਲੇਂ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਤੂੰ ਕਟੇਂ ਸਭ ਜਮ, ਜੰਜਾਲੇ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਕਵਨ ? ਯਾਰਮੀਤ ਕਦ ਸਹਾਈ !
 ਯਾਰਮੀਤ ਸਿਮਰਉ, ਤਉ ਮਿਲਿਓ ਮੋਹਿ ਗੋਸਾਈ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ—ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਯਾਰਮੀਤ ਮੋਹਿ ਕੁਸ਼ਟੀ ਭੀ ਗਲ ਲਾਵਨ ।

---

੩੨. (ਰ)

ਰਾਮ ਰਾਮਰਮਈਯਾ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਨਿਤ-ਵਸਿਆ ।
 ਤੂੰ ਜਿਥੇ-ਕਿਥੇ, ਇਥੇ ਉਥੇ, ਹਰ ਰਰ ਮੁਖ ਹਸਿਆ ।
 ਰਾਮਰਮਈਯਾ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਿਤ ਓਤ-ਘੋਤਾ ।
 ਰਾਮਰਮਈਯਾ ਤੂੰ ਹਰ ਜੋਤਿ ਸਦ-ਜੋਤਾ ।
 ਰਾਮਰਮਈਯਾ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਬਾਲ-ਗੁਪਾਲਾ ।
 ਰਾਮਰਮਈਯਾ ਤੇਰੇ ਬਿਧ ਸਦਾ-ਪ੍ਰਿਤਪਾਲਾ ।
 ਰਾਮਰਮਈਯਾ ਤੂੰ ਪਵਨ ਮਹਿ ਪਵਨਾ ।
 ਰਾਮਰਮਈਯਾ ਤੂੰ ਅਗਨ ਮਹਿ ਅਗਨਾ ।
 ਰਾਮਰਮਈਯਾ ਤੂੰ ਅਕਾਸ ਮਹਿ ਮਹਾਂ-ਅਕਾਸਾ ।
 ਰਾਮਰਮਈਯਾ ਤੂੰ ਘਟ ਮੇਰੇ ਚਿਦਾਕਾਸਾ ।
 ਰਾਮਰਮਈਯਾ ਤੂੰ ਬਨਖੰਡ, ਨੌਖੰਡਾ ।
 ਰਾਮਰਮਈਯਾ ਤੂੰ ਖੰਡ, ਮੰਡਲ, ਬ੍ਰਹਮੰਡਾ ।
 ਰਾਮਰਮਈਯਾ ਤੂੰ ਸਪਤ ਪਾਤਾਲ, ਸਪਤ ਆਕਾਸਾ ।
 ਰਾਮਰਮਈਯਾ ਤੂੰ ਦਿਸਾ-ਵਿਸਾ, ਹਭ ਪਾਸਾ ।
 ਰਾਮਰਮਈਯਾ ਤੂੰ ਸੂਖਮ ਤੋਂ ਸਦ-ਸੂਖਮ ।
 ਰਾਮ ਰਮਈਯਾ ਤੂੰ ਨਿਤ ਜੋਤਿ-ਅਨੂਪਮ ।

ਰਾਮ ਰਮਈਯਾ ਤੁਧ ਬਿਨ ਕਵਨ ਇਸ ਧਨੀ ਧਰੇ ।
 ਰਾਮ ਰਮਈਯਾ ਤੁਧ ਬਿਨ ਨਿਮਾਨੀ ਵਾਸੀ ਕਿਆ ਕਰੇ ।
 ਰਾਮ ਰਮਈਯਾ ਜਬ ਤੋਹਿ ਖਿਚਿਓ 'ਨਾਮ' ਕਿਆੜਾ ।
 ਰਾਮ ਰਮਈਯਾ ਤੇਬ ਅਰਸ ਫਰਸ ਘਟ ਮੇ ਵਾੜਾ ।
 ਰਾਮ ਰਮਈਯਾ ਤੂੰ ਕੰਵਲ ਤੂੰ ਕੰਵਲਾ-ਕੰਤਾ ।
 ਰਾਮ ਰਮਈਯਾ ਤੂੰ ਦੁਖ ਦਰਦ ਕਾ ਸਦ-ਹੰਤਾ ।
 ਰਾਮ ਰਮਈਯਾ ਜਬ ਤੋਹਿ ਦੀਓ ਮੋਹਿ ਦਰਸਨ ।
 ਰਾਮ ਰਮਈਯਾ ਰੋਮ ਰੋਮ ਅਮਿਓ ਝਰਨੇ ਲਗੇ ਝਰਸਨ ।
 ਰਾਮ ਰਮਈਯਾ ਤੋਹਿ ਬਲਿ ਬਲਿ ਚਉਂ ਨਿਤ ਨਿਤ ਜਾਉਂ ।
 ਰਾਮ ਰਮਈਯਾ ਤੂੰ ਅੰਤਰ-ਬਾਹਿਰ ਜਿਥੇ-ਕਿਥਾਉਂ ।
 ਰਾਮ ਰਮਈਯਾ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਅਬਚਲ ਗੁਸਈਆਂ ।
 ਰਾਮ ਰਮਈਯਾ ਤੇਰੀ ਓਟ ਮੈਂ ਜੁਗ ਜੁਗ ਢੈ-ਪਈਆਂ ।
 ਰਾਮ ਰਮਈਯਾ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਜੀਵਣ ਖਟੀਆ ਕੀ ਦਾਵਣ ।
 ਰਾਮ ਰਮਈਯਾ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਡੋਲੀ ਚਾਈ ਤੂੰ ਆਪ ਕਹਾਰਣ ।
 ਰਾਮ ਰਮਈਯਾ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਿਤ ਨਿਤ ਅੰਗ ਸਗੀ ।
 ਰਾਮ ਰਮਈਯਾ ਤੁਧ ਬਿਨ ਮੈਂ ਨਿਤ ਨੰਗ ਮਨੰਗੀ ।

ਰਾਮ ਰਮਈਯਾ ਜਬ ਤੋਹਿ ਕੀਨੋ ਮੋਹਿ ਦਾਸੀ ।
 ਰਾਮ ਰਮਈਯਾ ਤਬ ਤੋਹਿ ਕਾਟੀ ਮੇਰੀ ਜਮ-ਫਾਸੀ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਰਾਮ ਰਮਈਯੇ ਤੁਧ ਅੰਗ ਅੰਗ ਮੇਰੇ ਗੰਗਾ-ਨੀਰ ਵਹਾਵਨ ।

੩੩. (ਲ)

ਲੁਲਾ ਤੂੰ ਲਾਲਨ, ਤੂੰ ਨਿਹ ਲਨ, ਤੂੰ ਸਰਬ-ਪ੍ਰਿਤਪਾਲਨ ।
 ਤੁਧ ਕੀਨੀ ਖਿਨ ਮਹਿ ਲਾਲੋਲਾਲ ਇਹ ਜੁਗਾਂ੨ਕੀ ਭਿਖਾਰਨ
 ਲਾਲਨ ਮੇਰੇ, ਲਾਲਨ ਤੇਰੇ ।
 ਲਾਲਨ ਸਰਬ-ਸੰਗੀ, ਮੀਤ ਹਿਤੇਰੇ ।
 ਲਾਲਨ ਕੀ ਕੈਸੀ ਪੂਮ ਮਚੀ ਅੱਜ ?
 ਲਾਲਨ ਕੀ ਕੈਸੀ ਬੂਮ ਸਜੀ ਅੱਜ ?
 ਲਾਲਨ ਤੋਹਿ ਮੋਹਿ ਕੀਨੋ ਨਿਹਾਲਨ ।
 ਲਾਲਨ ਤੂੰ ਘੱਟ ਘੱਟ ਅਮਿਓ ਨੀਰ ਵਹਾਵਨ ।
 ਲਾਲਨ ਕੌਨ ਕਹੁ ਕਿਸਕੋ ਇਹ ਨਾਉਂ ?
 ਲਾਲਨ ਸੇ ਜੋ ਅੰਗ ਅੰਗ 'ਨਾਮ'-ਨੀਰ ਵਹਾਉ ।

ਲਾਲਨ ਲਾਲਨ ਤੂੰ ਸਦ ਲਾਲੋ ਲਾਲਨ ।
 ਲਾਲਨ ਤੂੰ ਲਾਲੋ ਲਾਲ, ਹਉ' ਸਦ-ਬਲਿਹਾਰਾਨ ।
 ਲਾਲਨ ਤੇਰੇ ਸੇਦਰ ਕੋਟ, ਲਾਲ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰਾ ।
 ਲਾਲਨ ਤੇਰਾ ਲਾਲ ਅਲਤਾ ਤੈਂ ਦਹਿ-ਦਿਸ ਵਿਖਾਰਾ ।
 ਲਾਲਨ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਹਥ ਅਜਬ ਲਾਲੋ-ਲਾਲ ਗਾਨਾ ।
 ਲਾਲਨ ਤੂੰ ਵੈ' ਮੇਰੇ ਨਿਤ 'ਨਾਮ' ਲਦਿਆ ਖਜ਼ਾਨਾ ।
 ਲਾਲਨ ਤੂੰ ਅਮਰ ਲਾਲੀ ਅਜ ਕੈਸੀ ਚੁਆਈ ।
 ਲਾਲਨ ਤੂੰ ਰੋਮ ਰੋਮ ਅਮਿਓ ਪਿਚਕਾਰੀ ਲਾਈ ।
 ਲਾਲਨ ਤੂੰ ਗਹੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਲ ਲ-ਰਤੀਰੀ ।
 ਲਾਲਨ ਤੈਂ ਛੁਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਗਰਬ ਗਤੀਰੀ ।
 ਲਾਲਨ ਲੀਲਾ ਤੈਂ ਕੈਸੀ ਅਜਬ ਬਨਾਈ ।
 ਲਾਲਨ ਤੇਰੀ ਹਟੀਆ ਚੌਕੁੰਟੀ ਛਾਈ ।
 ਲਾਲਨ ਤੂੰ ਲਾਲ ਰੰਗੀਲੋ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸੋਹਨ ।
 ਲਾਲਨ ਤੂੰ ਹਭ-ਰਸ-ਗੁਧਾ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸੋਹਨ ।
 ਲਾਲਨ ਤੇਰੀ ਕੈਸੀ ਲਾਲ ਲੇਫ-ਤੁਲਾਈ ।
 ਲਾਲਨ ਤੇਰੀ ਗਰਮ ਸੇਜਾ ਹੰਉ ਉਠ ਧਾਈ ।

ਲਾਲਨ ਮੇਰੇ, ਤੇਰੇ ਕਿਹਾ ਲਾਲ ਸਿਰਹਾਨਾ ।
 ਲਾਲਨ ਮੇਰੇ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਸਸੀਅਤ ਕਲਗਾਨਾ ।
 ਲਾਲਨ ਤੈਂ ਹਥ ਮੇਰੇ ਕੇਹੀ ਮੈਂ ਹਦੀ ਲਾਈ ।
 ਲਾਲਨ ਤੈਂ ਅੰਗੀਆ ਮੇਰੀ ਕੇਹੀ ਮਜੀਠ ਰੰਗਾਈ ।
 ਲਾਲਨ ਤੂੰ ਲਾਲ-ਗੁਲਾਲ, ਨਿਤ ਗੁਲਨਾਰੀ ।
 ਲਾਲਨ ਤੇਰੀ ਖਿਲੀ ਕੇਹੀ ਲਾਲ ਫੁਲਵਾੜੀ ।
 ਲਾਲਨ ਤੂੰ ਲਾਲ-ਨਿਹਾਲਾ, ਅਤੋਲ-ਅਮੋਲੇ ।
 ਲਾਲਨ ਤੂੰ ਬੜ੍ਹ ਹੂਟੇ ਨਿਤ-‘ਨਾਮ’-ਹਿੰਡੋਲੇ ।
 ਲਾਲਨ ਤੈਂ ਘਰ ਮੇਰੇ ਇਕ ਖੀਘ ਜੋ ਪਾਈ ।
 ਲਾਲਨ ਸੁਧਿ ਬੁਧਿ ਮੇਰੀ ਫੁਨ ਰਹੀ ਨਾਂ ਖੁਕਾਈ ।
 ਲਾਲਨ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਤੇਰੇ ਭਾਈ ।
 ਲਾਲਨ ਤੈਂ ਇਹ ਜਗ ਵਾੜੀ ਜੋ ਲਾਈ ।
 ਲਾਲਨ ਆਏ ਜੋ ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਅੰਕਨ ।
 ਲਾਲਨ ਘੁਟ ਲਗੀ ਮੈਂ ਵਾੜੀ ਲਾਵਨ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਲਾਲਨ ਕੀਨੀ ਮੋਹਿ ਲਾਲੋ-ਲਾਲ, ਨਿਤ-ਨਿਹਾਲਨ ।

੩੪ (੬)

ਵਾਹ ਵਾਹ ਤੂੰ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਤੇਰਾ ਕਿਆ ਨਾਉਂ, ਕਿਆ ਠਾਉਂ ?
ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ, ਤਿਤ ਵਲ ਤੂੰਹੋਂ ਤੂੰਹੋਂ ਸਮਾਉਂ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਕਿਹਾ ਬਿਸਮਨ-ਰੰਗਾ ਤੂੰ ?

ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਕਿਹਾ ਸੁਵਰਨ-ਅੰਗਾ ਤੂੰ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਅਤੀ ਗੁਲਾਲਨ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਰੰਗਿਆ ਤੈਂ ਮਜੀਠੇ ਮੇਰੇ ਚੇਲਨ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਹਰ ਥਾਂ ਤੇਰੀ ਹਰਿਆਵਲ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਹਭ ਘਟ ਤੇਰੀ ਰਤਨਾਵਲ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਤੇਰੀਆਂ ਕੇ ਠੀਆਂ ਮਿਠੀਆਂ ਨੂਰ-ਭੂਰਾਂ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਹਉਂ ਲਧਾਂਨਿਤ ਤੇਰੀਆਂ ਚਰਨ ਧੜਾਂ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਤੇਰੀਆਂ ਰੰਗਾਜਲ ਭਰੀਆਂ ਕੂਹਲਾਂ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਤੇਰੀਆਂ ਨੂਰੀ ਫੁਲ-ਲਦੀਆਂ ਝੁਲਾਂ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਤੇਰੇ ਚੋਜ ਵਿਡਾਣੇ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਤੇਰੇ ਅਸਿਓ ਬਾਟੇ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਤੇਰੀਆਂ ਚੋਆ ਚੰਦਨ-ਵਾਫ਼ੀਆਂ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਤੇਰੀਆਂ ਕੋਲਫੁਲੀ ਸਦ-ਵਾੜੀਆਂ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਤੇਰੇ ਰੰਗ ਮਜੀਠਾ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਤੇਰੇ 'ਨਾਮ'-ਚਰਣੀਠਾ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਤੇਰੀ ਵਿਸਮਾਦੀ ਬਾਣੀ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਵਡੇ ਭਾਗ ਮੰਨ ਮਾਹਿ ਸਮਾਣੀ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਤੇਰੇ ਕੇਹੇ ਕੇਸਰ-ਕਿਆਰੇ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਅਨੂਪ ਤੇਰੇ ਦਰਬਾਰੇ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਸਚੇ ਤੇਰੇ ਹਭ ਬਨਖੰਡ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਕੁਦਰਤ ਤੇਰੀ ਹੀ ਸਚਖੰਡ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਭੇਸ ਵੇਖ ਹਉਂ ਭਈ ਨਿਹਾਲਣ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਲਾਹੀ ਤੈਂ ਜੁਗ ਜੁਗ ਕਾਲਖਾਣ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਵਚਿਤਰ-ਸਚਿਤਰ ਤੇਰੇ ਰੂਪ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਤੇਰੇ ਰੂਪ ਅਨੂਪ-ਸਰੂਪ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਾਹ, ਵਾਹ ਵਾਹ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਨਿਤ ਚੌਰ ਹਉਂ ਸਦ ਕਰਾਉਂ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਕਹੁ ਕਿਸ ਕੇ ਕਬ ਅਲਾਉ ?
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਤਾਂ, ਜਾਂ ਆਪਣਾਪ ਦਹਿਦਿਸ ਰਹਿਓ ਸਮਾਉ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਤੂੰ ਅੰਤਰ, ਤੂੰ ਬਾਹਰ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਤੂੰ ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਮੋਹਿ ਤੇਰੇ ਹੀ ਚਾਉ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਘੋਲ ਪਤਾਸੇ ਮੋਹਿ ਨਿਤ-ਪਿਲਾਉ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਕੇਹੇ ਮਿਠੇ ਤੇਰੇ ਅਮਿਓ ਬੁਲ੍ਹੇ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, 'ਨ ਮ' ਤੇਰੇ ਕੇ ਚਿਠੇ ਅਜ ਖੁਲ੍ਹੇ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਿਸਮਾਦੀਆ, ਤੇਰੇ ਏਹ ਸਾਚੇ ਦਰਸ਼ਨ ।

੩੫ (੩)

ਝਾੜਾ ਤੂੰ ਪਤਝੜ, ਨਿਤ ਝਾੜੂ ਤੂੰ, ਕੇਹੇ ਮਿਠੇ ਤੇਰੇ ਨੂਰੀ ਤੀਲੇ ।
 ਜਦ ਜਦ ਮੈਂ ਪਤਝੜਾਂ, ਤੂੰ ਪਵਾਏ ਬਸੜ ਨਾਲੇ ਪੀਲੇ ਰੰਗਰੰਗੀਲੇ ।
 ਝਾੜੂ-ਝਾੜੂ ਤੂੰ, ਤੂੰ ਕਰਤਾ, ਫੁਨ ਹਰਤਾ ।
 ਝਾੜੂ-ਝਾੜੂ-ਤੂੰ ਛੁਛਾ ਨੂਠਾ ਫੁਨ ਭਰਤਾ ।
 ਝਾੜੂ-ਝਾੜੂ ਤੈਂ ਪਤਝੜ ਇਕ ਖੇਡ ਬਣਾਈ ।
 ਝਾੜੂ-ਝਾੜੂ ਹਰ ਦੁਧ ਵਿਚ ਕਾਂਜੀ ਤੈਂ ਪਾਈ ।

ਸ਼ਾਸ਼-ਸ਼ਾਸ਼ ਜਦ ਸਵਰਨ-ਪਵਣ ਵਹਾਏ ਬੁਲਾਏ ।
 ਸ਼ਾਸ਼-ਸ਼ਾਸ਼ ਕਲਮਲਿ ਪਰਹਰਿ, ਗੰਗਿਜਲ ਵਗਾਏ ।
 ਸ਼ਾਸ਼-ਸ਼ਾਸ਼ੁੰ ਸਭ ਜਗ ਕੇ ਅੰਤਕ-ਕਾਲੁ ।
 ਸ਼ਾਸ਼-ਸ਼ਾਸ਼ੁੰ ਨਵ-ਜੀਵਣ ਕੀ ਮਿਠੜੀ ਮਾਲੁ ।
 ਸ਼ਾਸ਼-ਸ਼ਾਸ਼ੁੰ ਨਿਤ ਇਠ ਘੋਰੇ-ਛੋਰੁ ਵਜਾਏ ।
 ਸ਼ਾਸ਼-ਸ਼ਾਸ਼ੁੰ ਪਰਲੋ-ਚਕਰ ਨਿਤ ਚਲਾਏ ।
 ਸ਼ਾਸ਼-ਸ਼ਾਸ਼ੁੰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਨ ਕੇ ਅੰਤਾ ।
 ਸ਼ਾਸ਼-ਸ਼ਾਸ਼ੁੰ ਤੇਰੇ ਇਹ ਚੋਜ ਬੇਅੰਤਾ ।
 ਸ਼ਾਸ਼-ਸ਼ਾਸ਼ੁੰ ਰਣਜੀਤ-ਨਗਾਰੇ ਵਜਾਏ ।
 ਸ਼ਾਸ਼-ਸ਼ਾਸ਼ੁੰ ਭੜਬੁ ਛੋਰ ਨਿਤ ਲਗਾਏ ।
 ਸ਼ਾਸ਼-ਸ਼ਾਸ਼ੁੰ ਸਾੜ ਤੰਬਾਲੁ ।
 ਸ਼ਾਸ਼-ਸ਼ਾਸ਼ੁੰ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਚੈਡ ਤੇਜਾਲੁ ।
 ਸ਼ਾਸ਼ੁੰ ਸ਼ਾਸ਼ੁੰ ਕਿਆਮਤ ਕੁਹਾੜੁ ਨਿਤ ਵਾਹੇ ।
 ਸ਼ਾਸ਼ੁੰ ਸ਼ਾਸ਼ੁੰ ਸਕੇ ਡੰਠਲ ਤੂੰ ਢਠੇ ਖੁਹੇ ਪਵਾਏ ।
 ਸ਼ਾਸ਼ੁੰ ਸ਼ਾਸ਼ੁੰ ਕਾਲ ਖੰਡਾ ਨਿਤ ਖੜਕਾਏ ।
 ਸ਼ਾਸ਼ੁੰ ਸ਼ਾਸ਼ੁੰ ਮਾਰੂ-ਢੋਲੇ ਨਿਤ ਨਿਤ ਗਾਏ ।

ਤਾੜੁ-ਮਾਰੂ ਤੂੰ ਮਾਰੇਂ, ਬਾੜੇਂ, ਫਾੜੇਂ ।
 ਤਾੜੁ-ਸਤਾਰੂ ਤੂੰ ਨਵੀਆਂ ਘਾੜਤਾਂ ਨਿਤ ਘਾੜੇਂ ।
 ਤਾੜੁ-ਕਾਰੂ ਤੈਂ ਕੇਹੀ 'ਕਾਨੀ' ਅੱਜ ਵਾਹੀ ।
 ਤਾੜੁ-ਤਾਰੂ ਤੈਂ ਨਈਆ ਮੇਰੀ ਭਵਸਾਗਰ ਪਾਰ ਕਰਾਈ ।
 ਤਾੜੁ-ਗਾੜੁ, ਗੰਗਾ ਨੀਰ ਤੈਂ ਭਰੀ ਮੇਰੀ ਗਗਰੀਆ ।
 ਤਾੜੁ-ਤੀਰ, ਤੂੰ ਸੱਲੀ, ਸਿਲ, ਇਹ-ਅਹਿਲੀਆ ।
 ਤਾੜੁ-ਮਗਰਮੱਛ ਤੈਂ ਮੇਰੀ ਚੌਰਾਸੀ ਕਟੀ ਅੱਜ ਫਾਂਸੀ ।
 ਤਾੜੁ-ਵਡਕੱਛ, ਤੇਰੀ 'ਨਾਮ' ਢਾਲ ਅੱਜ ਮੇਰੀ ਢੱਕ ਢੁਕਾਈ ।
 ਤਾੜੁ-ਗਾੜੁ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਪਰਮ ਹਿਤਕਾਰੀ ।
 ਤਾੜੁ-ਗਾੜੁ ਤੂੰ ਖੀਰ ਕੀਤੇ ਜਲ ਮੇਰੇ ਖਾਰੀ ।
 ਤਾੜੁ ਬਾੜੁ ਕਹੁ ਤੋਹਿ ਕੀਕਣ ਪਾਈਏ ?
 ਤਾੜੁ-ਬਾੜੁ ਤੇਰਾ 'ਨਾਮ'-ਬੰਡਾ ਨਿਤ ਨਿਤ ਬੁਲਾਈਏ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਤਾੜੁ-ਹਥ ਦੀਨੋ ਜੀਨੋ ਮੋਹਿ ਸਦ-ਸੁਹਾਗਨ ।

ਏਕੰਕਾਰ ! ਪੈਂਤੀ ਕਿ ਛੱਤੀ ?

ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਏਕੋ ਰਵ ਰਹਿਆ ਕੈਸੇ ਪੈਂਤੀ, ਕੈਸੇ ਛੱਤੀਸਾ ?
 ਤੂੰ ਇਕ ਇਕੋਤਰ, ਤੂੰ ਨਿਰਗੁਨ, ਤੂੰ ਸਰਗੁਨੀਸਾ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਏਕੋ ਹੀ ਸਦ-ਏਕੋ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਅਜ ਦੀਨੇ ਮੰਹਿ ਵਿਵੇਕੋ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੇਰੀ ਮੈਂ ਰਿਸ਼ਮ ਜਦ ਇਕ ਪਾਈ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਧੰਨ ਧੰਨ, ਰੋਮ ਰੋਮ ਤਾਂ ਵਜੀ ਵਧਾਈ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਸਰਬ ਸਮਇਆ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਲੀਲਾ ਤੇਰੀ ਲਖੀ ਨਾਂ ਜਾਇਆ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਜਲ, ਥਲ, ਤ੍ਰਿਭਵਨ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਰਚਿਆ ਚੌਰਾਸੀ ਆਵਾਗਵਨ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਸਭ ਤੇਰੇ ਇਹ ਪਸਾਰਾ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਕੁਦਰਤ ਤੇਰੀ ਅਪਰ ਅਪਾਰਾ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਏਕੋ ਜੋਤ ਸਰੂਪੀ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੇਰੀ ਛਬੀ ਅਨੂਪ ਸਰੂਪੀ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੇਰੇ ਪੈਂਤੀਸ ਇਹ ਦਰਸ਼ਨ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਵਾਹ ਵਾਹ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ-ਸਰਸਨ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਏਕੋ ਏਕ ਤੋਹਿ ਜਬ ਪਾਇਆ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਫਿਰ ਕਵਨ ਮਾਇਆ-ਛਾਇਆ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਸਰਬ ਪਰੀਪੂਰਨ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਸਰਬ ਬਿਸਥੀਰਨ ।

ਏਕੰਕਾਰ ਤੇਰੇ ਚਹੁ-ਜੁਗ-ਹੱਟਾ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੇਰੇ ਦਹਿਦਿਸ-ਮੱਠਾ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਸੋਲਾਂ-ਕਲਾ-ਸੰਪੂਰਨ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਬੇਅੰਤ, ਬਹੁਰੂਪਨ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਨ-ਜਿਵਾਇਆ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਓਤ-ਪੋਤਾਇਆ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਏਕੋ ਏਕੋ ਹੀ ਤੇਰੇ ਆਕਾਰਾ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਨਿਰੰਕਾਰ-ਓਅੰਕਾਰ, ਮਝਾਰਾ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਰਚੇ ਸਭ ਵੇਦ ਪੁਰਾਨਾ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੇਰੇ ਸਭ ਕਤੇਬ ਕੁਰਾਨਾ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੁ 'ਗੁਰੁ-ਗ੍ਰੰਥ' ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੇਰੇ ਇਹ ਨਿਰਮਲ-ਪੰਥਾ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਪਿਧੀ, ਰਸ ਗੁਧੀ, ਤਾਂ ਭਈ ਬਾਲ-ਗੁਪਾਲਨ ।

ਏਕੰਕਾਰ ਜੀ ਕੇ ਸਰਬ-ਨਾਮ ! (੨)

ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਏਕ ਸੰਪੂਰਨ, ਏਕ ਪਰੀਪੂਰਨ, ਏਕ ਵਿਸਥੀਰਨ
 ਤੈ-ਮੈਂ, ਏਕ-ਅਨੇਕ, ਮਾਈ-ਖਾਈ, ਮਿਟੇ ਅਜ ਬਤੜੀਵਨ
 ਏਕੰਕਾਰ ਓਂ ਬਾਪੂ ਤੇਰੇ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਨਾਉ ?
 ਏਕੰਕਾਰ ਬਹੁਰੂਪੀਆ, ਤੇਰੇ ਅਗਿਣਤ ਨਾਂਉ-ਠਾਂਉ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਲੀਲਾ ਧਾਰ, ਲੀਲਾ ਰੂਪ ਕਹਾਇਆ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਨਿਤ ਏਕ, ਫੁਨ ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਬਣਾਇਆ ।

ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਸਦ ਬਾਲ-ਗੁਪਾਲਾ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ 'ਇੰਦਰ' ਬਨ, ਇੰਦਰੀ ਸਭ ਪਾਲਾ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਜਦ ਓਪਤ ਕਰਤਾ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮ-ਨਾਮ' ਤਦ ਧਰਤਾ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਜਬ ਭਏ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲੂ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤਬ ਕਹਾਏ 'ਦੀਨ-ਦਿਆਲੂ' ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਜਦ ਤੂੰ ਪਤ ਬਾਤੁ ਚਲਾਏ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤਬ ਤੂੰ ਮਹੇਸ਼ ਕਹਲਾਏ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਗੁਨ-ਅਤੀਤਾ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਪਰਮਤਤ, ਅਭੀਚਾ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਜਬ ਸੰਸਾਰ ਰਚਾਏ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤਬ ਤੂੰ 'ਨਾਮ'-ਧੁਨੀ ਬਜਾਏ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੇਰੇ ਓਪਤ ਖਪਤ ਇਹ-ਨਾਮਾ' ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੇਰੇ ਇਹ ਨਿਰਮਲ ਧਾਮਾ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਮੁਰਲੀ ਮਨੋਹਰ, ਬਜਾਏ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤਬ ਤੂੰ 'ਚਿਤ-ਚੇਰ' ਕਹਾਏ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਇਹ ਜਗ-ਵਾੜੀ ਨਿਤ ਲਾਏ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਅਨੰਤ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਇਕ ਖਿਨ ਰਚਾਏ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ 'ਚਤੁਰ-ਭੁਜ, ਚਤੁਰ ਮੁਖ' ਕਹਾਏ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਜਬ ਤੂੰ ਚੌ-ਦਿਸ ਚੌਕੁੰਟ ਛਾ ਜਾਏ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ 'ਅਸ਼ਟ-ਭੁਜਾ' 'ਸਹੰਸ-ਬਾਹੂ' ਕਹਲਾਏ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ ਅਨੰਤ ਅਵਤਾਰ ਖਿਣ ਬਣਾਏ ਖਪਾਏ ।

ਏਕੰਕਾਰ ਕੌਨ ਕਹੇ ਤੇਰੇ ਕੇਤਕ ਨਾਉਂ ?
 ਏਕੰਕਾਰ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਨਿਤ ਉਠ ਗਾਉਂ ।
 ਏਕੰਕਾਰ, ਤੇਰਾ 'ਨਾਮ' ਕਟੇ ਮਹਾਂ ਕਾਲਾ ।
 ਏਕੰਕਾਰ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਕਰੇ ਮੇਰੀ ਪੂਰਨ ਘਾਲਾ ।
 ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਛੁਈ, ਤਾਂ ਭਈ ਮੈਂ ਸਦ-ਅਕਾਲਨ ।

ਏਕੰਕਾਰ ਜੀ ਦਾ ਵਡ-ਨਾਮ ! (੩)

ਏਕੰਕਾਰ, ਓਅੰਕਾਰ, ਨਿਦੰਕਾਰ, ਨਿਰਗੁਣ-ਸਰਗੁਣ ਤੂੰ ।
 ਤੇਰੇ 'ਨਾਮ' ਕੀ ਚੇਸ਼ਟਾ, ਅੱਜ ਉਪਜੀ ਮੇਰੇ ਲੂੰ ਲੂੰ ਲੂੰ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਤੂੰ ਨਾਮੀ ਤੂੰ ਵਡ-ਨਾਮ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਤੂੰ ਬਾਹਰ ਫੁਨ ਅੰਤਰਜਾਮਿ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਤੂੰ ਆਦਿ-ਜੁਗਾਦਿ-ਗੁਰੋ ਗੁਰੁ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਤੂੰ ਧਨ ਧੰਨ ਮੇਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੁ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਵਾਹ ਵਾਹ ਤੇਰੇ ਨਾਮ-ਸੁਧਾਖਰ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਤੂੰ ਮਾਗਰ ਪੂਰਨ ਰਤਨਾਗਰ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਤੂੰ ਸਰਬ ਗੁਣਾਂ ਕੀ ਖਾਣਿ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਤੂੰ ਨੌਨਿਧ 'ਨਾਮ'-ਨਿਧਾਨਿ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਵਾਹ ਵਾਹ ਤੇਰੇ ਸਰਬਨਾਮ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਨਿਹਚਲ ਤੇਰੇ 'ਸਤਿਨਾਮ' ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਵਾਹ ਤੇਰੇ 'ਨਾਮ' ਕੀ ਲੀਲਾ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਵਾਹ ਤੇਰੇ 'ਨਾਮ'-ਉਰਮੀਲਾ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਵਾਹ ਤੇਰੇ 'ਨਾਮ'-ਅਨਾਮ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਤੂੰ ਸਰਬ-ਜਿੰਦ, ਤੂੰ ਜਾਨ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਇਖ-ਵਾਕੁ ਤੇਰੇ ਵਾਕ-ਅਵਾਕੁ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਵਾਹ ਵਾਹ ਤੇਰੇ 'ਮਹਾਂਵਾਕ' ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਵਾਹ ਵਾਹ ਤੇਰੀ ਸਚੀ ਬਾਣੀ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਵਾਹ ਤੇਰੀ ਬਾਣੀ-ਵਡਾਣੀ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਵਾਹ ਵਾਹ ਤੇਰੇ 'ਨਾਮ'-ਅਦਭੁਤ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਤੂੰ ਪਰਮਨਾਮ ਪਰਮਦਭੁਤ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਵਾਹ ਤੇਰੀ ਧੁਨ-ਧੁਨੀਆਂ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਵਾਹ ਤੇਰੇ ਇਹ ਨਵ-ਦੁਨੀਆਂ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਵਾਹ ਤੇਰੇ 'ਨਾਮ'-ਸਰਬੋਤਮ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਵਾਹ ਵਾਹ ਤੂੰ 'ਸ਼ਬਦ ਫ੍ਰਹਮ' ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਵਾਹ ਗੁਣਿਨਿਧ ਤੇਰੀ ਬਾਣੀ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਤੂੰ ਸਰਬ ਮਾਹਿ ਸਮਾਣੀ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਵਾਹ ਤੇਰਾ ਵਡ-ਗਿਆਤਾ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਵਾਹ ਵਾਹ 'ਨਾਮ'-ਧਿਆਤਾ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਵਾਹ ਤੇਰੇ 'ਨਾਮ' ਅਗੰਮਾ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਖੇਲੇ ਤੂੰ ਭਰਮ ਕਈ ਜਨਮਾ ।

ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।
 ਏਕੰਕਾਰ ਤਾਂ ਇਕ ਮਿਕ ਕੀਨੀ, ਭਈ ਮੈਂ ਬਤੀ—ਸੁਲੱਖਣ

ਵਾਹਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਜੀ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਏ ਹੈਂ !!! (੪)

ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਤੂੰ, ਤੂੰ ਰੂਪ-ਅਨੂਪ—ਸਰੂਪੀ !
 ਵਾਹ ਸਰਨ ਤੁਹਾਰੀ ਆਇਓ, ਇਕ ਬਿਹਬਲ ਡਡਰੂਪੀ ।
 * * * * *

ਵਾਹ ਵਾਹ ਪਾਵਨ ਪਵਿਤਰ-ਮਿਤਰ, ਆਜ ਮੇਰੇ ਗ੍ਰਿਹ ਆਏ ਹੈਂ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਚਿਤਰ ਮਿਤਰ ਆਜ ਮੇਰੇ ਆਂਕਨ ਸੁਹਾਏ ਹੈਂ ।
 ਵਾਹਵਾਹ ਅਦਭੁਤ-ਪ੍ਰਮਦਭੁਤ ਤੱਤਸੱਤਹੀਆ ਮੇਰੇ ਹੁਲਸਾਏ ਹੈਂ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਣ-ਤ੍ਰਿਣ-ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਕੈਸੇ ਆਜ ਲਹਿਲਹਾਏ ਹੈਂ ?
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਖੰਡ, ਮੰਡਲ, ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕੈਸੀ ਜੋਤਿ ਸੇ ਜਗਮਗਾਏ ਹੈਂ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਡੰਡ-ਕੁਮੰਡਲ—ਅਨੰਦਲ 'ਕੋਗੀ' ਘਟ ਮੇਰੇ ਧੂਲੀ
 ਰਮਾਏ ਹੈਂ ।

ਵਾਹਵਾਹ ਗਿਆਨ-ਗੁਲਾਲ ਕੇਘਨਘੋਰ ਬਾਦਲ ਕੈਸੇਛਾਏ ਹੈਂ ?
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾਰ ਬਿਤੀ ਇਸਥਿਤੀ ਕੈਸੇ ਰੰਗ ਸਰ-
 ਬੰਗ ਜਮਾਏ ਹੈਂ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਰਤਨ ਜੜਤ ਮਨ ਮੜਤ ਤੇਜ ਮੌਜ ਸੇ ਵਿਗਸਾਏ ਹੈਂ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਛਮ ਛਮਛਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਰਸ ਰੋਮਰੋਮ ਠੰਡ ਪਾਏ ਹੈਂ ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਭਗਤੀਨੰਦਨਿਜਾਨੰਦ, ਕੈਸੇ ਪੂਰਨਸੁਖ ਵਰਸਾਏ ਹੈਂ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੰਗਾ ਜਮਨਾ ਅਰਿ ਸ੍ਰਸਵਤੀ ਮੱਲ ਮੱਲ ਨਿਤ ਨਿਤ
ਨਹਾਏ ਹੈਂ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਗਗਨ-ਘਾਟ ਅੱਠ ਸੱਠ ਤੀਰਥ 'ਸ੍ਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ'
ਖੁਲੇ ਖੁਲਾਏ ਹੈਂ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਅਮ੍ਰਿਤ ਭਰਾ, ਕੰਤੂਹਲ ਬਰਾ, ਅਨੰਦ ਸੁਗੰਧ ਸਰਬ
ਓਰ ਉੜਾਏ ਹੈਂ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਚੇਸ਼ਟ-ਸਰੇਸ਼ਟ, ਮਿਸ਼ਟ ਇਸ਼ਟਾ, ਮੋਹਿ ਗਲ
ਲਾਏ ਹੈਂ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰ, ਸਰਬ-ਨਿਰੰਤਰ, ਨਾਨਕ ਨਾਨਕ
ਨਾਨਕ ਹੀ ਛਾਏ ਹੈਂ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਗੰਗਾ, ਸੁਧਾਰਸ ਰੰਗਾ, ਪੁਲਕਤ ਰੋਮ
ਰੋਮਾਏ ਹੈਂ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ 'ਨਾਮ' ਨਈਆ, ਭਵਸਾਗਰ-ਤਰਈਯਾ, ਚੋਜੀ
ਮੋਹਿ ਦੇਜ ਦਿਖਾਏ ਹੈਂ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਬਿਮ ਬਿਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਸੇ, ਬਾਦਲ ਗਰਜੇ,
ਘੱਟ ਅਵਘਟ ਘਨਿ ਸ਼ਿਆਮ ਸਿਧਾਏ ਹੈਂ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਪੀਤ-ਪੀਤਾਂਬਰ, ਸੇਤ-ਸੇਤਾਂਬਰ, ਦਰਿਘਰ ਮੋਰੇ ਸੇਜ
ਸੁਹਾਏ ਹੈਂ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਹਰਨ-ਭਰਨ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਨ, ਸੁਖ-ਸਮੂਹ-ਬਰਨ,
ਹੀਏ ਸਮਾਏ ਹੈਂ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਨੌਨਿਧ 'ਨਾਮ'-ਅਠ ਦਸ-ਰਿਧ ਸਿਧ; ਖੇੜਾ ਕੈਮੇ
ਸਥਿਰ 'ਜਮਾਏ ਹੈਂ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ! ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰ, ਥਾਨਿ ਥਨੰਤਰ ! ਬਸੰਤੀ ਫੂਲ
ਖਿੜੇ ਖਿੜਾਏ ਹੈ !

ਵਾਹ ਵਾਹ ਘੰਟਨ ਕੀ ਘੱਨ, 'ਨਾਮ ਕੀ ਰੁਣਬੁਣਿ ! ਅਨਹਤ-
ਨਾਦ ਵਜਾਏ ਹੈ ।

ਵਾਹਵਾ, ਵਾਹਵਾ ! ਵਾਹਵਾ, ਵਾਹਵਾ ! ਸਰਬ ਜੈਕਾਰ ਸਰਬ
ਜੈਕਾਰ ਬੁਲਾਏ ਹੈ !

ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ! ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ! ਅਜ ਡੱਠ ਚੱਠ
ਆਪ ਕਰਾਏ ਹੈ !

ਜਿਤ ਵਲ ਵੇਖਾਂ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਹੀ ਲਾਲਨ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ, ਵਾਹ ਵਾਹ, ਹਭ ਵਡ-ਭਾਗਨ !

ਏਕੋ ਏਕੁ ਬਖਾਨੀਐ ਬਿਰਲਾ ਜਾਣੈ ਸ੍ਰਾਦ ।

ਗੁਣ ਗੋਬਿੰਦ ਨ ਜਾਣੀਐ ਨਾਨਕ ਸਭ ਬਿਸਮਾਦੁ ।

(ਅਃ: ੫)

॥ ਇਤਿ ॥

ਸਤਸੰਗੀ ਹੋਲਾ !

ਸਈਓ ਨੀ ਰਲਿ ਬੁਰਮਟ ਪਾਵੋ !
ਆਜ ਮੇਰੇ ਮਨ ਉਡਨੇ ਕਾ ਚਾਵੋ !

ਸੁਰਤ ਸੁਹਾਗਨ, ਭਈ ਵਡ-ਭਾਗਨ ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਚਾਖ ਚਖੀ ਵਾਹ ਤੇਰੇ ਲਾਲਨ ।

ਪੰਚ ਕੋਸ਼ਾ ਪੰਚ ਦੋਸ਼ਾ ਭਜੇ ਤਜੇ ਅੱਜ ।
ਰੋਮ ਰੋਮ ਮਹਿ ਰਾਂਗ ਜਲ ਗਜੇ ਅੱਜ ।

ਸੁਮੇਰ ਸਿਖਰ ਚੜ੍ਹ, ਬੈਠੀ ਇਹ ਪਨਿਹਾਰੀ ।
ਬਾਂਕੇ ਬਲਮਾਂ ਨੇ ਮਾਰੀ, ਕੈਸੀ ਵਾਹ ਕਟਾਰੀ ?

ਸਈਓ ਨੀ ਰਲਿ ਬੁਰਮਟ ਪਾਵੋ !
ਆਜ ਮੇਰੇ ਮਨ ਉਡਨੇ ਕਾ ਚਾਵੋ !

ਸੁਰਤ ਸੁਰਤ, ਹੁਣ, ਜੋਬਨ ਜਵਾਨੀ ।
ਲਿਵਲੀਨ ਭਏ ਜਿਉਂ ਪਾਨ! ਸੰਗ ਪਾਨੀ।

‘ਸਤਿਨਾਮ’ ਕੀ ਵਾਹ ! ਛੁਟੀ ਰਬਾਬਾ !
ਆਨੰਦ ਮੰਗਲ ਵਾਹ ! ਕਲਗੀ ਮਹਿਤਾਬਾ !

ਨਿਤ ਬਾਲਾ ਜੋਗੀ ਦੁਆਰੇ ਖਰੇ ਹੈਂ !
ਜਟਾ ਜੂਟ ‘ਨਾਮ’ ਜਿਗਾ ਸਿਰ ਧਰੇ ਹੈਂ !

ਸਈਓ ਨੀ ਰਲ ਬੁਰਮਟ ਪਾਵੇ !
ਆਜ ਮੇਰੇ ਮਨ ਉਡਨੇ ਕਾ ਚਾਵੇ !

ਚਿਰਜੀਵ ਸਦਜੀਵ ਸੁਹਾਗ ਅਬ ਮੇਰੇ !
ਰਸਿਕ ਰਸਿਕ ਗੁਨ ਗਾਵਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ !

ਤੂੰ ਮੇਰੇ ‘ਲਾਲਨ’ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ‘ਢੋਲਨ’
ਤੁਮਰੀ ਗੋਦ ਮਹਿ ਨਿਤ ‘ਨਾਮ’ ਹਿੰਡੋਲਨ

ਜਗਨਨਾਥ, ਬਦਰੀਨਾਥ, ਜਗਜੀਵਨ ਗੁਸਈਆਂ !
ਕਲਮਲਿ ਪਰਹਰਿ ਮੋਹਿ ਛਾਤੀ ਲਗਈਆਂ !

ਸਈਓ ਨੀ ਰਲਿ ਬੁਰਮਟ ਪਾਵੇ।
ਆਜ ਮੇਰੇ ਮਨ ਉਡਨੇ ਕਾ ਚਾਵੇ।

ਅਬ ਟੂਟੀ ਗਗਰੀਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਹਾਈ
ਇਸ ਅਮਿਓ ਨੀਰ ਕੀ ਲੱਖਲੱਖ ਦੁਹਾਈ

ਵਾਹਕਾਗਾ ! ਤੂੰ ਅਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਾ ਵਾਸੀ
ਵਾਹ ਵਡ ਕਾਗਾ ! ਤੂੰ ਸੁੰ ਸਚਖੰਡ ਨਿਵਾਸੀ

ਸਈਓ ਨੀ ਤੁਸੀਂ ਰਲ ਮਿਲ ਗਾਵੋ !
ਗਿੱਧੇ ਪਾਵੋ ਹਾਂ ਆਨੰਦ ਅਲਾਵੋ !

ਸਈਓ ਨੀ ਰਲ ਸੁਰਮਟ ਪਾਵੋ ।
ਆਜ ਮੇਰੇ ਮਨ ਉਡਨੇ ਕਾ ਚਾਵੋ ।

ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਤਿਨਾਮ ਕੀ ਛਹਿਬਰ ਲਹਿਬਰ !
ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ ! ਵਾਹ ਵਾਹ ਬੈਹਰ ਲੈਹਰ !

ਵਾਹ ਵਾਹ ! ਵਾਹ ਵਾਹ ! ਵਾਹ ਵਾਹ !
ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ! ਨਿਤ ਥਿਆਹੁ

ਸਈਓ ਨੀ ਰਲਿ ਸੁਰਮਟ ਪਾਵੋ ।
ਆਜ ਮੇਰੇ ਮਨ ਉਡਨੇ ਕਾ ਚਾਵੋ ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਏਕੰਕਾਰ ਸਰਬ ਸੰਪੂਰਨ !
ਪੰਨ ਪੰਨ ਪੰਨ ਮਨਸਾ ਪੂਰਨ ! ਇਛਾਪੂਰਨ !

FOREWORD TO 'PARAM AKHARI' (Alphabet Almighty)

(From a literary, philosophic, and mystic
point of view)

By—

Bhai Sahib Trilochan Singh ji,
M. A. (Hons); D. Litt; F. R. A. S.
(Maymyo), Burma.

Words ! words ! words ! what are these mysterious pen pictures which sing us into life and enliven us with their hidden powers ? What possibly is their life and blood ? ... .. invisible and yet unbelievably real, fantastic yet too true.

We feel and remember each other by words; we perceive the unknown and the unseen by words; we console our loneliness, our despairs and miseries by words; we leave our experiences and our histories in immortal paintings of words; every minute, every second we steer our boat of life to aimless shores loaded with words. Every day we seek some words which may inflame the barren dissatisfaction of our oppressed souls. In the arid

b

skies of our restless hearts when a glory of raining clouds appear we beguile it by the rainbow illusions of words. A tingling touch sometimes rises from within to our eyes and trickles down unconsciously in tear drops of words. The very next moment our restless mind slays the silent unknown passions with an arrowy shower of words making a couch for more unease and unrest.

But alas ! what are these lifeless creatures immortalising life art and history, and whence their birth and growth which varies in character and sentiment as much as human heart and destiny ? The question is fascinating and yet terrible, baffling, yet interesting. Bhai Sahib Sher Singh ji has not only answered it by way of an individual opinion, but has wonderfully revealed its intuitional truths.

The relation between alphabets and language is the same as between the appearance of our body and its inner constitution. Yet one comes to us unconsciously from our mothers and the other is drilled into us by our teachers. Both the language and the alphabets are as inevitable to us as our kidneys, as essential and natural to our use as our breath. Behind the simplicity of their natural origin there is a world of music, mystery and life. Bhai Sahib

---

Sher Singh ji has not dissected the dead bodies of the language as a linguist might have done; nor has he analysed the pathological symptoms of the alphabets like the ethical schools of grammar and philology, but he has given us the bio-psychology of the soul realities of the alphabets, each of which rises in supreme individuality as a fount-script of life and inspiration. He sings what he feels, he pours out what is overflowing.

Every mortal on this earth carries some vague or clear, abused or used feelings of God's Presence within. These feelings not only express themselves in languages but also in the eyes of animals and human beings. The voice of these inner feelings can never be concealed. A maid, a lover, a brute, or a criminal may hide his real intentions behind words but the language of the eyes will always betray him. If we brighten our inner self with the purest aspirations we can make our whole body so transparent as to be visible in naked purity to every eye. Every emotion could then be read from our very hearts, and every desire distinctly seen in our movements. But we mortals by our birth, education and culture are so materialised and blind that we cannot see even our physical body unless a mirror is placed in front of us.

d

We cannot have any idea of each other's sentiments and thoughts unless they are reflected in some concrete form through, the medium of speech, the master-keys to which are the alphabets. Amongst human achievements when we look deep into the miraculous powers of the alphabets to represent any idea, sketch the tenderest feelings and preserve life and history in eternal colours, we are tempted to believe that it is certainly the greatest wonder of the world.

But even the depth of concrete mathematics of life and knowledge tends to be lost in mystic infinity. In spite of our limitations to grasp or feel we must believe that a point has no dimensions, all straight lines are circles, parallel straight lines must meet at infinity, and time is the fourth dimension of space. With a similar insight into the alphabets Bhai Sahib Sher Singh ji has by the gift of his poetic genius and intensity of spirit seen and felt the points at which the alphabets (the mathematics of language) touch and mingle with the infinite. These alphabets like other branches of knowledge, have differed from time to time according to human preceptions, and have developed along with their increasing powers of expressions. Their making has been a creative and evolu-

tionary struggle from the clumsy outside to the sublime within. But the inquisitive inquirer is tempted to ask, "Are there no instances of the revelations and flows of knowledge from within towards the outside?" There certainly are. The making of *Gur'mukhi* is one instance about which I am not only sure but cock-sure.

Inspired by *Gurbani*, the Mother-Fount of Life, the story of the alphabets has come to Bhai Sher Singh ji as came Music and Song to the dusty bard Mardana. His mind has caught the mystic vibrations which nourish and illumine our alphabets and clothed them in poetic symbolism of the cosmic feelings that are hiding behind them. He sings it and wonders at it. He lets the strings of his heart fall into tune with the whispering strains coming from the unknown. He feels Him in the exuberance of mystic joys but he cannot clearly see the inspirer of the melody.

In *Anugita* which forms a part of the Ashvamedha Parvan of Mahabharata and which is considered by Maxmuller as a continuation of the Bhagvadgita, there is a conversation between a Brahmin and his wife on the origin of speech and its occult properties. The wife asks how 'speech' came into existence and which was prior to the other: the speech or

the mind? The Brahman tells her in the form of a mythical story that the *Apana* (Inspirational breath) changes the *Prana* (psychic breath) which does not understand speech into an *Apana* and thus opens the mind. The conclusion allegorically reached is that the mind is distinguished by reason of its being immovable and the goddess speech by reason of her being movable. But according to Bhai Sahib Sher Singh ji the magnetic potency of speech (Sabad) has its roots in the very life Spirit of creation ... .. NAM, or Logos.

Logos has been used with slightly different conceptions in Greek and medieval philosophy, Christianity, and Theosophy. It is the intellectual conception of all major entities of life. They do not differ much in regard to the definitions of Logos, but they do differ in the belief and explanations of the three entities. The explanation of Spinoza is more rational than that of Plato, and more ethical than that of the Bible; the explanation of Mrs Blavatsky is more scientific and divine and that of Bhai Sahib Sher Singh ji more spiritual and poetic than any of the previous ones. *Nam* on the other hand is not merely an intellectual conception but it is the integral of the Power, quality and character of God capable of being absorbed by

the conscience. The moment Nam is strung to our spirit by some Master-mind its repetition becomes automatic. Each repetition uncovers a veil of our ignorance. reveals ourselves to us. It transmutes our whole being into a divine life which is in perfect harmony with all the dormant and active, manifested and unmanifested life of God. It awakens us into splendid joy-bliss-wonderments of the Glories and visions which inspired the first coiner of the Name.

Strange revelations throb the heart with Light, Joy and Beauty as the desciple repeats Vah-Guru, Vah-Guru, Vah-Guru..... "Wonder of Wonders art Thou O' True Enlightener of Soul". As this sweeping and transmuting melody vibrates in a thrill after thrill a veil of darkness and death slips off our eyes, the heaviness and painful bondage of our animal passions melts into newer and intenser nectar-layed realizations. The crude beliefs of our false minds retreat in the light of self revealing truths. Our souls draw nearer and nearer the Cosmic Mind till God reveals Himself in His Absolute form. God's Personality is not any ethical blankness or void but is self-existent, splendidous, and joy-lit Light shimmering in every space and playing a trago-comedy in/

h

a myriad ways with His creation.

As the author of this book believes there is an occult power behind all letters and words, but we are very rarely able to grasp it, as most of our words are only crude representations of our passing mental scenes. The mind of humanity is so inhuman and blunt that it can never dive deeper into the Spirit. We commit ourselves to activities of life so thoughtlessly that we have got into the habit of being satisfied with our foolishness. This is the reason why the present age of civilization and frustration of morals is completely out of touch with spiritual life and its final values.

I am deeply impressed by the intensely symbolic mind of the author. Who cares what the blue colour signifies with which, the skies and seas are painted as long as to the heart of a lover they are pleasant reminders of the blue eyes of his sweet-heart. There is no reason why every one should not be able to find the infinitely great in the infinitely small. The charms of an atom reveal the glories of the whole material Universe. It is in this spirit imbued with exclusive love that the author says, "every alphabet is a raft of the supreme soul. He has personified the transparency of every alphabet:

ਛ = ਛਾਤੀ   ਕ = ਕੰਠ
 ਸ = ਸਵਾਸ

These explanations though purely poetic are very sweet and inspiring for :-

"The poet has the child's sight in his breast
 And sees all a new. What oftenest he has viewed
 He views with the first glory."

(Elizabeth Browning)

Bhai Sahib Sher Singh ji's symbolism moves in moonlit clouds like visions suspended in the air that are slowly diffusing into and absorbing the passions of Eternity; Heavenly Music that he hears falls from the vortice of the spheres. Rationally or philosophically they might seem untrue, but every word of it is somehow touched with a rare charm, and every thought of his breathes immortal youth.

The author plays the poet with nasal sounds. I wonder if his philological puns have any mystic value behind them. He wanders amongst the ins and outs of the alphabets like an ancient minstrel who has lost his lyre and music somewhere in the dark shades of words. Some whispering voices are backoning him. In response to it he flies and stumbles, he laughs and cries, he smiles and weeps as he leans against the rainbow pillars of these forgotten monuments

(the alphabets). He stands mute with joy trying to find himself while he is actually floating on the life waves of its music. The *Painti* (Gurmukhi Alphabet) is nothing but the musical expression of the Primal melody perpetually expressing itself in Song and rhymes of our speeches and writings.

Bhai Sahib Sher Singh ji has tried to represent the primal sound sources and verbal-mental origins of the alphabets in various ways. His suggestions though quite poetic and requiring elaboration are sweet and mystical. An ordinary or an occidental mind may feel a certain obscurity in understanding them to elucidate which I have represented the whole idea in the table below. It must be noted that these homologies have been represented thus just, to give a mystic insight into the origin of the alphabets :-

(P. T. O.)

THE GURMURHI & THE TABLE OF HCMOLOGIES.

Names of the Sounds.	Letters of Alphabets.	Corresponding plane of thought	Sympathetic plexus concerned.	Approximate position.
Vowels and Aspirants.	ੳ, ਅ, ਏ, ਈ, ਓ	Super conscious plane	Cerebral fluid	Cerebral Spheres
Gutturals	ਕ, ਖ, ਗ, ਘ, ਙ	Monadic plane	Carotid	1st Cervical
Palatals	ਚ, ਛ, ਜ, ਝ, ਞ	Divine plane	Pharyngeal	3rd Cervical
Hepatics	ਟ, ਠ, ਡ, ਢ, ਣ	Nirvanic plane	Cardiac	8th Cervical
Sibilants	ਤ, ਥ, ਦ, ਧ, ਨ	Plane of Buddhi	Solar	8th Thoracic
Labials	ਪ, ਫ, ਬ, ਭ, ਮ	Mental plane	Splenic	1st Lumbar
Semi Vowels	ਯ, ਰ, ਲ, ਵ, ਸ਼	Physical plane	Cocogeal	4th Sacral

It appears from the above table that the sum total of human sounds has been visualised in seven supreme streams of colour-beams, each further embodied into a pentagon, every angle of which has been labelled according to the strain of music emanating from it. The Bawan Akhari of Siri Guru Arjan Dev ji and Bhagat Kabir ji show that no more than thirty-five symphonies can be produced even from fifty-two letters. It is the Painti resung in new love-songs. Each melody is a painful voice of a soul who has found God in the alphabets Almighty and the Alphabets in God.

There is unparalleled ease and comfort in the Punjabi Language now. This change to natural trend of speech has been given only by Gurmukhi to Northern India languages. The flexibility and the lucidness of Gurmukhi alphabets has further endowed the most unmusical and complicated words with unbelievable musical powers. In other languages the words which contain the sounds of ਕ, ਝ, ਟ, ਠ, ਡ, ਞ tax our minds very heavily when we have to pronounce them or remember them, and our pens suffer still more severely when we have to write them. But as soon as those words are strung into Gurmukhi alphabets they begin to glow with a

youthful bloom.

Gurmukhi affords the greatest trends of adaptability. It will I am sure one day boast of the richest vocabulary, and when it becomes the sole medium of education, there will be no such thing as illitracy in Punjab. Such a development was possible even now, but the study of National culture, philosophy, and literature is so much ignored, and neglected that Punjabi parents and children know no other place of prosperity than in common professions like the medical, engineering or law in the education of which thousands upon thousands of them come out of the Universities every year labelled like laboratory rats. They waste all their life squeaking in the markets about the nobility of their professions and the generosity and charitable bounties of their Sahibs. Art, Music, and philosophy to these ruinous pests of our country is only an idle humbug of those poor creatures who cannot afford to live a vile life like them; and who being unapplauded in social whirlwinds have no other work left to them except thinking and scribbling. "What will mere thinking, praying and writing pay? What comfort is there in these sports of the idle and the miserable people?" they ask. Ofcourse there is none of those mean and malicious pleasures which the

starched mentality, and the virulent asperity of these haughty and coward Baboos and inflated Sardars crave for and live for.

These monarch slaves and swindlers of moral ideals who pride themselves in senselessness are but the mushrooms of a summers day. At present in the grandeur of their aristocracies they are simply animalising, stupifying and brutalising their spirits and perpetually lacerating themselves with their own teeth. Truth is mocking their pride and preparing their fall.

In the suppressed feelings of our free spirits we men of arts, letters, and philosophies see our mortal hopes apparently shattered, but our painful experiences at the hands of ignorance still give us magic hues of quenchless dreams, because the brightest roses of Living Arts have always bloomed on the scaffold and foot-boards of martyrdom. Genius and Life will someday rise as a golden cloud over the deserts of misery. Eternal Beauty will draw us into the folded depths of her fragrant bosom. She will snatch us out of the graves of materialism and despair, and embrace us in her soft and milky arms never to let us slip into death and destruction again. The delicate impulses of pure souls will soon glow in every region in place of the hell-torches of vile capitalism. We will then never betray our-

selves with the false and hollow smiles of painted men and women. We will never be hurt by the haughty sneers and the self-loved ignorances of those poisonous toads of our society who amuse their void hearts at present by capricious, wilful, and clever betrayals and lame invectives. We will cease to believe that a particular generation of mankind ought to consign itself to hopeless inheritance of ignorance, misery and paid foolishnesses.

The resemblance of Gurmukhi letters to other world alphabets is quite natural and not a sign of imitation, just as the noses, the ears of the Sikhs resemble more or less with the rest of the humanity. To think that Gurmukhi is an imitation of other alphabets is as silly as to conclude that the Sikhs are copied editions of some primitive bearded races.

Bhai Sahib Sher Singh ji writes with loveliness and feeling. His expositions are trustworthy and touching. His style is fluent and stimulating. His sweet flow has made the reading of such absorbing interest that the attention of the readers is held from the beginning to the end, and one cannot help believing that the story of the alphabets could have been so interestingly told. His blood ever beats in mystic sympathy of their being. He sets his pen to poetise any-

thing which inspires the voice of his love, and murmurs in the shades of his unclosing eyes. When he unfurls his prismatic wings he flies amongst the clouds mingling in mazy motions of the flaming stars. Says he, "It is the fruit and concomitant of intense application of Simrin combined with the assimilation of Gurbani.....responsive assimilation.....as it throws the chords of our hearts in sympathetic vibration." In our present scorching whether of the fatal horrors of civilization this is what we need most.

Today we all see and feel that something has gone wrong with our life and we try to find in our hearts the key to solve the burning question. A Painful prayer slips from the lips of every learned and simple man, charmingly penned in the following anonymous lines. Who is that man, woman, or child who does not ask himself in his soliloquies:—

Why.....do I pack my soul with words ?
How can I remain content composing such
an empty glitter of songs ?

When.....O' when shall I leave this attitude of an actor and invoke thee with silent offerings full from my heart laying aside my pedlar's pack of words ?

When shall my speech bow humbly down
 at the touch of thy Silence like the
 bright hood of the Serpent tamed
 by the music of the charmer ?

When Shall there surge in the heavens of
 my consciousness the vibrant cry of
 the incoming tides ?

When shall be stilled this vain tumult of
 words ! words !! words !!!

C. Road
 Maymyo, Burma, }
 10th Nov. 1941. }

Trilochan Singh.

Now at :-

Vill. Mansoorpur, }
 P. O. Barapind, }
 Distt Jullunder. }
 24th June, 1942. }

दिल्ली में, दिल्ली की राजधानी में एक नया बिल्डिंग
दिल्ली की राजधानी में एक नया बिल्डिंग
वि. मा. पाठ्यक्रम (नए) पठनीय है।
नया बिल्डिंग है। पठनीय है। दिल्ली में।
दिल्ली में एक नया बिल्डिंग है।

THE ALPHABET-ALMIGHTY
(Gur-Mukhi i. e. God-oriented Alphabet)

FOREWORD By Dr. Siddheshwar Varma,
M. A., D. Litt. (Eng)

“The business of philosophy” it is said, “is to make the familiar strange”. Real thinkers of all ages, ancient as well as modern, have eloquently testified to the marvels of human speech. Perhaps the grandest miracle in man is the consummation of the outline of his language before he is three years old. Who teaches him to produce with so amazing correctness the delicate shades of his mother tongue,—shades which torture the brains of foreign investigators for years without success? Hence all great religions have rightly spoken of language as Divine—as coming from “the Grand Unknown”—as Tagore put it.

That some significance is inherent in sound is indicated by its universal use for expression among all living beings,—brutes as well as men. No other sense—smell, taste or sight—can produce even a tithe of the significance which is given by sound. The difference between the sounds of brutes and sounds of men lies in the fact that the

former are confined to the expression of feelings, while the latter convey a far wider range—feelings and cognitions.

The writer of the present treatise has ably pointed out the magic and healing power of words used by men in all ages and climes. There may be a percentage of superstition, fraud, and quackery in the use of many a magical formula, but that there does exist a genuine element in the healing power of language, cannot be dogmatically disproved.

The above facts, coupled with the laudable efforts of the learned author, will, it is hoped, considerably raise the value of language in the eyes of his readers. "Philosophy is a revaluation of values", as Vossler has said, and this revaluation of languages will, it is expected, be an edification for our readers.

Authorities on Linguistics have pointed out the vital difference between the "outer form" and the "inner form" of a language. The outer form is grammar and pronunciation, the inner form is the untranslatable genius of the language. Exclusive emphasis on the outer form is likely to be very disastrous, substituting instruments for ends. "Man is disappearing, and machinery is taking his place", said a recent writer. Only a synthesis of the outer and the inner can bring out

the desired consummation. Hence the commendable warning given by the learned author of the dangers of absession with hyper-grammatical subtleties alone.

Linguistic development has many forms. Gesture language is no doubt considerable used by the deaf and dumb, but many races even at present employ it most copiously e. g. the Red Indians of North America, and the Neapolitans, who have evolved amazingly rich forms of gesture. Nevertheless the crudity and inadquacy of gestures for the expression of finer aspects of life is evident. Even such a sentence as "honesty is the best policy" could hardly expressed by gesture.

THE STRIKING BEAUTY OF THE PRESENT TREATISE IS ITS SPIRITUALIZATION OF ALL ASPECTS OF LANGUAGE—OF SOUNDS AS WELL AS THE ALPHABET. IN THIS SPIRITUALIZATION ONE CAN SEE THE ULTIMATE IDENTIFICATION OF SCIENCE, MYSTICISM, LINGUISTICS AND EPIGRAPHY. AND THIS IS TRUTH, FOR TRUTH IS SYNTHESIS.

(Sd) SIDDHESHWAR VARMA,
M. A., D. Litt. (Eng), Jammu.
22-3-41,

LINGUISTIC DEPARTMENT,
 Prince Of Wales College, Jammu and Kashmir
 Jammu.
 22—3—41

My dear Bhai Sher Singh Ji,

I return herewith your treatise on the ALPHABET—ALMIGHTY—GURMUKHI— with my "Foreword". I am afraid I was not in a position to write an "Introduction" thereon, for that would require mastery of at least two more subjects, viz, Epigraphy and Mysticism—subjects which are entirely beyond my scope, though I am sincerely interested in them. For writing an "Introduction" on your work three experts are required, one on Linguistics, one on Mysticism, and third on Epigraphy. I am sorry I have not a minute more to spare Oh, I am so busy. "It is amazing how you are alive" said an Englishman about me.

Yours sincerely
 (Sd.) Siddheshwar Varma,
 M. A., D. Litt. (Eng.)
 President
 All-India Linguistic Society,
 Jammu.

P. o. SOPORE, 28-3-41.

My dear Dr. Varma Ji,

I have just received your illuminating letter enclosing therewith the learned "Foreword" which is a study in itself in that it sheds entirely new light on this ever-old and ever-new problem i.e the SYNTHETIC WORD, which is the meeting point, as you say, of Linguistics, Mysticism and, shall I add, all philosophy. When I referred again and again to this WORD, I was merely trying to show how behind the panorama of the alphabetical letters there is a Super-Alphabet or ONE WORD behind, wherein all these letters are knit, even as seven rays of light are knit in the noonday-glory of the sun. Your words, "and this is Truth, for Truth is Synthesis" will become classical, for they crystallise the fundamental Truth. I draw attention to this, as also something higher and more transcendent, for that is not only Synthesis, or the result, but the SYNTHESISING-WORD behind, reaching which all these syntheses automatically follow, even as our shadow follows our sun-lit body.

The Alphabet-Almighty therefore gives us a peep beyond the panorama of the letters to that Grand-Unknown beyond. As you know there are alphabets and alphabets; each is an

attempt to penetrate the outer shell and to take us to the underlying Reality which is beyond the reach of words. And naturally that alphabet is diviner, which achieves this objective with the minimum of effort and the greatest ease. It is, therefore, that Gurmukhi is Gur-mukhi, for it is God-oriented giving us a direct peep into the Grand-Unknown, and for the same reason Dev-Nagri is also dev-like or divine. You would have also found a similar attempt in the Arabic language where the word ALLAH (God) is coined out of letters whose significance-value, as I tried to show, approximates to the rhythm of a recurring decimal—in other words, which tries to get out of the limitations of space, giving us a peep beyond i. e. into the Infinite. In this sense, many words have a significance which is truly divine and mystical. Is it, therefore, strange when I say that in the Gur-Mukhi (or Dev-nagri) not only words, but each letter, as also the Alphabet as a whole, are so designed as to make the Supreme Sound-Person ! I have tried to bring out these HOMOLOGIES, for so should they be called, in the Gurmukhi section of this treatise. But the fact remains that it can be no mere coincidence, there is an organic inner law as much behind this as in the inter-relation of chemical elements and the PERIODIC TABLE OF ELEMENTS to which I

referred. I wonder if you know of those organic chemical homologies, but being a chemist, myself, I know, they are there and are real. So also behind the arrangement of the Gurmukhi or Devnagri alphabet, there is a deeper law of Homologies which corresponds not only with the vocalization of sounds, but which is of deeper significance i. e. the FORMATION AND DEVOLUTION OF PAKIRTI or the material world. For, is it not true that the universe is descended from this PARENT—WORD or the OMKAR WORD which is beyond the pale of words, and to which each letter, or language as such, tries to refer back, even as a deaf or dumb one tries to refer to a certain phenomenon by mute gestures. Even as those gestures in the world of senses, so also are the *banis*-words little more than gestures, albeit on a higher plane, to penetrate to the GREAT SYNTHETIC WORD BEYOND. Similarly, and for the same reason, all cosmogonies and cosmologies also look back to the selfsame Parent-WORD from which the devolution proceeded. In other words, the DIVINE ALPHABET IS A KEY TO THE MASTER-WORD BEHIND. It gives in our hands the weird formula "sesame open" and lo, the dark unfathomed depths of the Grand Unknown are unbared to us, and we see Reality face to face and become seers or

rishies for that is the basic meaning of the word concerned.

All learned men are called men of letters, for they learn to look in from words to the composing letters. But, the Alphabet-almighty goes a step further and makes us see deeper not to 35 letters (painti) but to the PARENT thereof, call it the Logos, or the un-named-Nam ! Let one be not only a man of letters but a man of the unnamed-Name, beyond which there is naught !

If you look round you will see the whole modern scientific research has become similarly a dive from the molecules to intra-atomic world, so also all Linguistic Research is in time bound to become, a search for the Grand-Unknown within. Let us look deep enough into the depths within this Alphabet-Divine.

One word more, and I have done. You did not refer to the mellowing of words and *gurbani* in the hallowed land i. e. the Land of the Five Rivers. O wonderful is this rounding and grinding process which the grinding-pot of civilizations the Punjab is bringing about—here all angularities are being lost and words from the East and the West today mix up as symmetrically and friendly as in the time of the Aryans they did from the North and the South. The Wardha School people have called this the Hindustani,

the sweet indigenous mother-tongue of the Indians, and that is literally true—only it needs pointing that the FOCUS and the BIBLE of this language is the Guru Granth, the Sikh BIBLE, 'wherein this process is not only found in its initial stages but at its very apex. For, that is the prototype and the Divine Model towards which we must approximate more and more if we are to evolve an organic nationality which is the lasting desideratum of India and which ideal the modern nationalists no doubt visualise but little realise Why ? Because, they have no organic Bible which shows them the way, unless they turn back to the Common Bible of India i. e. the Guru Granth wherein all saints from Ravidass upwards, and including the sweet-tongued Kabir and sweet-scented Farid, find as natural an habitat as the God-sent Gurus.

You are President of the All—India Linguistic Society and to refer to you is to refer to whole India, at least so do I feel.

I am here to steal some of your hard-earned and well-cornered Honey, in order that it may be available to the Honey-hungry public at large.

Yours very sincerely
Sher Singh.

THE ALPHABET-ALMIGHTY

गुरुम॒धी

O Alphabet ! Art thou the *Crystallization* of A, B, C and other letters, the Crystallization of Sound ? Thou art this, and much more ! It was a great miracle, the *first* miracle, when an anthropoid ancestor, a monkey, could utter a sensible sound—I call it sensible as the monkeys do talk insensibly to us, though to themselves their talk of few sounds must be intelligible enough, as the twittering and singing of birds to themselves and to me. The *titar* (Partridge-Portrayed) says what it says, but when the human imagination, or shall I say, the penetrative reason intervenes, it splits up the sound into *Sabhan Teri-Kudrat*, "how beautiful this Nature." ? So also twitter the Cuck-Koo, and the Papiya, but the sense of truth comes in, dawns on us, as it were, and we see that it is a prolonged re-iteration of the *Piya-Priya* (The beloved, The Beloved !) Thus the birds have their own joy words as the flowers have their colour alphabet, each catering to a different sense, to a different need and to a different creed ! The angry lion's growl is

different from the pig's gobble and grunt and likewise, there is the Alphabet of satisfaction and joy, whether it be expressed by the wagging of tails or licking the palms of hands, or by conquestish flirtation or by a syllable of sound understood or understood. Each country has its own alphabet, whether written from right to left or vice versa, or from top to bottom. Is it a condensation of pictures such as are found in the papyrus of Egypt or the sunbaked, clay bricks of Mesopotamia? Be it as it may, yet there is no doubt that Alphabet is one of the greatest wonders of the world, for it is on this that our cultural heritage rests. Alphabet is the marble out of which the Taj Mahal of civilization is built—take away this marble and what remains of this Palace? Naught, but airy nothingness! Alphabet comes to us when our intellect comes as that is the scissors with which we cut and labelise different sounds. Soon after Alphabet was discovered, men knew how to read and write and to communicate ideas that lie behind words. Even as our cash has no meaning until it can be exchanged with readystuff that we require for our needs, so also words have no meaning until the same have their counterpart in ideas. The word and idea are one, as is the old theory of Shabada of which Max Maller and many

other philologists tell us. That words like mother, *Pater* etc are common to many languages also points to our common origin; it is immaterial where, for the point to be stressed it that this did happen sometime when we were together. once whether in the uplands of Central Asia or of another Asia-Europe which is now no longer found due to the cataclysms through which our globe passes due to different Polar-Ages, which in turn are caused by the wobbling of the axis of the earth—a movement different both from rotation and revolution of earth.

This much is, therefore, a common ground that mankind is one at its origin and in most of its expressions, as in weeping and laughing. Our language is a crystallization of these moods of mind and the richer a language, the more the words expressive of different shades of tastes and temperament. Thus, the language of a savage tribe will be rich in words expressive of the different tastes of flesh and fish which they devour. On the other hand, a more civilized tribe will have ever so many words of the paraphernalia which it particularly possesses. Thus, besides the ordinary dictionary of current common words, there is a separate special lexicon for science in general, for Wireless, for Radio, for Cinema,

for Cars, and so on for each department of science and life.

in this way, language is a mirror of the mind of a nation. The richer its contents, the richer and more civilized, is the nation concerned. But it is not merely the quantity and bulk of the dictionary that goes to show the level of culture—it is depth and inwardness of words which connote height and depth of culture. In this respect, it is an Alphabet which is the ultimate substratum of and the current coin of thought; some Alphabets require as many letters as are the objects to be symbolised as the picture languages of Egypt and China, or they depend on 52 letters, or 35 as in the case of Gurmukhi. Other things being equal, i, e, completeness of expression—the fewer the letters the better, as these conduce towards conservation of the elements and consequently its better utilization and manoeuvring. The Alphabet which is encyclopediac tends to become bulky and is, therefore, likely to be left behind in the struggle of culture, which is uphill, as is the case with all other struggles. For the same reason, the smaller the words used to express higher ideas this better, as they stick in our memory like darts of molten gold.

Is that the reason why the old English

appeals more to poets than the Johnsonian English which has many sonorous and foamy words, but which despite all their roar and thunder can not evoke responsive echo in our hearts?

The man of few words is very often more eloquent than a man with a tremendous vocabulary, provided his words are replete with meaning. This is why the JAPPI and the VEDAS are treasured by us in our memories and these we learn when we are yet in our teens, while the sonorous part of our literature is left till we are old enough and bearded enough to retain the big morsels of language-food.

All language is divine, and as is well known, it came as a divine revelation to mankind, when man had left the garden of Eden i. e. when he could leave the forest life for cluster-inhabitations. Of all the senses, the sense of hearing is most sublime and most heavenly—we can afford to be without sight, but not without sound; hence we know of blind-sages, but not of deaf-sages! Why is it that sound is the most valuable of all our equipments, as is proved by the modern discoveries of science too, such as the wireless and the radio?

Is it not because, the Supreme One Himself is primarily the Sound Supreme or the Shabada as some call him, whence the *Shabada-Brahm* (The Logos or the Word, as is the word used in the west)? That this is truest of all revelations dawns to us, as we grow richer and more experienced in unseen world, where "Sound" comes to us from the fairy-realm of the Spirit and we prick up our ears and ask "Who is it?" *Ka Pursha*? "who is the person?" as the Vedas say, singing there beyond!—beyond the Veil of Time! Some times we call Him not by a singular but by plural and call the 'singers' as *Gandharvas*—the singers unseen; the Celestial Bards, whom no one but trained ears might hear and enjoy; or we do use the feminine name and call the sound-makers *has Apsaras*,—singers on the wavelets of 'water' primal, whom eyes can not see and yet sound is heard; or we do not use this phraseology but use the neuter one and call the sound merely as *Shabada-Vac*, or more often, as in the Vedas *Gayatri* which is Music-personified! Is not *Ganga*, in its rootsense, a moving, singing-sound? Use any word you like for that WORD which is unread, unsaid but which in our heart of heart we do hear and hearing which we say: O lord Thou art! Thou art! Thou art! *this SOUND*—Supreme—

(नाम) ! All names of God, whether adjectival or substantive, end in the great NAME which is the first objectification or crystallization of that Idea-Supreme which is beyond all words.

In this' *Painti* (पैंती), I have tried to take each letter at its face value, i. e. at its best and to denote what it really connotes i.e its first and foremost root idea. The very first letter is ॐ which is generally associated with १ (One) when it is kept open ॐ (and not ॐ), as then it is expressive of the One Supreme Activity which is ever-flowing,—from the top, and is never closed; look at this letter carefully, it looks to me as if it is like the human 'head' and when its skull-cap is not closed: ॐ; it is then that it is pouring out to us the efflux of NAM, whence this is the Supreme symbol of the Lord, when it is called Omkar, in the Vedas as much as in Sri Guru Granth. This is not the first Entity, but it is rather the second, for the first is the *Nirankar*, the formless one, who has no expression, but it is still denoted by the numeral-one (which by the way is not a part of Alphabet, but a separate number). From ॐ the Omkar develops ॐ which is eh

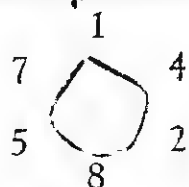
supreme symbol of **ਆਤਮਨ** or the immanent Spirit within us, an image of the transcendent Omkar. Their synthesis is consummated in the following letter **ੳ** which stands for Ishwar (**ਈਸ਼ਵਰ**) who is the First Person, or God, as 'He' is called in Western phraseology. But God is the Obstrusive Form of the intrusive subtle Spirit which works from behind, even as at the back of all our words is the mind, and behind the mind-waves the supreme Spirit which is without waves. These are all the Vowels in *this* PAINTI, and here the tri-une Supreme Embodiment ends.

Then follow the consonants: hard rattling or sibilant sounds, which are comparable to the rattling world of which they are true screen-symbols. Of these **ਸ** and **ਹ** are the first, and is it a wonder that they are used for two of our most expressive of our secret formulae? These are **ਸੋਹੰ** (Sohan) meaning "I am He"! and **ਹੰਸਾ** (Hansa) "He am I"! Truths truer than these were never revealed or said. I have tried to show that whole of this **ਪੈਂਤੀ ਅਖਰੀ** (The Alphabet) is, in reality the "**ਪਰਮ ਅਖਰੀ**" i e. a Personification of the Sup-

reme Person. Was it Plato who said, words half-conceal and half-reveal what is behind them and that the wise ones use them as 'rafts' to get back to the world where words fail and the ideas alone rule? In that sense, and for that matter, this Alphabet is a raft of the Supreme Soul. I have tried to show how *each* of these 35 letters is, a raft and that they make us peep into the Infinite Beyond. The first *PATTI* was written by the Master Himself, then by the third Guru and by the fifth who incorporated 52 letters. This is an humble step to sit at the Feet of the Master and to peep beyond letters to the great Nirankar Beyond.

Each word, or its particle, a letter, is a great revelation, if only we see deep down through it to the entity it embodies. Some letters are more transparent than others, as their veil is finer than that of others. It also depends on different tastes as to what letter or word or idel appeals, to one more than another. Personally, I must confess that in numbers, for instance, when reading the decimals, I was always titillated when I came to the *recurring* decimal, for I then had a first gleam into the Infinite. (In mathematics they rather call it the Infinity than the Infinite). For instance, take the fraction $\frac{1}{3}$ which is equal to 0.3333 unending. But this is

one ordinary decimal in which 3 is repeated and the imagination is not very much stirred up. Take now the fraction $\frac{1}{7}$ which is equal to 0.142857, 142857, 142857....repeated to infinity ! It is a further revelation, in mathematics, to learn, that not only $\frac{1}{7}$ behaves in this way, but so do $\frac{2}{7}, \frac{3}{7}, \frac{4}{7}, \frac{5}{7}, \frac{6}{7}$ and they are produced cyclically taken at different places thus:—

Why this cycle superimposed on infinity ? as is the essence of a recurring decimal, which even as it stands alone, is marvellous enough, as it tells us of something which mathematics can not imprison or contain; it always overflows our copy books ! Yes, why this rhythm within an eternal onward flow ? This, mathematics itself can not explain, but does this not point to a primal and subtle Symphony at the back of mathematics, at the back of all alphabets, at the back of *this* पठम अक्षरी, as I call it. Yea, letters are more veils than revealers. They are, so if only you could see deep down, or far enough, or do believe those who know. Were it not so, few would write *Painti-Akhri, Bawan-Akhri, Siharfi* or other strin-

ged expressions. This is an attempt to get behind *all Siharfis* to the Eternal Word Symphony beyond—beyond, as well as within, to the seed-world in which we are all submerged !

We produce this old Sanatan Word (ਸਨਾਤਨ ਅੱਖਰ), when we reach the hey-day of civilization, why ? Because then we are at our best and we are no longer monkeys. We reproduce like a gramophone the great Record of the Spirit which made us, and which is, as I said, the first record filled by the supreme One Himself. Then we sing, we speak, we utter words, because we are impelled by this great Urge, the great Elan, “ਕਵਾਉ”—the poetic Impulse, as our Master tells us :

ਕੀਤਾ ਪਸਾਓ ਏਕਿ ‘ਕਵਾਉ’ ॥
ਤਿਸ ਤੇ ‘ਹੋਵਨ ਲਖਿ-ਦਰਿਆਉ !

Beyond, this world, nay lacs of worlds, there is the great *kwao*; the eternal Urge, behind—and it is this, dear reader, which makes us talk, speak, warble out sweet notes, which are circles of which all poetry is made and of which (.142857) circle is but one faint reminder !

If you read, “Isis Unveiled”, (Blavatsky) you will find she tries to prove how and why

the word *Allah* is a 'magic' word, because as is well known, Urdu letters have their value-equivalents and each Urdu letter has its own accepted numerical-value (by which sometimes date of birth or death of kings is written in expressive words as at tombs of Akbar and Aurangzeb, for instance)—and it so happens that the word Allah also reproduces faintly or rightly the rhythm of "142857" said before ! This should not detain us any longer but those who have the eyes to see do see that words are magic-pictures; they weave to us some ideas and then they unweave themselves and dissolve in the Great NAM, of which they are only faint images ! Looked at in this light, light Eternal, each word, each letter, each *Painti*, is a poetry and it becomes verily a '*Sukhmani*' something to ease our souls and to solace our hearts !

Why is it that a wise man is called only a man of *letters* ? It is because the *letters* have stood up before him, taken off their thin veil (words have thicker veils than letters) and revealed to him the underlying Harmony, of which they were only condensed Dew-drops ! Yea, it is these letters of the Alphabet which have to me infatuation more than the works of Shakespeare or even of Homer or Kali Dass. The letters are *living* enti-

ties, if only we recognise them, if only we know their secret cipher—code. Take them at their best, none will belie thee, nor encumber thee, as they are so little—and yet they are so big ! Is it a wonder that the Aryans thrill and spill with joy when they utter the holy syllable Om ? It is big enough in English; in Sanskrit, it is the crescent-crested- Θ or, as we express it more expressively, Θ that is, with its Amrit-Skull-Cap uplifted ! This little letter the *Alpha* of the Gurmukhi, yet how different from other alphas and omegas ? It is inclusive of all as it emits all other letters when it is opened and it shuts them in ! Is it a wonder, therefore, why we like certain letters more than others, why we venerate the root-word or root-letter more than the stem or fruit-equivalent ? It is the rootlet which comes out first, then the plumule, the flower, and last of all the fruit. The Golden Egg or Seed is at the back of them all, but that is the unuttered-Word—It is Sound-pure: *Dhavani*, as some call it ! Now, what is *Dhavani* ? It is the uncut unscissored-Sound, the Shabad-Brahm which is the first Evolute from the Formless—Nirankar, and which is, therefore, the most sacred of all our possessions ! Have we its replica in our human body ? Yes, it is our

uncut, sacred *Kesh*-s, corresponding to the sacred Dhawani, the Supreme *Kwao* ! Similarly, other letters have their equivalents in our body frame-work (as shown in the Gurmukhi Introduction) but it is their corresponding Spirit-Skeleton value which reveals us when we understand them and therewith the whole universe which is verily the extroverted-Aumkar. Ah ! if only we could read the letters ! we could then understand the warbling of the birds, the chirp of the sparrows and the love-lorn tale of Nightingale, the eternal thirst of the Papia and the *Koil*, and the sweet *Tandwa*-dance of Swan on the Man-Sarowar and of holy Shiva on the white snow of Mount Everest (which is ever at rest) ! Ah ! if we could look within more than without, then each letter has a flamboyant tale like the trailing tail of a nebula in heavens and of the paradisc-bird on earth, as its struts before its mate ! Ah ! if we could use X-rays to see what is now hidden to our eyes and ears—(but the X-Rays see the physical emanation), it is the spiritual trail that carries us to the hinter land hidden, in the rear ! Ah ! if we could see the little letters weird dance, in chorus, on the primeval-Waters (Salal (मल्ल) as this Water vibrant with New Life is called) ? If we could, we would join the

chorus of Apasras and dance therewith, the rhythm that chants its Music incessantly and uproariously as there is joy-exuberant at the heart of creation, from where showers of scintillations are being thrown out with volcanic pressure, which constitute numerous, unnumbered galactic Systems of which our world is perhaps the youngest! 'Ah! if we could take off the veil and see the Drama of Life as it is enacted behind the curtain! Ah! if we could look back into the face of the Cave of Plato which keeps us tied to the prison hole and enables us only to see the 'shadow' before eyes and not the Kaleidoscopic Film of World, which casts these shadows from Behind!.....Yea, ah! ah!..... would then be Ha! Ha! indeed!!

O readers, remember the old old chant of which our Bullah, the Bulbul of Punjab: (Nightingale of Punjab) sang: **ਇਕੋ ਅਲਫ ਤੇਰੇ ਦਰਕਾਰ!** 'Only your Alpha need I, and no more'! Yea, the Alpha is good enough, big enough, comprehensive enough, if only we could imbibe its import! But as this is incomplete, let to it be added the outpouring, ever swelling ever effervescent.

Omkar:-

ੴ of which the *Painti* is an amplified expression and its function! Let the whole liter-

ature be condensed in the words, a dictionary, and let the dictionary resolve itself into its Alphabet and let the alphabet swing-back to its propelling-momentum i e, the Logos

(ੴ) and then all is understood, all is read, all is digested, all is our own ! Yea, the WORD, which no word can spell ! Yea, the Sound (Shabda), which no mouth-uttered sound can imitate or repeat ! Yea, the *Dhuni* priméval which is the Fount of all fountains, the wisdom-Head from where all holy Vedas and Holy Guru Granths emanate for ever and ever ! Those readers who are interested should read Professor Muirs' Book (Thinkers' Library) "Five Stages in Greek Religion", the least two chapters of which tell us how this secret has been treasured by all the philosophers of old; (I have quoted in the Punjabi Introduction some extracts from this little book). When the Rock Bottom of languages is reached, there wells up an eternal-Fount, which is as much common to the picture-language of Egyptian pyramids, as to the vocal language of the sweet Vedas ! I have tried to bring this out exhaustively in another book which is called "ਮਿਲਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਤੇ ਦੋ ਦੋ ਗੱਲਾਂ" i e. Heart to heart Talk with the seers and sages, in which Egyptian mummy scrolls

are as much unscrolled as the Vedas and other whole scriptures of the East and the West. But, dear reader, does not our Master tell us : “**ਜੋਤਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇਤਾ ਕੜ੍ਹਿਆ ॥**” the more we read, the more it is a bother of head ! Is it not enough that a few should work at the science of comparative religion and philology?—for there is not much in this shallow pursuit of establishing homologies and analogies—it is much more essential to dip in and dive into the great ocean of the Spirit of which these languages are so many limpid streams ! The Nectar-Fount is at the back; it is beyond the shadow world of words, word-pictures or myths, which they embody and encrystal; we do not want congeald jellies or crystals but the gaseous aroma of the *Nam* of which they are products or bye-products. .

There is another reason why written language can not be considered to be original because it is the eye-equivalent of sound which is primarily a concern of ears. Is it not, therefore, an attempt to send a telegram by post in doing which it loses all its charm and its potency. But when we have the books read more particularly when the hymns which are soul-rhythms are sung to us (Kirtan) then we are taken back, winged back to the original realm of

Sound from which they came as winged messengers of light, which wings they lost on reaching the earth i. e. on becoming dead letters ! Oh, ye, little letters, I see ye in pristine glory of old, ye are fluttering butterflies when ye swam in the Ocean of bliss . Ye letters, are droplets of gold; a Midas is required to touch ye, and turn ye back into Gold of first water ! Ye letters are pearl drops found not in the bottom of *khara-ocean* (saltish), but on *khira* Ocean, the sweet ocean of Spirit ! O ye letters, ye sparkle out light even as yonder sun does from behind the veil of clouds producing in me, in the sky of my heart, the rainbow of Spirit ! O ye drops of ambrosia, were it not for these magic-effects, I would not call ye, "*Gurmulchi*" i. e. God-oriented flowers ! Even as the sunflower ever faces toward the sun, so ye' the letters of *Guru-kissed-Paints* face the Wahiguru ! Ye, 6 letters are wavelets in the ocean of joy—to know ye is to dance to your rhythm and to your Music-unstruck.

O, ye letters, I love ye, as my eyes, nay, as the Eye of the eyes ! Ye, are the first images of my Grand-Mother, the Bani, in the mirror of my heart, in the heart of culture. What after all is gesticulation and gesture language ? It is the

language of the deaf and dumb, more than that of others—and, as I have said before, it is the sense of hearing that is upper-most in man, which we cannot lose except at the risk of sinking to the level of brutes again, which would be a fall worse than the fall of Adam! No, we can no longer afford to revert to the gesture language of savages, we must remain on the track, on which our feet, are firmly set, by the impulse of evolution—only we must spiritualize the words, see through them even as a chemist sees water in H_2O , and benene in C_6H_6 -formulae thus made.

O, ye letters, ye, are verily the code-words of the Almighty, and the brittler the code-word, the more likely it is to grate on our palate of mind; the vowels are sweetest and easiest, the liquid letters like l, m, r (ਰਾਮ) are also sweet, and least of all are hard consonants as k, x etc.

This is why the words ਰਾਮ and ਰਹੀਮ (Ram and Rahim) have an infatuation all their own, and so does the most expressive, of all exclamations i e, Wah! Wah! Wah! (Ha—Wah!) Compare also, the first few formulae ਸੋਹੀ and ਹੰਸਾ (Soham and Hansa) as stated before, made of sweet sibilants.

Those who are homeopaths, know the

subtle efficacy of minute doses of medicine, the diluter the medicine, the more its potency and efficacy. The same is true of inter-atomic world, which has charges dis-proportionate with mass, i e. the subtler the kind of emanation used i e. whether it is a alpha rays, the gross-rays, or B rays or Gamma rays, which are subtlest. The same is true of the armoury of words, the smaller and the finer the better—and among the letters, the same, on a higher scale still. It is

ॐ which has the greatest potency of all being the first foremost and the subtlest better.

Last but not least, why is that our *Painti* is crystallised into 5 letters as **ਕ ਵਰਗ, ਚ ਵਰਗ** etc? Each wave of sound condenses into five wavelets and not more than five, very much like our fingers! This Five seems to be a first step up (after the rhythm of 2 and 3, as in Trigunas).

Is this not one of the reasons, why our spiritual world has five *Khands* beginning with Dharm Khand on *Gian Khand*, *Saram Khand* to *Karam Khand*. The last is *Sach Khand*, the first and subtlest, from which others evolved or rather devolved! This rhythm is natural in our sound which we cannot ignore—It is common to

Dev Nagri and the Hindi and Gurmukhi that is why it is called *Dev Bani* for it reproduces fairy-like the rhythm of the Bani; the primal Harmony ! This is the first *horizontal* classification, that is, it is classification of the first level or stratum of sound. Then following one another come no less than six other rhythms which are *vertical* stratification of same Stream of sound, in its descent to grosser world of matter and earth. Why are there seven strata ? much as we have seven days in a week ? I am not an occultist but this much I know that "seven" is a symbol-supreme of Time and it is, therefore, that seven planets were recognised of the sun at first (though more are known now). Seven is, therefore, the first element of time which linked on with five as stated above, produces $7 \times 5 = 35$ letters, the scientifically complete elements of any Scientific Alphabet which any human mind can devise and crystallise, provided it is on the Divine Pattern (Dev Akhar). The horizontal and vertical distributions, as given above, are the warp and woof of the Alphabet. If you read the Periodic Classification of the chemical elements, you will find similar horizontal and vertical rhythm and the two together work concomitantly on the loom of Time. In that case the rhythm which is paramount horizontally is not Five as in Gurmukhi Alphabet—it is that of eight

i. e $5+3=8$ showing that another cycle began uniting the pentad of *Bani*, with the triad of three Gunas. This rhythm of chemical elements is, therefore, not primal, it is subsequent to that of the *Bani* or Sound. The smaller the rhythm, the more primal it is, hence we can labellise different steps of world devolution: eight (chemical elements), back to five (of *Bani*), three of Gunas, 2 (Maya and Ishwara) 1 (Nirankar) ! Or reversely it will read thus:

Beginning with one- १ the open being like open womb of the *Bani*, expressive of all devolution on the plane of the earth.

Those who have read of the ancient Hindu or other mystic lore kow of the magic of *Mantras*, the occult power behind letters or syllables or cipher words. Is that true ? Verily, it is so, if only we could peep through them and are not tied to, them even as a parrot is tied to words taught, which he reproduces mechanically without the desired magic effect. Readers who are interested in this will find in the above booklet of Profess. or Muir, a mention about this very magic-*Mantra* which the Egyptian heirophants possessed and revealed.....by baring open their breast...a secret which descended from the Guru to the disciple in

the pyramid of the heart; of those detailed description and talk is reproduced in the book mentioned above (*Millian nal mel te do ao Gallan—* **ਮਿਲਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਤੇ ਦੋ ਦੋ ਗੱਲਾਂ**, section on Egypt). But, the fact remains that there is a power behind mantras and holy Gurmantras, if only they are understood—otherwise, they are no better than hocus-pocus which exists only in the imagination of those who believe in it and not others.

How is it and why is it that practically every language or Alphabet has two strands of letters, one ordinary mouth letters, other nasal letters (like N)? I am not a philologist to delve into these secrets but this much I know that to keep the mouth open is not a natural pose—it is occasional, not a permanent one. This much will be agreed, but what of that? If this is agreed, then it follows that there are required certain valves for emission of sound without opening the mouth—and these are *nasal* letters or rather their sound elements or equivalents! The use of these letters gives us short cuts of expression—they are safety valves of stored sound. They are, therefore, as if were, outpourers of our pent-up feelings. Indeed they are a potent stream for giving flow, enfluding our thoughts and helping us to actualise what is at the back of our

heart. Is it therefore that "ing" in English is not only a sign of verb (like en) but a symbol of the present tense—as it encurdles the solid element in us and makes it flow down. Is it not for this reason' that the greatest name of God is sound equivalent of NAM which we can utter mouth shut as it comprises two nasals. Some ancient Sanskrit literature is so enamoured of these endings that practically every Shlok ends with this as in **मोहं, उरग** (Sohang, Om etc). Too much should not be read in these stray elements of which the language bricks are composed, as the refrain of this talk is rather to emphasise the common Element: the *Vak* behind, than to stress the elements themselves. But, these rhythms, nasal elements and other song-harmonies show, that behind the resonance and music of words is the Master—Melody, and to reach the Alphabet acts like unto the Jacob's-Ladder! For the selfsame reason, some poets use alliteration to keep the sound pitched to the same level, as it were, of the Idea denoted by the words. But whether it is alliteration or variant metre and rhyme, they together try to poetise the frigid mind i. e they try to melt its crust first, then its bottom and finally to evaporate and embalm the same. It rings true to the pitch of Primal Melody even as cup full of water responds to the melody in a

Jaltrang or empty vessel does so easily when struck and beaten like the drum. Where the poet leaves us there the musician takes us up and lifts us a step still further. But there are levels and kinds of music as of all other things; the lowest pampers to our flesh (as in cinemas), the highest elevates our soul more than any other spiritual occupation—indeed music, is the food of soul, *par excellence*, as is administered to us in our Gurdwaras. I have not been able to understand why it is divorced in mosques (perhaps because it is misused in bad hands when even nectar becomes poison), but it is a great relief to me that the Sufis are one with the Sikhs and they follow in the footsteps of our Great Masters and love music.

Ha ! the symphony divine of Asa-di-Var chanted in the early hours of dawn. when it is really Heaven on earth ! I can hear music all the twenty four hours of the day and never feel weary. It is this secret which the radio artists appear to have conquered, but if music is given to us of the quality as it is administered i.e. trash of *Hir* and *Laily* then another Aurangzeb will soon be incarnated who will wipe out these houses of ill-fame as did Hitler the Jews !

Music is the heavenliest food and to tie it

to earthen chariot is to burn the gilt-edged securities to produce hearth fire ! Is it not a wonder to us that our *Painti* is designed on the pattern of a music scale—each letter of scale ending nasally and beginning at the back of the tongue. If all *Painti* is a circle, rather circles within circle, then how can we lose sight of the Primal Melody at the heart of creation which is perpetually expressed in world and its rhythms.

I have often wondered why the orbit of the earth is not a complete circle i e. why is it an ellipse ? This is because the earth, has two forces centri petal and centri-fugal and the combination of these is the ellipse. For a similar reason, the earth is not itself a sphere but an oblate sphere—this, it must be to show that it is not in complete equilibrium to itself the sun is a circle as it is the parent of its own system and true, therefore, to its Archetype i e. the supreme rhythm; perhaps its pater-sun will be more circular still and true to the Idea it connotes. I have discussed this subject at length in a separate booklet (Nur Bur) (ਨੂਰ ਬੁਰ) (which see). but it is enough to state that the circular stellar spheres are congealed first Children of the Primal-Rhythm, and their equivalent in our language-world is poetry not prose.

Why the whole of the Guru Granth is in poetry and not in prose will be evident to those

who are rich in mystic equipment, Poetry uplifts us, elevates us, melts us, wheels us, waltz us round and round in the beloved company of the Supreme Self ! O, if only we could catch those Strains and dance to its Music ! O, if only we could love the goddess of Music of whom there are as many children as rhythms conceivable (ਗਗ ਰਤਨ ਪ੍ਰਵਾਰ ਪਰੀਆ ਸਬਦ ਗਾਵਣ ਆਈਆ ॥) i. e. *ad infinitum*

Music comes to us like Orpheus of old and it gives us new life, even old ashes and dead bones spring back to life !

But this is not an essay on Music or Poetry, it is on the *Painti*. That is true, but we will have ill-understood the *Painti*, if we consider it like all other A to Z Alphabets; no it is music of 7 x 5, of Time versus Ideation, of Verticity and horizontality, a veritable weird Witches' Dance which the faery-Foot of the *Bini* alone can bring into being.

It will be asked why I am stressing so much the music element. This is so, because to ignore it is to turn all gold-in-us into dross, to turn the Milton-in-us into our Shakespeare ! A commercial world may like blank verse but I like the rounded verse, the God-chanted rhythm which is as round as the earth, as the sun itself ! But not all rhymed verse is gold, even as all that sparkles

is not gold. Gold is gold, and dross is dross. Blank verse is good enough, expressive enough, golden enough, but it is only the rhymed-verse which can be strung to and sung in accompaniment with music, and it is that which is the first and foremost desideratum of poetry. We can afford to read sermons and discourses which are the A, B, C of Religion in ordinary prose, even in Johnsonian prose—but when the goal is near, we must dance in tune with the Rhythm or else we are out of the Chorus—else we may be spectators but not choristers! Professor Muir tells us in his above quoted book of the “Decline of Greece” and Sprenglar tells in the “Decline of Europe” of a similar catastrophe that overtakes every culture at one stage. Does it not come to this that at that stage all springs of poetry, the ambrosia of heart are frozen and there remains the cold, ice cold current of prose—as from Homer down to Aristotle (Plato being a golden bridge in this transition) and similarly from Ved-Viyas down to say Shankar-charya ?)

The Gurus sang, the Guru chanted music' the Guru's heart out-poured Nectar in music and in naught else—Music that was first wedded to the *pañific-Rabab* of Mardana, but then rung in tune with the battle drum; the *Ranjit Najarr* of Sri Guru Gobind Singh. It was Moliere, I think,

who said, "Give me martial ditties and conquest will follow (to reproduce the essence of his talk, Fortunately we have these refrains in *Chandi Ki War* and other literature of Guru Gobind Singh—it is a veritable translation of Sanjaya and Dhritrashtra from the plat form of spectacle to that of the battle-field where Arjan and the mighty Bhima are in the thick of war, where trumpets resound and the guns roar and thunder and blood stir in purple stream of joy—yea, it is translation from the Gian-Khand to Karam Khand of Sri Japjee. It is wrong to think that Gyan begins and ends in forest life—it is worked out in the battle-field of life, in the arena of life, where baynets clatter on the breast, on the one hand, and sweat souled Brother Kanahiya moistens the parched lips with nectar, on the other. Does it ever strike us that our hardest letter is the last letter of the alphabet **ੜ** (**ੜੜਾ**)? It is as hard as admantite rock, but how few know that this letter more than any other letter is used to sweeten the other invertebrate letters; it starches them up, gives them life, lustre and consciousness, all its own Compare, for example, the word **ਪਿਆਰੀ** and **ਪਿਆਰੜੀ**; **ਸਾਜਨ** and **ਸਾਜਨੜਾ**, **ਰਾਮ** changed into **ਰੂੜਾ**, **ਗੁਹਾ** changed into **ਗੁਹੜਾ**—further, all vowels **ੳ**, **ਅ**

and ਏ (the softest Vowels) are enstar-
 chened with *this* hardest and last consonant
 to read ਉੜਾ, ਐੜਾ and ਈੜੀ !—an agglomeration
 of the 'softest with the hardest, of gold and
 platinum on our 'Parker'-pens ! I stress this here,
 especially, as some soft-collared souls appear to th-
 ink that *Ahimsa*— (Non-violence) is the be- all
 and end all of life, this is true to a considerable
 extent but this is not the lesson which Biology
 for instance teaches us, which portrays to us life
 as a constant struggle, as a constant mobile equi-
 librium, between warring elements: Kata-bolism.
 and Anabolism, synthesised into Meta-bolism.
 Even little grass does much violence when its
 waves in the air and nods its head and even
 seeds, tiny seeds, speed up and burst doing viol-
 ence both to the shell and yielding earth which
 then gives it the required ground- This is why af-
 ter Gyan Khand (yes after so-called enlightenment
 as considered to be the end of old) there comes
 the Karam Khand of the Jap ji, and of which
 the best word picture is the Geeta, but as this
 is more a word picture than anything else it is the
 life drama of Sri Guru Gobind Singh Ji (and of
 Jesus Christ on the altar and the prophet
 Mohammed out of his home) that appeals to
 me most, for Guru Gobind Singh calls this body

(the body of his blessed father) as ਠੀਕਰ (ਠੀਕਰ ਫੋਰ ਦਲੀਸ ਸਿਰ)—potsherd broken at the head of the Emperor of Delhi! The same is true of His own blessed Self, of His children and of those whom He constituted in his image; "the Khalsa". I, therefore, attach the greatest importance to this mixing up of the ੜੜੜ (omega) to the first ਊ (Om or Alpha) in us—thus alone can true Metabolism of Life: i. e. the Karam-khand can be evolved.

Alphabets of the Almighty must be differentiated from the Alphabet Almighty (ਪਰਮ ਅਖਰੀ) for the former can be enstaged and expressed by any known Alphabet—but the *Alphabet Almighty* goes a step further and stirs in us, directly and substantively the rich reminiscences of our Heavenly Origin! How does it do so? It does so by the Harmony that is innate in it, that is immanent to it as I have shown by the Great Complex, the Warp and Woof—supernal of 5 7, which the Periodic Table imitates in its own way. We may call it *lev \ agrī*, if we like, as the two are practically one—the Painti of Gurmukhi being a perfect codification, whereas the Dev Nagri overflows into cognate shades of sound—but to all intents and purposes the two are one—I like the way in which

(ੳ ਅ ਏ ਸ ਹ) the first Pentad are fitted on to the balance and thus seven Pentads = 35 are made an indivisible and integral whole, which Dev-nagri neither attempts to do, nor does. However, that is a minor difference and the fact remains that this '35 lettered alphabet is verily a Dev-nagri i e an alphabet of the angels !

II

I have tried to show that in this alphabet, there are significant resemblances (are they a chance or there is something hidden below them ?) between the location of letters and our body centres. Of these letters, ੳ ਅ ਏ have been referred to already above, then the letter ਸ corresponds to ਸਵਾਸ (in breathing) on which our life depends; ਹ with our ਹੋਠ, the next center of our intake i.e. the mouth; ਕ corresponds with ਕੰਠ (throat-plexus ?); ਗ with our ਗਿੱਚੀ or ਗਰਦਨ; ਚ with our ਚਿਤ which is sometimes pictured as stationed in ਛ or ਛਾਤੀ (breast)—this homology is developed further *in extens* in the Gurmukhi portion of the Introduction. We need not attach much importance to this stray chain of coincidences but if we string them up together, we get an image of the Supreme Person with these letters as His Organ Centres !

But let us be very clear about the above symbolism lest instead of its being useful it may act as another veil which it is the object of this Preface to remove. What is that? It is this, these letters like all other symbolism (including idol worship) are like the Dark Caves of which Plato speaks—we must look through them to the Light that trickles from behind them—and there is not one but two caves in which we are enveloped. The darkest dungeon is the *adibhuta* cave, that is the cave of the dark elements, of which the black ink is a best symbol; this cave must be broken through and then we peep into the other cave: *adidaevic* i.e. the cave of animating agencies, which is not so pitch dark as the last, but is still dark and vaporous enough to suffocate our soul—and last of all comes the open expanse of the *ahdi-atmic* Light which is the end-all and be-all of the Painti, and all other creation. All *Painties* are at first enveloped in smoke, the dark clouds of the morning, then comes the red, sun-kissed *Usha*, but even this is a mixture of light and darkness, and last of all comes the Sun of Spirit, where the *vac*, the Old Friend comes enthroned on the chariot of gold, as is the sun!

These letters are as a matter of fact like

the Serais of old wherein people used to sit and pass their nights, but early in the morning they had to stir up and buckle up their girdles, for a serai is not our home; it is a temporary halting stage. These are thus no less the 35 halting stages of the Ved Vak or Gurbani—it is better to have fewer halting stages than too many; for this reason a Painti (35) appeals to me more than a Bawan Akhri. But, it will be said why on the same line Si-harfi (Urdu) or 26 lettered alphabet (as English) should not be better as they are smaller still. From business point of view condensation may be desirable but the alphabet will then lose its charm, its rhythm and essential inward completeness, not to mention the maze of points which distresses us as we pass through such point lettered Alphabets—are they not like thorns with which roses are studded? Is this not one of the reasons why a stenographer rarely dots even his Vowels and why so few fast writers dot their ! and cross their t ! Pointification is necessary sometimes, but it is more often a break than an ornament. Be that as it may an alphabet has in it a flow of its own, and hence the fewer the dots the better, as they are like pauses in corresponding feat of speech and when we are delivering an oration or a speech we do not pause even to take a breath,

which comes to us automatically through the nose. So far as I know, not one of the panjabi letters is tailed up with a 'point'—it is true that some letters are being dotted now in imitation of Urdu to express shades of sound corresponding to K Ḳ etc. I do not object to this as this will be necessary for transliteration. Indeed This will be always necessary for business use and for transliteration and has been adopted not only in Punjab! but even in (Dev Nagri, Hindi) which has no sounds of as in G though otherwise complete and Panjabi has adopted therefore the same.

Nor am I enamoured: of this, as pointed letters become brittle and twang bitterly at times in our ears whereas a Dev-Nagri has to be limpid like the Panj-Tarni that flows at the foot of the Amar Nath Cave ! For our commercial and business life, we may require these dots and dashes (and these have been adopted) but are they not like "erratics" which come glacier-like from fields and beds that are foreign to a Perfect Alphabet, if that is the object in view ! As a flower develops it casts off its bud-leaves so when a perfect language develops it casts off all tails and appendages such as points.

I am sometimes amused to be told that this Painti was not evolved by the First but by

the Second Guru. Is that true ? I am emphatically of the opinion that this is not so; for if you read the *Patti* written by the first Master in Sri Guru Granth, you will find all these letters—this cannot be possible until He had evolved the medium of writing. If it were possible to get the original *pothis* auto-written by the Masters, I dare say, that the lotus Writing of our First Master will be there in Gur-mukhi. But even if such historical material is not available, who can deny the internal evidence of Sri Guru Granth Sahib itself. How can this be otherwise ? Can Minerva emerge from an head other than of Jupiter ? The Master mind who wrote the Japji used but one point (Tippi). (*Bindi* is not so much a point as a stroke which has been used—and even that for nasal sound and not otherwise.) I think it is a sign of a Master-Mind to be able to avoid points and other appendages (as ष and ष in double consonants. I think it was the master mind of Faizi who could write the whole of his *Magnum Opus* without a single point ! That is then another proof of the Master-Mind that was working on the Japji. This is not to say that the Secod Guru could not do this, but when the First Master had done so there was little need

for it. The Bani of the Second Guru is, it will be seen is microscopic compared with that of the First Guru. There is one more reason which shows to me who is the Author of this Alphabet. The letters of Gurmukhi are not all like Sanskrit, as it is sometimes stated, some are more like Sarda characters of Kashmir—these resemblance will be evident from the comparative Table appended to the book of Bawa Budh Singh Ji (Hans Chog) which will show how there is attempt to get the best of the then current Alphabets with suitable innovations where necessary. The First Master had travelled far and wide—in the East and the West, the North and the South and hence He was in a better position to give a homogeneous and perfect *Painty* to Mother India as He was true Patriot-Prophet. Is not the Masters' language also a Perfect Blend—before the Great Moghal attempted this i. e. of Hindi and Persian—'Urdu' before Urdu and Hindustani—before the authors of the Wardha Scheme attempted this! It was indeed a fiat of the imagination of the Great Master and His Successors, who brought about the great Cultural Synthesis which brings on the same platform the sweat bulbul of deserts i. e. Farid, with the Cobbler-Saint of East and the arch Weaner of Benares, with trads-Vindhyan

bani of Nam Dev, and others. Guru Nanak himself speaks more languages than one : the *mithi* Multani and sweat-scented Sindhi (as for instance in Dakhn as); He speaks the crystal-clear language of the *Bar* of which He was Koh-i-Noor crystallised; the marble like *manjha* strains of melody, and finally both Sanskrit and Prakrit (as in Sanskriti Shloks) and Punjabi is engrafted on to Persian (as in Rag Tilang)—But (and this is most important) these are variations which only vary the current and the majestic flow of His mind is undoubtedly Hindustani i. e. All-India Language! A *Parm Akhri* (Perfect Language) must be a language such as to suit all minds, all levels of thought and this He attempted five hundred years ago, in which he succeeded also.

It is sometime said that the Fifth Guru brought about this synthesis when he brought together all the *Banis* in one cover. This is true if it relates actually to consolidation, but if it is understood to mean that the process began with the fifth Guru then it is obviously wrong—for if you read the Shloks of Farid and of Kabir you will find therein interspersed those of Gurus previous to the Fifth Guru, wherein they are giving their own Viewpoints i. e. where they differed as *Sati*, deserting family

etc. This could not be possible unless the process of assimilation began with the First Guru himself who set an example in this direction and the successors followed in the footsteps of the Master ! A question is sometimes asked whether Urdu can or can not supplant the Punjabi (Gurmukhi). I will answer this in an indirect way. I have a copy of Dasām Granth which is in Urdu and although I have tried my very best, yet I have never been able to read it fluently as at every step I find that the Zers and Zabars defeat me; y may be long or short and we never know which and there are several other impediments like this in short it can never supplant Punjabi. We must read the master minds in their own Alphabets if we are after getting the unadulterated Nectar of Spirit and so to understand the Master-Minds whose Word is enshrined in Guru Granth Sahib (and these are quite a host, over twenty) we must learn Gurmukhi—if for no other reason, as emphasised above i. e. its perfect and ideal rhythms, absence of points and other complications. It is the simplest and the easiest of all Alphabets which can be read in a day or two. Even as Roman transcription cannot enable us to read the Vedas or Tulsi Ramayna, so Urdu fails us to read the *Bani*. The rhythm is lost, the charm is

lost, and the spell is broken in the maze of points and zers and zabars and yehs. Let Urdu be with us in our Courts as even Maharaja Ranjit Singh used it as the current coin ! But (and here is a big But) as soon as you betake yourself to Urdu, you are willy-nilly diverted to the literature which starting with Iqbal or Hali ends somewhere with Hafiz and Roomi. I have followed both of these tracks, their common platform is Urdu and that is their intersecting point as well bifurcation. Now what struck me most was this ! In all Indian literature from the Vedas down to the Siri Gura Granth, the Supreme Person is He the *Pirmatma*, all other souls are His brides in the making—but read it at the other end, i. e. in literature of trans-India, and there all this is reversed, the supreme-Masculine has become supreme-Female !—Adam has become an Eve, a^s it were ! This is not the Mosaic tradition, nor even the European line of thought, but it is a characteristic of the Sufi literature. By this Retroversion, I have been very much perplexed and I do not know how to express it; a left-handed image of a right-handed man is good enough because, after all, man is symmetrical and he sees himself, in his image, in a mirror, but above change is like the negative of a positive-print, in which a black-

bearded man looks hoary-white and *vice-versa*. Yet, some of the finest poetry that we read in Urdu is a reflex of this Sufi proto of type. But insensibly, it has led us from the high pedestal of the Spirit and love-spiritual to love-mundane of which *Hir-Ranjha*, *Sasi-Punu*, *Sohni-Mahinwal*, and a host of other love-allegories, are a product. These were not permitted to infiltrate into the Guru Granth, although these stories were then current as will be evident from their reference, in Bhai Gurdas—a contemporary. Why? Because, the Eastern ideal is wholly different—we can never brook the idea of *femalising* our Maker! We have *Devis* (Lakshmis and Parbatis etc) but these are always secondary and auxiliary to Supreme God Who over towers them all. At the back of all is the old Idea—never really old—that we can find the Supreme One in exactly the same way as a bride finds the bridegroom i. e. by Fear and Love (ਭੈ and ਭੁਭੈ)—by 'fear' i. e. if bride is impure in thought, word or deed as she will be cast out by the Husband—and by 'love' which is to follow, not to precede purification, or ratherly their sweet combination! Is this possible! with Sufi attitude of mind? Possibly not, as we never fear females of which the reverse is quite true! This, however is not all. The greatest danger, as I conceive, is the drift from spiritual

to the mundane i. e. on this Inclined Plane of Flesh ! How many of our college poets know the implications of the Sufi literature?—and yet, all speak of their 'lady-love', even as a Romeo talks of Juliet—but this is not Religion !—this is sensualism unadulterated, of which Cinemas and Talkies are so full !—It is, there, where the danger lies ! The supreme value of a perfect script becomes a matter of secondary importance, when a court language is under discussion, not when the spirit. Nor can I brook that matters which are of the greatest moment to us, in this brief span of three score years and ten, should remain engulfed in 'myths' as is the case in the above literature.

The Myth method is the old Indian method; It is also old European method. Compare the myth of Hercules whose labours are well known to the 'Miracles' of Sri Krishna whose whole life from the cradle to the grave is a galaxy of Incandescent Incidents—from the stealing of butter to the whirling round of *Sudershan Chakkar*, when Dropadi was in danger, not to mention the Ras-lila which is explained in more ways than one by ardent devotees of Sri Krishna. Tulsi Das went a step further when he supplanted above by the Life story of Sri Ram who is an ideal husband, whose bride: Sita is an

ideal wife, whose brother: Lakshman is an ideal brother,—but even here, when we reach the stories of Sugriva Eagle, and Jamawant bear our imagination revolts and our intellect hesitates before we can accept these and Hanuman at face value—not to speak of 'Kak-Bhusand'(crow-incarnate)who defies all dissolution ! All may not be so detained but at least the scientific readers are ! This is why attempt is made now to substitute '*Bandar*'(monkey)by '*Banar*'(Dravidian race?)! although change in this one word may be possible by stretch of imagination, but what about others ? the ten-headed Ravana, Garuda, Bali etc ! No; we must face facts boldly: there is Symbolism in every 'myth' and so there is also even in Ram Chritra. Is this not true also of the Bible 'miracles' ? It is; and of this a detailed mention is made in "ਮਿਲਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਤੇ ਦੋ ਦੋ ਗੱਲਾਂ" (which see) in section relating to the Bible. This Miracle-language is as old as the Drama itself; it is as much in Sankuntla of Kalidas as it is in some of the Passion-plays of Medieval Europe ! How many know or care to delve deep into the internal meaning of these myths ? Yet, Plato regards them a necessity fearing lest whole literature be destroyed by some cataclysm—but now the Press has solved that danger, and even if

original manuscripts are somehow destroyed yet copies by millions exist of all holy Bibles. Hence there is no longer much necessity to revert to the Myth-method of imparting old Lore. It is for this very reason that the bani of Miran Bai was not brought on to the pure *Bir* of the Fifth Gurú, although its adulterated copy (Khari Copy) has one hymn. Why? Because all bani of Miran Bai is couched in the phraseology of Sri Krishna. The method of our Master was *Nirankari*-one i. e. not of putting veils, of myths, which all myths wear and interwear, but the Direct method of Bhakti and First-Hand communion unclathed. As far as I can see Sri Guru Nanak first made the attempt to impart Holy Wisdom without the thick curtain of myths, though some myths, as of Dhru are current coins. Side by side with this, He knew and emphasised the paramount need for imparting all instruction—at least religious one—through the Mother Tongue for without the mother tongue wisdom remains shallow-rooted as humble grass standing by the majestic deodars!

O mother Tongue, thou art my Gurdevi—my mother and my mother-in-law! Come and down-pour thyself into my breast even as silvery flakes of snow clothe, in wintes the murrer pines as I travel on with holy necklaces descended

from the Father of hills: the mighty Shiva—the Spirit in Peace eternal and in Himalayan majesty ! O my Mother Tongue, far too long thou hast been estranged from me—I had been a devotee of Shakespeare and of Sadi but how little did I know that soul remains a pigmy and must remain so for ever, so long as it is tied to the chariot wheels of these foreign Caesars; I cut myself adrift, I loosened my bonds—I returned to Thee, O my Mother, and I sipped the Ambrosia that lie in Thee! yea, in Thee, O *Param-Akhri*, for Thou, of all, crystalisest the Spirit, as these snow crystals do droplets of dewmist ! O my Mother Tongue, I was like a Prodigal-Son, the days I spent away from Thy warm motherly Embrace—but I do see my Way back ! O my Mother, the same dilemma is now before many another youth, who like the writer, want to go at a tangent to Thy blessed Orbit—O Mother, let them not go astray for they know not the suicide they are committing ! O my Mother thou hast suckled me in my old age, in uphill Himalayan tasks—Oh ! how could I scale these heights were Thou not with me ! O Mother ! O Mother, I feel the debt I owe to Thee albeit late in life—come let me carry Thee in my *Behangi*, like the Sarwan of old, and then O Mother thou wilt be in front of me!(but O English

I will not desert thee, let thou be in the back scale of this *Behangi*) ! O Mother thou hast revealed unto me Vistas which no mortal eyes can see, the Vistas which gifted, well equipped Seers see when they look down on earth, from an aeroplane of the Spirit. Thou hast given me the parachute O Mother Tongue, and I now I go where I list; I see what I list; I say what I list ! Go ye away from me O Dictionaries and Lexicous of foreign languages, O Mother, come let me lisp thy sweet Lullaby which Guru Nanak sang to me—the tongue which sister Nanaki spake, which father Kalu used when he beslappad Nanak doing *Khara-sauda* ! O Sweet Panjabi, of thee bulbul-tongued *Bullah* warbles, of the Warris-Shah, the giant genius of Punjab sings; of thee my own mother sings when she wants to sing my *Ghori*, or her *Sohag* ! My mother Tongue, O come to me in sparklets of Gold, for that thou art ! O Vac-Mother pardon me I went into the whirl pool of foreign languages, I was well nigh drowned—thou camest to my help and I get out ! O foreign tongues, ye are, to me now like *Kaikeyis* determined to dethrone me, for ever and ever more !—How few know this until alas ! they beflounder in the moor of Thy Miasma ! O mother tongue,

come to me, come to all of my country-men and let them have a new lease of Life, which thou alone canst give ! In India (fortunately or unfortunately) there is not one language but a *melee* of them, and one is be-wildcred often which to use and which not to use, even as toy sellers sell many things at an anna each and we know not which to have and which to leave ! And the trouble is that we get the Japan-brand of languages cheaper than the Mother Tongue it self ! O, the Mother-of-mothers: *Gurbani*, mayest thou never desert me in my predicaments, as thou never dost—for (and this is most important) thou are the medium through which *Grace-livine* infiltrates into us ! This is not to say that we should not study more languages and more literatures than one—I have done so, with great profit and I have a friend who is as rich in languages, as I am rich in recollections of what I read here and there and every where—but now I know that the Vehicle of Grace is the Mother Tongue and no other ! Is it not for this reason I call thee as *Param-Akhari* (Perfect Alphabet) ? for that thou veritably art. Even as the Philosophers' Stone turns all it touches into gold so dost thou O Mother, whatsoever thou touchest ! The *lori* (lullaby) that my mother sang to me is the *lori* that I want to be sung when I am on my

death bed, even as, *Thackerays' Hero in New Com. s.*, repeats the "adsum" (I am present) when he was at death-bed—i. e. what he had learnt as a school boy, My first schooling was not in a *Maktab* or even a school, but a gurdwara which was opposite to my house (for the ideal is to have a gurdwara in each lane, if not in each house)! There I read this Gurmukhi, in less than a month and who will believe me if I say that I had finished one *Path* (reading) of the Granth before I was five! But I was soon weaned from the gurdwara, I passed on to a *pandha*, and then to an English school where I altogether forgot Gurmukhi, nay I shunned Punjabi as a bull does the red rag—for, (and that was the idea) if I said any thing in mother-tongue I would be considered a Pendu (a village-man), so I feared—and all that was then said was dangled in high-flown English from an upraised platform, as if speaker was made of a different metal than those who heard him! But this is a phase through which each one of us passes, at some time in life, that is when the hard-collar overtakes us and we want to remain starched and upraised on stilts. O Mother, wilt thou not pull down these leaning Towers of Pisa, as are all Baboos and inflated-Sardars who *git-mit* English when they can easily make themselves

heard in their own mother tongue. But will it not be said, why all *this* in Eng'lish, why not in Punjabi? O dear reader, I do so lest you might miss this Confession, for so indeed it is—I fear, lest my wailing and, bemoaning might fall on deaf ears, and this cloak of high-flown language makes 'it an acceptable coin in your coppers, or else, you would not look at it, as some purchasers would not have cash in anything but silver or nickle—never, in dull Copper! but is Gurmukhi (or for that matter Punjabi) Copper? No, quite the reverse, it is Gold, more, it is Philosopher's Stone to me—and so is, I am sure, Bengali to a Tagore, or Ahmedabadi to a Gandhi—but we know this too late in life! Alas! then, we are too much fossilised to be able to do anything useful, then the poison of a foreign language has so much acted upon us that we can not live without this alcoholic drink of a foreign tongue. But even then in our sober mood we feel the thrill, the joy, the enthusiasm, when *H. r* is recited to us, and we feel as if we are not behatted-Anglo-Indian but *Ranjhas*, each one of us, who lived and loved the mother-language in which he sang his lyrics and wooed his sweet heart! O Mother Tongue, thou art verily like Drops of Nectar—I may be without food and raiment, but never, no

longer, without thee ! O thou the breath of my nostrils and Soul of my soul ! O Gurmukhi !

IV

There is yet one more reason why I am after this Perfect Alphabet (and language) which Guru Nanak introduced. Read it ! It is without a flourish of high blown trumpets and arrogant words—it is verily a reflex of the crystal-clear, chaste and meek Master mind i. e. Nanak's ! It is that mould in which the Master wants to mould all his disciples. Is that not one of the reasons, why hard brittle, point-plussed-letters are verily a taboo in this literature. Even as the *shamlas* (projections) of our turbans are very often significant of starched mentality, so also the starched letters have points which our Master avoided, and that scrupulously. This is one way by which stiff-necked language was ennobled and meekened. There were other devices too which are used to sub-serve the same purpose which reveal themselves to you, at every step. Read the Sanskrit word डे or (निरडे); when you read it in Punjabi you find it as निरडे, why ? The first word डे is unnatural and leaves our mouth agape at a great distance the intonating lips; change it into डे and there is a great relief—much the same as when

we feel when an angular commodity in our pocket is rounded up and re-introduced. This is why all medical instruments have rounded Curves and no sharp angles. In the olden days when purity of words was considered to be a greater desideratum, then the original intonations may have been considered necessary, to call old word in the old old-grating way—grating to the eye and grating to the ear ! It is much the same when you go *up* the bed of a stream there the rounded pebbles so characteristics of the *Duns* and *Terais* i. e. foothills are succeeded by big angular boulders ! The reverse is the case when we come *down* the stream of time; hence the Sanskrit words such as **सुम्भु** (swambhu) are rounded up and evened out into **संभु** or **संभु** for this process leaves a much smaller labial distance than otherwise ! This melting and mellowing of foreign hard words is a process that is still going on in the sweet Punjabi (Compare Bhasha = Bhakha **भाषा** = **भाषा**, **प्रीआ** = **प्रीआ** (beloved) **सटेसन** = **टेसन**, **सबापन** becoming **बाप**; **द्वि** becoming **दल्लिदर**) in which 'hard-coins' melt and become golden and molten-metal. Those who are philologists might rue this tendency by which words lose their original shapes; and might call

it anti-acceptable 'clipping', but they might as well stand up and ask the Ganges to preserve the angularities of the boulders which it mercilessly evens out. This is not only true of the Sanskrit words assimilated in Punjabi but of Persian (for instance **ਕਾਂਜੀ** becomes **ਕਾਦੀ** **ਸ਼ੇਖ** becomes **ਸ਼ੇਖ,ਸ਼ਾਹ** and **ਬਾਦਸ਼ਾਹ = ਸਾਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ** **ਕੁਵੁਤ = ਕੂਤ**, **ਬੇਪੁਵਾਹ = ਵੇਪੁਵਾਹ**, **ਨਜ਼ਰ = ਨਦਰ**, **ਅਜ਼ਰਾਈਲ = ਅਜਰਾਈਲ**, **ਫਰਿਸ਼ਤਾ = ਫਰੇਸ਼ਤਾ**, **ਜਨ = ਜਨ**) This is not a tendency towards devolutions (or deterioration) as it is sometimes wrongly called, it is the Golden Path of conglomeration and agglutination—see the conglomerate rocks, they have rounded constituents, and never angular ones ! And it is on synthesis, such as this that common Culture language of India can be built, a process which is already well on its way in the great all-India Bible which Nanak and his successors brought into existence !

Here a question arises: were the original hymns of Nam-Dev and Kabir and Rama-Nand, for instance, just as they are today in Sri Guru Granth ?—possibly yes, but very probably the Great Mastermind Sri-Guru Arjan Dev chiselled and evened out a large number of foreign words before admitting them into the Bible of the

India. What is the proof of this? Read Kabir Ji's Bani in the Granth of Kabir Panthis and its equivalent form in the Guru Granth—he who runs may read that the moulding and harmonising process is at work throughout, particularly must it be true of the Bani of Jai Dev, but see how master-full is the deft process of artistic moulding in the hands of great Guru Arjan. The fact remains that in this Guru Granth there is a great cultural Synthesis—even the Punjabi is polished and sweetened; the Hindi or the Brij-Bhasha element is similarly dished up, the Persian is in particular robbed of its (nukta) point-ornament, which makes the trans-frontier Pushto so hard, so inelastic, so gobble-and-grunt form of speech. This melting and moulding, this rounding and this evening, is the first essential of Culture—and when a Painsu (villager's) language becomes the literature-language, it does do what any goldsmith must do when he is making out of two or more ornaments one common bangle which the newly wedded wife has to wear. Yea, clattering and rattling words may be suited for the battle-field, as they are required in a *Var* which the bards sing on a battle-field, but in soul stirring hymn, all hard coins must be replaced by pearline Dewdrops of the Spirit! Examples need not be multiplied,

but these can be quoted separately to show that the language used in the Guru Granth is neither Punjabi, nor Hindi, nor Urdu, nor Persian, but a Consummate Synthesis which only, a Master Mind can use, assimilate and evolve. Is this not a Perfect Language fitted to be the future language of India and the Gurmukhi the all-India Script? I leave it to the serious students of philology to seriously consider, for if philologists are keen in this direction, half of the ground is already covered. Did not the researches of Orientalists such as Max-Muller prepare the way for the acceptance of *Swastika* for the Pan-Aryan-movement? Even so let the philologist ponder over this Synthesising Tendency and pronounce their dictum!

Why is it that in Punjab more than in any other country or in any province of India this blending and interlocking process has been at work? This is so, because like the Balkans, in Europe (and on a much grander scale than that), Punjab has been the first door-mat of India, then its battle field and lastly its great Melting Pot, a process which has been at work ever since the Aryans came to this land of Five Rivers, succeeded by as many streams of invasion, military or cultural, as there were towering personalities—Budha, Asoks, and their military

compeers of which the Indian history tells us. Ever since Punjab was, and is, a great common Filter down which many a culture has poured its equipment. The Punjab is, therefore, pre-eminently fitted, by its past history, as it is by its martial qualities, to be in the forefront of this Synthesis which India so much needs. Indeed by this desideratum the fewer the elements of the Alphabet, and the greater the elasticity of the diction as is evidenced by rounding-up process, the more competent it is to become the Perfect Language not only of India, but which is the requisite of an International Language. You find the same process of rounding at work even in English language where the Greek and Roman words are assimilated after harmonious amputation and weathering of the foreign elements: we can notice, further, similar tendency at work in America where all unnecessary and unuttered letters are dropped, as in psalm = (sam).

Lest we might be deceived and take brass for gold, the process of Cultural Assimilation is quite the reverse of telegraphic-clipping which is at work, for instance, in the course of time—the latter is unconseious rounding up of elements of language, the former process is conscious alteration of foreign words, and it is this which the great Guru adumbrated and consummated. The self-same ceonseious-ug is needed to day.!

Even as the pruning of *trees* produces prolific herd of branches, so has it done in Punjabi, compare, for instance the following crop of words from one and the same pruned-word : ਧਰਮ becoming ਅਧਾਰ, ਧਰਨਾ, ਧੜੀ, ਧੁਰ, ਧਿਰ, ਧੀਰ etc. all of which are different words-shades of different meaning, for being, sted-fastly poised in one's own place. Similarly take the word ਜੀਵ, which becomes ਜੀਉ, ਜੀ, ਜਗਜੀਵਨ, ਜਵੰਦਾ; ਜੀਜਾ, ਜੀਵਣ, ਜੀਆ, ਜੀਵਿਆ: again take the word ਜਨਾਨ, which becomes ਗਿਆਨ, ਜਾਣ, ਜਾਣੀਜਾਣ, ਜਿਣਣਾ, ਜਾਣੂ, ਜਣੂਓ, ਜਿਨਾਂ; Similarly we have ਕਰਮ which becomes ਕੁਕਰਮ, ਸੁਕਰਮ, ਕਾਰੀ, ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਕਰਨ-ਕਾਰਣ, ਕਿਰਿਆ, ਕਰਮ, ਕਰਤਾ, ਕਾਰਿੰਦਾ, ਕਰਤੂਤ, ਕਰਣੀ, ਕਾਰਣ, ਕਾਰਜ, ਕਰਹਲੈ (effort) etc.

The same cannot be said of inelastic and starched words, which are so angular as to be hardly amenable to any process of moulding or angrafting. Let us compare this process to what we see around us in winter, when snow-icles, melt, or coalesce or congeal, all into one homogeneous whole, but take the frigid icicles, and stalacmites of ice, they neither mix up, nor coalesce, rather they sunder, shear and pierce. Even so, the languages, which developed in their sweet isolation, were star-fish like i. e. icicural

like the needles of conifers, each self-contained and self-centred, whereas the palm-leaf fibre is an agglomeration of all these elements into an harmonious whole.

The assimilation process is a natural process, as it is in consonance with the downward process of gravity whereby, as in a river bed boulders are succeeded by pebbles, and finally by sand—the dew drops of mono-syllabic words, which we find in the milken Punjabi, as we do in old English, which is reverse of the tendency, we find in Sanskrit, or even in Germany today, where sometimes one word fills up a whole line.

Even as in snow—covered trees or mountains, you find one side (the Southern) devoid of snow, so also the sunny sides of the Punjabi words are particularly devoid of malformations or outgrowths. Take for instance the word ਪ੍ਰਦੇਸ਼ of this the first or shady side has still the appendage of R (ਰ) added to ਪ (= ਪ੍ਰ) but the sunny side ਦੇਸ਼ is characteristically free (of m); compare also ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ with Sanskrit ਪ੍ਰਾਰਥਨਮ, ਸ੍ਰਸਵਤੀ with ਸੁਰਸਤੀ; ਕਾਵਿ-ਕਟਾਕਸ਼ with ਕਾਵ-ਕਟਾਖ, ਰਾਮਚੰਦ੍ਰਾ = ਰਾਮਚੰਦ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ = ਚੰਨ, ਤਿਖਾ = ਤਿਖਾ, ਤਾਨਗਾ = ਤਾਂਘ (Tanhya of Pali). This is a process which paves the way for synthesis, a

step in the direction of Cultural Symbiosism i. e. foreign words coalesced.

V

Of late, a tendency has been upper-most in the minds of the Sikh Intelligentsia to codify the laws, which underlie the flexions of words in the Guru Granth, and thus has grown up its Grammar. So far so good, this is a process very similar to Panani codifying the grammar of Sanskrit, much after it was born, sung and struck to music i. e. in the hoary past. But while this is good, over emphasis on grammar is a process which is sub-versive of the main trend of the Guru Granth, which is above all in simplicity and easy comprehensibility. A similar process was at work in the years which followed Vedic research when all recurrent words were assorted and reassorted, as they are sorted in post offices, and this was done in the hope that by so doing intricate shades of meanings might be divulged by juxtaposition, of bringing together of similar Verses. The same process is still at work, in the direction of Vedic literature, at Lahore, and the process might repeat itself at Amritsar. This is, in my opinion, an overdoing of research—it implies scholarship and labour and nothing more than that. Those who want to catch the "Ataman" by this linguistic method

are like those who want to catch water in a sieve—the Spirit is elusive and it does not lie enmeshed in this or that word, in this or that flexion, in this or that idiom. While therefore, the grammar may be helpful in certain respects, it cannot go all the way and do away with the method which the hymns inculcate i. e. *Simran* and *Bhakti*. Too much emphasis on words has been rather the curse of even Sanskrit scholarship which is responsible for different schools of interpretation of the Vedas, depending on connotation of words; it may lead us into similar whirlpools here. Fortunately the bulk of the readers content themselves with meanings which their own experience of the mother tongue suggests to them. Commentaries are useful aids, but some commentators are traitors and have to be dreaded or kept at arm's distance. The same can not be said of the grammar school which is doing very useful and valuable work—but, (and it is this which is important), grammar is but a hand-maid, not the bride of religion, and it should always be regarded in that light, lest our attention be diverted from the major item to minor philological issues.

I have seen stringed together (as in the index of the Granth) all verses which deal with the *Darshan* (दर्शन) Vision-Beautiful, this

may be helpful to connected reading but they do not take us very near to the goal, even as chanting of word 'sugar' does not take us near sugar itself. As in other studies, we must begin first with general understanding, and then to leave much of the rest to intuition to step in and fill in the interstices which our intellect has left un-filled, nor can prevision help us, for to anticipate results is like mesmeric pass or hypnotic suggestion to get what one desires. On the other hand, the little will has to be anchored to the Supreme-Will, which process is fecundated and fostered by the *elusive-Name*, to capture Which is the burden of Guru Granth: Yea, to conquer This otherwise unconquerable bstacle—called as ਅਜਰ ਜਰਨਾ, ਅਘੜ ਘੜਨਾ, ਅਕਥ ਕਥਨਾ, and by similar other phraseology ! O Nam; how can I describe Thee ? Thou art like unto the Dew-drop that falls from the Heaven at night, which melts and evaporates in the first flush of the morning dawn ! Thou art like unto the Manna which fed those who were hungry and thirsty, in the desert of soul ! thou art like the flakes of snow that fall down when the upper stratum is fully saturated—with what ? With our intensely acute yearning (ਤੀਘ) - which produces within us the Vaporous Clouds of the Spirit, to burst into the

Nectar-shower for which we thirsted ! O Nam, Thou art an emanation of mind, as also a Crown of the same; thy place is not in what is learnt by rote and repeated, but in what is assimilated, accumulated as a result of yearning, and then discovered, not without, but within ! O, Nam World which lies buried in us like the Atlanta of old ! slowly dost Thou lift Thy head, even as is stated, the Himalayas did from the Lake that submerged them until they reared their head higher than other mountains ! O the Almighty elusive Spirit, how can I describe Thee, who can describe Thee ? O Ineffable Nam ! Yes, Thy instrument is not perception but apperception ! Thy Weapon is not *budhi* as *sidhi*, not reason but intuition (i. e. intuition) understanding from Within. Thou Thyself dost clear the jungle from Thine way, even as a fire clears its own path ! Thou art like the Auroral Sound which is found and heard only when we reach the poles of *Dhyan* and *Gyan*, and not anywhere near the equator of, inflated egotism ! O Nam, Thou Thyself Thy own measure ! Lest, we forget, Thou art not the seven-coloured spectrum which we see in the rains, Thou art the composite, white synthesised Light which is an indivisible Entity, until it is split up by the Prism of the *Maya* which has three *Gunas* as its

three sides. Hence, Thine place is not in gramars, much less in diffused intellect—rather, it is in concentrated and enlightened mind, objective brought about by “*Simran*” done in a quiet place; as in the ambrosial hour of the day dawn! Thou comest like a Pin Point which slowly widens out, until all time and space and all the world, made and yet to be made, are enveloped and introverted within Thee! Ha, the great Torch of Wisdom which comes to babes in Spirit but which is hidden from scholars and giants of intellect, as they are lop-sided and ill-equipoised, perhaps. But Thou dost come, when Grace ordains, when slowly Thou comest and actest like into a Ferment, slowly enleavening and enlivening and quickening the whole body, mind and soul—when lo! an earthly is transfigured and becomest as one New-born—born in Spirit. Let us be very clear. It dawns as a New Horizon of thought, as we rise up the Himalayas of obstructions and clogging impediments, as are the distractions of the senses, in the way of the Spirit—Remove these, or gradually rise up above these, when a New light dawns on us and takes us by storm as it were! Last but not least, it has certitude all its own, and it is a possession which once got can never be got rid off or lost or ignored, as it is Unending-Whole

which runs through all Beads of Time even as the silken string does through necklace beads.

It is said of the sages of old, that a novice came to a seer and asked him "Master tell me what is Atman" ? The master kept silent and hence the novice repeated his query ! The Master was again silent, when the query was pushed home again, when the Master said, "Verily I tell you but you do not understand !" The Master, was trying to teach him that Atman is Great Silence ! that is true—but not quite true; as I conceive Nam is not quiescent, silent possession, when It comes It comes like a Herculean Urge, *kwao*, as it is called, the Poetic Impulse-imperative, and then It spills out in all directions in *Bani*, in word uttered or sung or written ! it is any thing but quiescent, It is effervescent, It is ebullient, It is suffused, simmering supernal Light which flows and over-flows and irradiates all that It touches ! Ha ! the glory of Its iridescent Hues ! Ha ! the lustrous sheen which comes out of It like radium-Phosphorescence unendingly uneffortly, for it is the highest-most, uppermost Level, where all is rest, all is in Eternal Equipoise, the *Sahaj*, as it is called. This Sahaj is as poles asunder from quiescence or *Sun* (सुन) or *maan* (मन) which those who are novices in Spirit prac-

tise. The Revelation, for so it is, is the fruit and concomitant of intense application, of *Simran* combined with assimilation of the Gurbani—responsive assimilation, as it is that which throws the cords of our heart in sympathetic vibration. Hence the need, the greatest need, for reading the Bani of the Master who lived and lived permanently at that Stratum of the Spirit. I have read many a scripture, practically all, but it is my own Bible, the Guru Granth which opened the Casket—because it was my mother-tongue the master key of the Spirit. I have some time imagined to myself the chaos that would have supervened had not Nanak done for Punjabi, what Kabir did for the United Provinces. We could not go back to Sanskrit, that was like Ganges or Jamna going back to Mansarovar, But as Stevenson tells us: “There is no going in the impetuous stream of life.”—Yea, there is no going back. And, if we come forward, we could not find that Ambrosia in English either—hence, Punjab would have become another desert of the soul, a catastrophe which imagination reels to picture or to conjure i. e. if Nanak were not born.

Nanak did what was the pressing need of the time—of all times. He welded the East and West, the Persian and Prakrit, in one exquisite Harmonious Whole i. e. His *Param-Akhri*. I might briefly repeat what I consider the outstanding characteristics of this “Perfect Language”. It can not be a *Virgin* because whatever may be said of Virgin ladies, this is not true of language, which must be fecundated and must flower forth and fruiten—in other words, cultural contact and

assimilation is its first essential. Secondly it must be simple, sweet, and short-cut i. e. more mono syllabic than otherwise. Thirdly, it must be symphonious, a fountain had of music and movement which its elasticity and flexibility facilitate. Lastly, it must be austere-ly Puritan, chaste in expression, or else it is no suited to the super-task to which it is tied, which it can sub-serve only in the measure to which it approaches the Bani-primal in all, its pristine, pearly glory—of which its Alphabet is a good index. These qualifications thou possesest pre-eminently, O Gurmukhi, Thou art richest treasure of *Nam*. But like Puran Bhagat thou hast been cast into the well by a step mother! O, the loveliest of all lovely languages, I love thee, because thou art silvery, sweet and sun-kissed! I love thee because thou art like the morning ever freshed, ever gay, ever young. No time can age thee, as thou art the very embodiment of Life vivacious, spacious, tenacious, because of the Spirit that indwells in Thee! Thou art the supreme junction of the East and West, indeed, of all cultures that have been and are in India, thou art their Flower and Fruit. I give thee to thee, alone the Crest; which Mother India wears on her head. Maybe that thou art ignored, but all the more reasons that the prodigal sons should return to thee, like me. O thou, the choicest, sweetest, simplest most spiritual of all languages and letters, I bow to thee—thou art verily: the Alphabet of the Godly Ones (of Gurmukhs), for that is Gurmukhi. Adieu O Mother, adieu! !! !!

Sher Singh